

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Role mírové mise v postkonfliktní rekonstrukci

Afghánistánu

Adéla Genserová

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Role mírové mise v postkonfliktní rekonstrukci

Afghánistánu

Adéla Genserová

Vedoucí práce: PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce PhDr. Martině Ponížilové, Ph.D. za cenné rady a čas, který mi věnovala při zpracování diplomové práce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ANA	Afghánská národní armáda
ANP	Afghánská národní policie
ANSF	Afghánské národní bezpečnostní složky
CUAT	Nástroj pro vyhodnocování jednotek velitelů
IFOR	Implementační síly
ISAF	Mezinárodní bezpečnostní asistenční síly
MONUC	Mise OSN v Demokratické republice Kongo
NGO	nevládní organizace
OEF	Operace Trvalá svoboda
RB	Rada bezpečnosti OSN
SFOR	Stabilizační síly
VS	Valné shromáždění OSN
UNAMA	Asistenční mise OSN v Afghánistánu
UNAMIR	Pomocná mise OSN pro Rwandu
UNEF I	Pohotovostní jednotky OSN
UNIFIL	Prozatímní jednotky OSN v Libanonu
UNMOGIP	Vojenská pozorovatelská skupina OSN v Indii a Pákistánu
UNOC	Operace OSN v Kongu
UNPROFOR	Ochranná mise OSN
UNTSO	Dozorčí organizace OSN pro dodržování příměří
UNDP	Rozvojový program OSN

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka č. 1: Typologie kontextů využití DDR	39
Tabulka č. 2: Hodnocení ANA dle CUAT (období leden 2012 – červen 2013) ...	61
Tabulka č. 3: Hodnocení ANA (září 2014)	62
Tabulka č. 4: Strach o osobní bezpečnost	67
Tabulka č. 5: Hodnocení ANP dle CUAT (období leden 2012 – červen 2013)	80
Tabulka č. 6: Hodnocení ANP (září 2014)	81

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	ZÁKLADNÍ TEORETICKÉ KONCEPTY A JEJICH VÝVOJ	11
2.1	Peacekeeping	11
2.1.1	Peacekeeping a principy jeho fungování	14
2.1.2	Historie a generace peacekeepingu.....	20
2.2	Postkonfliktní rekonstrukce	29
2.2.1	Koncept postkonfliktní rekonstrukce.....	33
2.2.2	Aktéři a průběh postkonfliktní rekonstrukce	41
3	AFGHÁNISTÁN A MISE ISAF	44
4	VLIV ISAF NA REFORMU BEZPEČNOSTNÍHO SEKTORU	50
4.1	Vojenská reforma	51
4.1.1	Schopnosti ANA	58
4.1.2	Nynější stav afghánské armády a ministerstva obrany.....	62
4.1.3	Hodnocení úspěšnosti reformy	65
4.2	Policejní reforma	75
4.2.1	Současný stav ANP a hodnocení úspěšnosti reformy	82
4.3	Proces demobilizace, odzbrojení a reintegrace (DDR)	88
5	ZÁVĚR	91
6	ZDROJE	96
7	RESUMÉ	115

1 ÚVOD

*Peacekeeping*¹, neboli mírové operace či mírové mise, představuje důležitý nástroj řešení konfliktů. Tyto operace provádí především Organizace spojených národů, s níž jsou také nejčastěji spojovány. A je to právě tato organizace, na jejíž půdě došlo k institucionálnímu a právnímu ukotvení *peacekeepingu*. V Chartě OSN sice explicitně zmíněný není, ale vykládá se na základě Kapitoly VI, VII a VIII (Kenkel 2013: 122).

Peacekeeping je chápán jako nástroj pro zachování míru v místech poznamenaných konfliktem, jako nástroj jistého dohledu na dodržování dohod, kterých mírotvorci dosáhli. Stejně tak jako všechny ostatní koncepty si i *peacekeeping* prošel určitým vývojem. Nejprve šlo o nástroj monitoringu příměří a oddělení stran již ukončeného mezistátního konfliktu. Postupně se vyvinul až do současné podoby, kdy představuje komplexní model zahrnující práci vojenské, policejní a civilní složky, které se spoluprací snaží pomoci položit základy udržitelného míru v zemích poznamenaných konfliktem (UN Department of Peacekeeping Operations 2008: 18). Úplně poprvé byl termín *peacekeeping* použit v 50. letech 20. století, a to pro označení mise UNEF na Sinajském poloostrově. Její úspěch vedl k vytvoření určitých principů, na jejichž základě měly dále tyto operace fungovat. Během studené války bylo vytvořeno celkem 13 misí, které OSN nasadila převážně v mezistátních konfliktech. Jejich úkolem bylo hlídat hranice a vytvářet nárazníkové zóny mezi stranami konfliktu. Vojáci zde byli jen lehce ozbrojeni. V období od 80. let 20. století do roku 1994 se počet *peacekeepingových* operací rapidně zvýšil. Obrovských změn doznal také charakter misí. Zvýšil se počet úkolů, které jednotky vykonávají, změnilo se i složení jednotek – už nezaměstnávaly jen příslušníky armád členských států OSN, ale i policisty a diplomaty. Tyto mise již lze charakterizovat jako

¹ Pojmy *peacekeeping* a mírová mise/operace vnímám jako totožné.

multilaterální, multidimenzionální, mnohonárodnostní a multikulturní (Hansen – Ramsbotham – Woodhouse 2004: 2–3).

OSN však není jediná, kdo koncept *peacekeepingu* využívá. Další organizací, která tento koncept převzala, je Severoatlantická aliance. Ta se poprvé takového typu operace zúčastnila v bývalé Jugoslávii, ačkoliv by se tamní akce zastřešované OSN měly například podle Roberta J. Jacksona označovat za *peace enforcement* neboli operace na vynucení míru (Jackson 1997: 11). Jako mírová mise je charakterizovaná také klíčová mise této práce – ISAF, (*International Security Assistance Force* neboli Mezinárodní bezpečnostní asistenční síly). Hlavním úkolem jednotek NATO zde bylo napomáhat afghánské vládě vykonávat a rozšiřovat její autoritu a vliv ve státě, asistovat vládě při rozvoji bezpečného a stabilního prostředí, a vydláždít cestu pro rekonstrukci státu a jeho rozvoj. Jednotky v zemi asistovaly také při zajišťování bezpečnosti (European Parliament 2010: 1). Mise ISAF byla ukončena k 31. prosinci 2014, dodnes ale představuje jednu z největších koalic v historii a nejdelší alianční misi. Bylo zde nasazeno více než 130 000 vojáků a civilních pracovníků z 51 států – členských zemí NATO i jejích partnerských států (NATO 2015_a). Úkoly této mise byly navrženy tak, aby vedly k obnově Afghánistánu, ať už se jednalo o rozvojové projekty, které zde armády jednotlivých členských států NATO vykonávaly, o mentorskou činnost pro afghánské ozbrojené složky nebo o asistenční úkoly zaměřené především na afghánskou vládu, její schopnosti a kapacity. A vzhledem k tomu, že od ukončení mise v roce 2014 uplynula již nějaká doba, nabízí se zde možnost prozkoumat právě vliv mise ISAF na postkonfliktní rekonstrukci Afghánistánu s odstupem několika měsíců. Právě v tomto smyslu by má diplomová práce mohla přinést nový náhled na danou problematiku. V akademické sféře se konceptu postkonfliktní rekonstrukce Afghánistánu a tématu mise ISAF věnovala již řada autorů. Píší o ní autoři jako Christopher Cramer a Jonathan Goodhand (Cramer – Goodhand 2002), John D. Montgomery a Dennis A. Rondinelli (Montgomery – Rondinelli 2004), Astri

Suhrke (Suhrke 2007), v českém prostředí se problematice věnuje Šárka Waisová (Waisová 2008) a autoři Nik Hynek, Jan Eichler a Lubomír Majerník (Eichler – Hynek – Majerník 2012). Misí ISAF se zabývají autoři jako Cameron Scott (Scott 2007), Vincent Morelli a Paul Belkin (Morelli – Belkin 2009) nebo Ernie Regehr (Regehr 2010).

Cílem této práce je zjistit, jak mírová mise ISAF přispěla k postkonfliktní rekonstrukci v Afghánistánu v letech 2001 až 2014. Práce se zaměřuje na to, jak mise pomohla především při reformě tamního bezpečnostního sektoru, konkrétně při vojenské a policejní reformě a při procesu odzbrojení, demobilizace a reintegrace bývalých bojovníků do společnosti². Na reformu bezpečnostního sektoru se zaměřuji z toho důvodu, že ji samotná Severoatlantická aliance vnímala jako primární. S ohledem na výše stanovený cíl si kladu výzkumnou otázku: Čím přispěla mírová mise ISAF postkonfliktní rekonstrukci v Afghánistánu, konkrétně reformě bezpečnostního sektoru?

Za zkoumané období jsem určila roky 2001 až 2014, kdy se mise ISAF uskutečnila. Mezinárodní jednotky se však ze země nestáhly kompletně. Působí zde i nadále, ale od 1. 1. 2015 již v rámci nebojové mise *Resolute Support* (Eichler – Hynek 2010: 413). Práce je koncipovaná jako jednopřípadová studie věnující se postkonfliktní rekonstrukci Afghánistánu. Pro lepší přehlednost jsem ji rozdělila do tří logicky uspořádaných částí. Ta první, teoretická, se věnuje dvěma konceptům, které jsou pro práci stěžejní. Prvním z nich je *peacekeeping*. Jemu věnovaná kapitola pojednává o jeho konceptualizaci, historickém vývoji, o tzv. generacích *peacekeepingu*, které se liší svým charakterem, typem úkolů a často i rozsahem mandátu. Druhým klíčovým konceptem je postkonfliktní rekonstrukce. Zde popisuji, jak došlo k její konceptualizaci, jaká je historie konceptu a co koncept v současnosti představuje na poli mezinárodních vztahů. Následující část se zabývá situací, která předcházela zřízení mise ISAF, a následně rozebírám její mandát určující rámec fungování spojeneckých jednotek

² dále DDR

v zemi. Třetí část práce se již věnuje samotnému přínosu mise postkonfliktní rekonstrukci Afghánistánu. V jednotlivých podkapitolách se konkrétně zabývám tím, jakou roli hrály spojenecké jednotky ve vojenské a policejní reformě, které měly vést k vytvoření efektivních a profesionálních bezpečnostních sil schopných starat se o bezpečnost v Afghánistánu samy. Dále zkoumám roli jednotek mise ISAF v procesu DDR. U každé této podkapitoly je také krátce rozebrána úspěšnost reforem a procesu DDR.

V závěru zveřejňuji výsledky této diplomové práce a odpovídám na výzkumnou otázku.

2 ZÁKLADNÍ TEORETICKÉ KONCEPTY A JEJICH VÝVOJ

2.1 Peacekeeping

Koncept války nebo konfliktu jako takového je starý jako lidstvo samo. K použití vojenské síly však bylo zapotřebí, aby měl každý aktér nějaký důvod, což částečně mohlo přispívat k prevenci války v negativním smyslu. Pozitivní snaha těmto násilným sporům předejít se ale datuje až do doby vzniku Společnosti národů, která přinesla diskuzi o vytvoření mírových operací. Ty sice byly realizovány až v období existence Organizace spojených národů, nicméně pro vznik konceptu *peacekeepingu* je důležité podívat se na jistý vývoj událostí, který tomu předcházel (Nasu 2009: 37).

Za snad úplně první prototyp moderního *peacekeepingu* lze považovat již Athénský námořní spolek v 5. století př. n. l. V tomto případě se ale jednalo spíše o běžnou alianci, která měla jen pramálo společného s mravními záležitostmi

obklopujícími téma míru. Západní perspektiva nabízí jiný pohled. Podle ní by se za nejstaršího předchůdce mohly považovat iniciativy středověké katolické církve v pozdním 10. století, kdy se tato instituce snažila předejít válce a jejímu šíření za pomoci kázání o Božím míru a Božím příměří. Právě tyto ideály nicméně vedly k vypuknutí mezistátní války v Evropě, která byla namířena proti muslimskému Blízkému východu. Emeric Crucé přišel roku 1623 s jiným radikálním návrhem. Podle něj by se měli světoví lídři sjednotit v rámci aliance, jež by se snažila řešit mezinárodní spory za pomoci vyjednávání na půdě mezinárodní instituce na nějakém neutrálním místě (Ram 2008: 3). K podobným mírově orientovaným návrhům a smlouvám docházelo po několik dalších století, příkladem budiž Vestfálský mír z roku 1648, Utrechtský mír nebo Vídeňský kongres vedoucí ke koncertu velmocí.

Za jistý prototyp *peacekeepingu* lze v moderní době považovat také to, jak některé státy odpověděly na vysoký počet obětí v řadách Arménů v Osmanské říši v srpnu 1894. Britská vláda podporovaná Francií, Itálií a Ruskem navrhovala vytvořit smíšenou vyšetřovací komisi složenou z jejich zástupců a turecké delegace (Nasu 2009: 39). Osmanská říše však místo toho založila komisi složenou jen z Turků a ostatním státům dovolila jen přizvat své konzuly. Britský konzul poté v komisi upozornil na stovky obětí zvěrstev ze srpna a září 1894. Velká Británie chtěla dalším obětím předejít, uvědomovala si ale jistou neochotu Ruska, a proto raději do interních záležitostí Osmanské říše nezasáhla i přesto, že ji ostatní státy podporovaly.

Dalším příkladem může být boxerské povstání v Číně roku 1899. Boxeři tehdy chtěli ze země vypudit cizince a křesťany, což ale vyústilo ve střet s čínskými autoritami. Mezi tím začala na čínskou vládu tlačit Velká Británie, Francie, Německo, Itálie a USA – podle nich by měla konflikt bez odkládání potlačit. To se však nestalo, a tak si USA domyslely, že čínská vláda není schopna, či ochotna spor vyřešit, a spolu s dalšími státy zasáhly v Číně samy. Tento zásah je možný interpretovat tak, že se státy jen snažily o záchranu svých

občanů, kteří v době povstání byli v Číně. I přesto je však důležitý precedent použití *peacekeepingu* jakožto způsobu, jak předejít zhoršení konfliktu (Nasu 2009: 39). Existuje celá řada dalších případů, které bychom sem mohli řadit. Prvním významnějším kolektivním systémem, jak předejít konfliktům měla být Společnost národů. Avšak té se v tomto ohledu moc nedařilo a v roce 1946 byla formálně rozpuštěna. Umožnila ale vznik Organizace spojených národů, která se stala nejdůležitějším kolektivním mechanismem pro předcházení válkám (Ram 2008: 3).

OSN vznikla v roce 1945 jakožto systém kolektivní bezpečnosti, který měl zajišťovat zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Její zakladatelé Winston Churchill, Josif Stalin a Franklin D. Roosevelt věřili, že tato organizace postavená na principech spolupráce a vzájemného respektu umožní vyhnout se další podobně devastující válce, jakou byla ta druhá světová. V případě nutnosti mohly státy k zastavení agresora využít i vojenské intervence. K rozhodování o těchto důležitých krocích byla určena Rada bezpečnosti OSN³, ve které vítězné mocnosti z druhé světové války a zároveň zakladatelé organizace Velká Británie, Spojené státy americké a SSSR získaly spolu s Čínou a Francií post stálých členů. Ti oproti nestálým členům mají výhodu, že mohou využít práva veta, tedy zamítnutí nějakého rozhodnutí. Tím pádem znemožní jeho přijetí, protože je k tomu zapotřebí souhlas všech pěti stálých členů Rady. A právě to se stalo jedním ze základních problémů. Nedlouho po druhé světové válce vypukla studená válka, která negativně ovlivnila fungování RB (Ram 2008: 3). Přijetí jakýchkoli opatření v Radě bezpečnosti se stalo problematickým kvůli tomu, jak SSSR a USA často využívaly práva veta, aby zmařily plány druhého bloku a znemožnily tím ostatním mocnostem spolupracovat. Bylo naprosto jasné, že SSSR a USA nebudou schopné spolu v dohledné době spolupracovat ohledně žádné bezpečnostní otázky. RB byla vztahem těchto mocností negativně poznamenaná natolik, že se původní systém kolektivní bezpečnosti založený na vynucení míru

³ dále RB

RB a konsenzu velmocí stal nefunkčním a nedosažitelným. A přesně to bylo důvodem vzniku konceptu *peacekeepingu* (Ram 2008: 3).

2.1.1 Peacekeeping a principy jeho fungování

Definovat *peacekeeping* se dá různými způsoby. Doposud však neexistuje žádná všeobecně uznávaná definice tohoto pojmu. Je to z velké části zapříčiněno tím, že pojem vznikl dlouho po začátku samotné realizace *peacekeepingových* operací a vývoj tohoto termínu byl vždy doprovázen jistou mírou improvizace (Bureš 2007: 6). Je tedy možné vybrat si z celé řady definic. Jednou z nich je ta od americké armády, která vnímá *peacekeeping* jako „vojenské operace podniknuté se souhlasem všech hlavních stran konfliktu, zaměřené na pomoc s implementací příměří nebo mírové dohody a na podporu politických snah o dosažení dlouhodobého řešení“ (Joint Chiefs of Staff 1995: 12). OSN v roce 1996 přišla s jinou definicí. Podle ní je *peacekeeping* „operací zahrnující vojenský personál, nicméně bez vynucovacích pravomocí, která je realizovaná Organizací spojených národů za účelem pomoci udržet či obnovit mezinárodní mír a bezpečnost v konfliktních oblastech“ (United Nations 1990: 4). O několik let později přišla organizace s novým obsáhlejší popisem toho, co je *peacekeeping*. Jedná se o jakýsi způsob, jak pomoci zemím postiženým konfliktem a zároveň zde vytvořit podmínky pro udržitelný mír. Účastníci těchto operací, ať už jde o vojáky či policisty, monitorují a pozorují mírové procesy v konfliktem ovlivněných zemích a pomáhají bývalým bojovníkům implementovat obsah mírových smluv, které podepsali. Pomoc zde přichází v několika formách, např. v rámci posilování důvěry, mechanismů sdílení moci, podpory organizace voleb, posílení vlády zákona, ale i ekonomického a sociálního rozvoje (Bureš 2007: 7).

Ať už *peacekeeping* definujeme jakkoliv, obecně na něj lze nahlížet jako na jednu z aktivit OSN, která má vést k zachování mezinárodního míru a

bezpečnosti. Tento koncept v sobě zahrnuje legitimitu, umožňuje sdílení břemene, obsahuje možnost nasadit jednotky a policii odkudkoli na světě a umožnit jim spolupráci s civilními pracovníky tak, aby naplnili mnohodimenzionální mandát dané operace. Tyto jednotky v zemích postižených konfliktem zajišťují bezpečnost, ale i politickou podporu a asistenci při budování míru tak, aby co nejdříve došlo k transformaci konfliktu (United Nations [nedatováno]_a). K dalším třem typům aktivit, které OSN využívá k propagaci míru a bezpečnosti, patří prevence konfliktů a mediace, *peacemaking*, *peace enforcement* a *peacebuilding*⁴. Zkušenosti, které OSN po dobu svého fungování nasbírala, ukazují, že by tyto aktivity měly být nahlíženy jako vzájemně se podporující. Pokud jsou využívány samostatně, většinou nejsou schopny vyřešit příčiny konfliktu a tím pádem snížit pravděpodobnost jeho znovuvypuknutí. Navíc zde platí, že hranice mezi těmito koncepty a *peacekeepingem* se postupně smazávají.

Prevence konfliktu je diplomatickým prostředkem k udržení vnitrostátního a mezistátního napětí a sporů od stadia eskalace do násilného konfliktu. Zahrnuje sběr informací či včasné varování (United Nations [nedatováno]_b). *Peacemaking* spočívá v adresování již probíhajících konfliktů například za pomoci diplomatických kroků snažících se přivést znepřátelené strany k vyjednávání. *Peace enforcement* je založen na donucovacích nástrojích, včetně použití vojenské síly. Vyžaduje však explicitní autorizaci RB. Je využíván v případech, kdy RB usoudí, že je ohrožena mezinárodní bezpečnost a mír a je zapotřebí tomu předejít. Úkolem *peacebuildingu* je redukovat riziko transformace do fáze konfliktu posílením národních schopností na všech úrovních a položit základy udržitelného míru a rozvoje. Tento nástroj se snaží posílit stát tak, aby fungoval legitimně a efektivně (Department of Peacekeeping Operations 2008: 17–18).

⁴ Jedná se o principy, se kterými přišel v roce 1992 tehdejší generální tajemník OSN Butrus Butrus-Ghálí v rámci dokumentu *Agenda for Peace* (Pirnie – Simons 1996: 75).

Koncept *peacekeepingu* je definovaný jako nástroj míru a bezpečnosti, který lze vyložit na základě tří základních principů – souhlasu, nestrannosti a nepoužití síly⁵. Princip souhlasu spočívá v tom, že se *peacekeeping* smí uskutečnit jen tehdy, pokud získá souhlas stran konfliktu. Míse tím získá určitou míru politické a fyzické svobody a ochrany potřebné k efektivnímu vykonávání mandátu (Department of Peacekeeping Operations 2012: 14). Bez souhlasu se *peacekeepingové* jednotky mohou stát jednou ze stran konfliktu a riskují tím, že se vzdají své primární roli udržování míru. Existuje také určitá pravděpodobnost, že souhlas hlavních stran konfliktu nezajistí jednotkám souhlas s jejich nasazením na lokální úrovni. Tato šance se zvětšuje s rostoucí nestabilitou prostředí, kde se často vyskytují ozbrojení nestátní aktéři, které nekontroluje ani jedna z hlavních stran konfliktu (United Nations [nedatováno]_c).

Dalším principem je nestrannost. *Peacekeepingové* jednotky musí realizovat mandát míse tak, aby žádnou stranu konfliktu neupřednostňovaly. Nestrannost neznámá neutralitu, neznámá to ani, že by jednotky musely být apolitické při promíjení porušování mírové smlouvy nebo mezinárodních norem. Díky nestrannosti bude společnost vnímat misi jako spravedlivou a transparentní (Department of Peacekeeping Operations 2012: 14). Pokud by se jednotky nestranně nechovaly, mohlo by to podkopat jejich důvěryhodnost a legitimitu a vést až ke zrušení souhlasu stran konfliktu s nasazením míse. Třetím základním principem je nepoužití síly. To však neplatí v případě, kdy se jednotky budou muset samy bránit nebo budou muset bránit mandát operace. Tehdy je použití síly povoleno, pokud to autorizuje RB (United Nations [nedatováno]_c).

Bez těchto tří principů není *peacekeeping* efektivní při implementaci mandátu a získání důvěry v očích obyvatel hostujícího státu. Nejsou ale jediné. Důležitá je také důvěryhodnost, legitimita a národní a místní vlastnictví, které úspěch těchto misí podporují. Důvěryhodnost z velké části záleží na tom, jak jsou

⁵ S těmito principy přišli generální tajemník OSN v letech 1953–1961 Dag Hammarskjöld a předseda Valného shromáždění OSN v roce 1952 Lester B. Pearson (Peace Operations Monitor [nedatováno]).

jednotky schopné plnit očekávání a potřeby místních. Proto by mise měla mít jasný a dosažitelný cíl, měla by k jeho naplnění mít dostatek zdrojů a schopností. Legitimita operace se odvíjí od toho, jestli jsou jednotky dostatečně nestranné, jak využívají či nevyžívají sílu, jak respektují místní kulturu, zvyky a obyvatelstvo. Národní a místní vlastnictví je stěžejní pro budování udržitelného míru, ale i pro zachování souhlasu s nasazením mise a její legitimitou (Department of Peacekeeping Operations 2012: 14–15).

Nejdůležitějším orgánem OSN v souvislosti s *peacekeepingovými* operacemi je Rada bezpečnosti. Má pravomoc rozhodnout o vytvoření nové operace, kterou ustavuje přijetím rezoluce obsahující informace o mandátu a velikosti mise. RB se stará také o monitoring fungování mise. Kromě toho také může tato instituce hlasovat o rozšíření, upravení či ukončení mandátu mise (United Nations [nedatováno]_d). Druhým důležitým orgánem v OSN je Valné shromáždění⁶, které je stěžejním orgánem pro financování *peacekeepingu*. Skrze svou *Fifth Committee* schvaluje a dohlíží na *peacekeepingový* rozpočet. Má také za úkol na tyto mise dohlížet, což plní *Special Committee on Peacekeeping Operations*. I přesto, že VS nemá pravomoc rozhodovat o bezpečnostních otázkách, existují situace, kdy může VS jednat i v těchto záležitostech. To mu umožňuje rezoluce *Uniting for Peace* z roku 1950, která povoluje VS jednat v případě, kdy je RB paralyzovaná díky právem veta některého ze stálých členů a není schopna zabránit narušení mezinárodního míru a bezpečnosti. Tehdy může VS záležitost zvážit a doporučit svým členům přijmout kolektivní opatření pro zachování či obnovení míru a bezpečnosti. K takovému případu došlo za celou historii OSN jen jednou, a to v případě zřízení mise UNEF I⁷ na Blízkém východě (United Nations [nedatováno]_e).

Financování těchto misí je kolektivní odpovědností členských států OSN, je tedy povinné. Mezi tři největší přispěvatele na tyto operace v letech 2013–2015

⁶ dále VS

⁷ UNEF I = Pohotovostní jednotky OSN (*United Nations Emergency Force I*)

se řadí USA, Japonsko a Francie (United Nations [nedatováno]_f). Ne všechny státy však mohou do rozpočtu přispívat stejnou měrou, proto existuje deset úrovní příspěvků. Před tím, než ale vejde v platnost, musí být schválen Valným shromážděním (United Nations [nedatováno]_g). Rozpočet na období od 1. července 2015 do 30. června 2016 je přibližně 8,27 miliardy amerických dolarů a všeobecně platí, že má rostoucí tendenci (UN General Assembly 2015: 3).

Zformování nové *peacekeepingové* mise je procesem poměrně složitým a zdlouhavým. Když se ve světě objeví nějaký konflikt či dojde k jeho eskalaci, OSN začne jednat o tom, jak by mezinárodní komunita měla na tuto situaci zareagovat. Těchto jednání se nejčastěji účastní členské státy OSN, potenciální hostující vláda a další důležití aktéři v oné zemi, ale například i regionální a jiné mezivládní organizace. Jakmile je to z bezpečnostního hlediska možné, Sekretariát poté v místě možného nasazení jednotek zřídí tzv. technickou hodnotící misi, jejímž úkolem je zanalyzovat tamní celkovou bezpečnostní, politickou, vojenskou, humanitární a lidskoprávní situaci. Generální tajemník OSN zhodnotí závěry této mise a podá zprávu RB, která projedná možnosti zřízení *peacekeepingové* operace, včetně návrhu na její velikost, zdrojů a finančního zatížení (United Nations [nedatováno]_h). Pokud se RB rozhodne misi zřídit, vydá k tomu příslušnou rezoluci, čímž *peacekeepingovou* misi autorizuje. Rezoluce mimo jiné zahrnuje informace o velikosti a mandátu mise (Department of Peacekeeping Operations 2008: 47–49).

Generální tajemník OSN poté jmenuje osobu, která za misi odpovídá – tzv. *Special Representative*. Ten operaci řídí a podává o ní informace člověku zastávajícímu post *Under-Secretary-General for Peacekeeping Operations*. Generální tajemník jmenuje také vojenského a policejního velitele operace a vedoucího pracovníka civilní části mise. Za civilní část personálu jsou poté

zodpovědné *Department of Peacekeeping Operations*⁸ a *Department of Field Support*⁹. O zajištění vojenské a policejní složky mise se poté starají jednotlivé členské státy OSN, protože organizace nemá svou vlastní stálou armádu, ani policejní síly. Z toho důvodu jednotky nosí uniformy své vlastní země, jednotná je pro ně jen modrá helma nebo baret a odznak. O průběhu mise podává zprávy generální tajemník, a to do rukou RB, která následně rozhoduje o obnovení či pozměnění mandátu mise (United Nations [nedatováno]_h).

Co se právního podložení *peacekeepingu* týče, je založen na Chartě OSN, ačkoliv v ní není nikde zmíněn. Konkrétně se zakládá na Kapitole VI, VII a VIII, přičemž platí, že RB při ustavování nové mírové mise nemusí odkazovat k nějaké konkrétní kapitole Charty. Kapitola VI pojednává o mírovém řešení sporů, Kapitola VII o reakci na porušení míru a aktech agrese. Této kapitoly se v posledních několika letech využívá nejčastěji při nasazení mise do nějakého nehostinného prostředí, kde stát není schopný zajistit bezpečnost a veřejný pořádek. Kapitola VIII řeší angažmá regionálních dohod a institucí v zachování mezinárodního míru a bezpečnosti (United Nations [nedatováno]_k).

V historii byly *peacekeepingové* mise autorizovány pod Kapitolou VI, v jejímž rámci mělo docházet k řešení sporů skrze vyjednávání, mediaci, arbitráž, soudní rozhodnutí a další mírové prostředky. V roce 1960 tehdejší generální tajemník OSN Dag Hammarskjöld přišel s termínem „Kapitola VI ½“ (United States Institute of Peace [nedatováno]). Mírové mise pod hlavičkou Kapitoly VI a ½ tehdy začaly označovat operace, které zahrnovaly nejen nástroje zmíněné v Kapitole VI, ale i prostředky z následující Kapitoly. Svým charakterem se tedy

⁸ Jedná se o orgán pomáhající členským státům OSN a generálnímu tajemníkovi OSN v jejich snaze zachovat mezinárodní mír a bezpečnost. Udává směr, kterým by se měly řídit *peacekeepingové* operace OSN, zprostředkovává kontakt mezi RB, jednotkami, finančními přispěvateli a stranami konfliktu (United Nations [nedatováno]_i).

⁹ Jde o orgán poskytující podporu (nejen) *peacekeepingovým* misím OSN. Jeho podpora se týká oblastí financí, logistiky, informačních a komunikačních technologií, lidských zdrojů a všeobecné administrativy (United Nations [nedatováno]_j).

tyto mise nacházejí na pomezí těchto dvou Kapitol (UN Women 2011: 17). Vymyšlení tohoto termínu přispělo dění na půdě RB během studené války. Její doporučení v rámci Kapitoly VI nebyla vynutitelná a plnohodnotná vojenská intervence pod hlavičkou Kapitoly VII nikdy nemohla být odhlasovaná kvůli vztahům mezi velmocemi (Hillen 1994: 28). To se změnilo po konci studené války, kdy se zřizovaly hlavně mise, které svým charakterem odpovídají spíše Kapitole VII. Prvními takovými operacemi byly mise v Somálsku, Bosně či Kosovu, kde OSN zasáhla bez souhlasu stran konfliktu (United States Institute of Peace [nedatováno]).

2.1.2 Historie a generace peacekeepingu

Peacekeeping je konceptem, který si od svého vzniku prošel jistým vývojem, který je přičítán změnám mezinárodního prostředí, k nimž došlo od dob vzniku konceptu po druhé světové válce. Přizpůsobení se bylo nutné, aby se koncept nestal zastaralým (UN Information Service [nedatováno]). Vývoj proběhl v několika vlnách, což umožnilo vytvoření tzv. generací *peacekeepingu*, u nichž platí, že se každá nějak odlišuje od těch předchozích. Neexistuje ale shoda o tom, kolik těchto generací přesně je. Charakteristické znaky jednotlivých generací se totiž překrývají. Někdo definuje novou generaci jako operace naprosto odlišné od té předchozí, jiný přechodovou fází mezi dvěma generacemi označuje za samostatnou generaci. Nejjednodušším dělením *peacekeepingu* je na ten tradiční a multidimenzionální (Abusara 2010: 15). Existují ale i další klasifikace. K jedné z těch oficiálních patří ta, kterou uznává i samotná OSN. Rozlišuje tři generace *peacekeepingu* a zaznamenává i čtvrtou, která se rozvíjí v současné době (Conley 2014: 17–18). Někteří autoři však nekončí u čtvrté generace a nabízí ještě členitější klasifikaci. Například brazilský profesor Kai Michael Kenkel přichází s pěti generacemi *peacekeepingu* (Kenkel 2013), autoři Ramesh Thakur a Albrecht Schnabel pracují se šesti generacemi *peacekeepingu*

(Schnabel – Thakur 2001). Já se však ve své práci budu držet klasifikace OSN, která je uznávaná a využívána nejčastěji.

První operací, kdy OSN zasáhla ve jménu míru a bezpečnosti, byla pozorovatelská mise UNTSO¹⁰ zřízená v roce 1948 (Bloch 2010: 2). V tomtéž roce byla vytvořena také mise UNMOGIP¹¹, která monitorovala příměří mezi Indii a Pákistánem (United Nations [nedatováno]₁). OSN obě tyto operace označuje za *peacekeepingové*, ačkoli to může být předmětem diskuze. Například doktor Ronald Hatto (2013: 496) považuje za první *peacekeepingovou* operaci až misi UNEF I, ty předchozí zmíněné považuje za mise monitorovací, navíc až s UNEF I se tomuto typu operací začalo formálně říkat *peacekeepingové*. Ve svých prvopočátcích byly tyto operace tedy limitovány na udržování příměří a stabilizaci situace, na poskytování podpory lidem snažícím se o vyřešení konfliktu mírovými prostředky, na vytváření demilitarizovaných zón. Jednotky těchto misí se skládaly převážně z neozbrojených vojenských pozorovatelů. Mezi jejich úkoly patřily monitorovací a zpravodajská činnost a aktivity podporující budování důvěry (United Nations [nedatováno]₁).

Mise UNEF I se stala první *peacekeepingovou* operací, která již byla alespoň částečně ozbrojena. Plnila stejný typ úkolů a prováděla stejný typ aktivit jako ty předchozí, změnilo se kromě jejich ozbrojení jen to, že se formalizoval název *peacekeeping* (Hatto 2013: 496). Vojáci zde mohli použít sílu jen v případě sebeobrany. Tomuto typu účasti se říká „tradiční *peacekeeping*“, což je označení, které je v souladu s tzv. *peacekeepingovými* misemi první generace, kam spadají všechny výše zmíněné operace. Tradiční *peacekeeping* má několik významných rysů, mezi něž patří: souhlas a spolupráce stran konfliktu, mezinárodní podpora i podpora RB OSN, velení a kontrola OSN, mnohonárodnostní složení, nepoužívání síly, neutralita jednotek OSN a politická

¹⁰ UNTSO = Dozorčí organizace OSN pro dodržování příměří (*United Nations Truce Supervision Organization* Dozorčí organizace OSN pro dodržování příměří)

¹¹ UNMOGIP = Vojenská pozorovatelská skupina OSN v Indii a Pákistánu (*United Nations Military Observer Group in India and Pakistan*)

nestrannost (Ghoniem 2003: 3–4). Tento typ operací byl využíván v mezistátních válkách, které se vyznačovaly vysokým rizikem transformace do světového konfliktu. Mise spočívaly hlavně v monitorování příměří, vytváření nárazníkových zón či hranic. Jednotky se nezaměřovaly na politické řešení sporů, ale na vytváření podmínek, které měly vést k politickému usmíření (Peace Operations Monitor [nedatováno]). Jednotky neměly žádné čistě vojenské cíle, nemohly se účastnit aktivního boje a byly umístěny mezi zneprátelenými stranami, než v opozici vůči nim (Schnabel – Thakur 2001: 10). Tyto „tradiční *peacekeepingové*“ mise by se dalo charakterizovat také tím, že se do nich nezapojovali stálí členové RB, což posléze porušila Francie svým zapojením v misi UNIFIL¹² v Libanonu. Jistou výjimkou je mise UNOC¹³ v Kongu, která sice časově spadá do této kategorie misí, svým mandátem však nikoliv (Sorenson – Wood 2005: 1–2).

Peacekeepingové mise první generace se pomalu přestaly vytvářet na přelomu 80. a 90. let 20. století. V období mezi roky 1948–1987 bylo zřízeno celkem 15 misí, které sloužily především jako prevence eskalace konfliktu, který již začal. Polovina z těchto misí proběhla v oblasti Blízkého východu. Tento relativně malý počet misí ukazuje na to, že omezení studené války, která zamezovala propuknutí vnitrostátních konfliktů, přece jen fungovala. Ke konci bipolární konfrontace se však začala projevovat jistá potíž. Mise první generace sice měly mandát k tomu, aby bránily vzniku mezistátních konfliktů, ale často nedokázaly adresovat bezprostřední příčiny daného sporu. Dalším problémem se stal nedostatek iniciativy klíčových zúčastněných stran na mezinárodní scéně, který měl vést k dosažení udržitelného řešení situace. Již po problematickém nasazení jednotek členských států OSN v Kongu se ukázalo, že by mandáty operací měly být širší a komplexnější a mise samotné lépe organizované, aby byly jednotky přímo zahrnuté do procesu řešení konfliktu a aby hrály aktivnější

¹² UNIFIL = Prozatímní jednotky OSN v Libanonu (*United Nations Interim Force in Lebanon*)

¹³ UNOC = Operace OSN v Kongu (*United Nations Operation in the Congo*)

roli ve znovuvybudování společnosti a eliminaci důsledků konfliktu. A to bylo možné jedině až po konci studené války (Abusara 2010: 18–19).

S koncem studené války se v mezinárodním systému mnohé změnilo, například charakter konfliktů. V době bipolárního rozdělení světa existovaly hlavně konflikty mezistátní. Po rozpadu tohoto uspořádání se však začaly čím dál více objevovat vnitrostátní konflikty, které byly svým charakterem velmi odlišné (Ghoniem 2003: 4). Například Mary Kaldor (2007: 231) označovala tyto konflikty jako „nové války“. Ty se vyznačují hlavně svou vnitrostátní povahou, deteritorializací a soustředěním se na identitu. Mezinárodní společenství najednou čelilo situacím jako rozpad státních struktur, humanitární krize v podobě hladovění, genocidy, či rozsáhlých bojů a vraždění mezi rivalskými etnickými skupinami (Ghoniem 2003: 4). Svět po konci bipolární konfrontace musel čelit výzvám jiného druhu, v řadě zemí postižených konfliktem nebylo možné „udržet mír“, protože zde žádný nebyl. V některých případech byla zapotřebí intervence z humanitárních důvodů, která však již postrádala přesná vodítka k tomu, jak pokračovat. Na půdě OSN se změnil charakter jednání v RB. Ta přestala být paralyzovaná kvůli právu veta, díky čemuž byla najednou schopná odhlasovat zřízení celé řady nových mírových misí (Sorenson – Wood 2005: 2–3). Mezi roky 1989 a 1993 bylo zřízeno celkem 17 nových misí, které byly z velké většiny odpovědí právě na vnitrostátní konflikty. Podstatnou změnu zaznamenal také samotný *peacekeeping*, který musel na měnící se prostředí reagovat také. A to tím, že se přehoupnul do své druhé generace. Jak již bylo zmíněno, jedním z principů *peacekeepingu* je nezbytný souhlas stran konfliktu s umístěním mise. Ve vnitrostátních konfliktech ale často nebylo jasné, které strany jsou ty klíčové a tím pádem bylo téměř nemožné souhlas s nasazením získat (Abusara 2010: 20).

Pro tuto generaci mírových misí je typické to, že OSN začala používat humanitární úmysly jako odůvodnění ke zřízení *peacekeepingové* operace (Sorenson – Wood 2005: 2–3). Operace nově začínaly fungovat až v momentě,

kdy již mezi stranami existovaly mírové dohody, které měly úkoly jednotek reflektovat. Zvýšil se také počet zemí, které se do těchto operací zapojovaly. Před rokem 1989 se mírových misí účastnilo jen 26 států OSN. Před koncem roku 1996 se jejich počet zvýšil na 110. K těmto novým přispěvatelům přibyli stálí členové RB, ale také Německo a Japonsko, kterým bylo konstitučně zakázáno posílat své ozbrojené síly do zahraničí (Malan 1998).

Druhou generaci *peacekeepingu* lze charakterizovat jako multidimenzionální a komplexní. Nejzásadnější změnou v charakteru těchto misí je, že jsou obohaceny o celou řadu civilních úkolů, které se tak přidaly k politickému přechodu z fáze konfliktu bez nárůstu povolení k použití vojenské síly. Autoři Bellamy a Williams (2010: 194–195) těmto misím přičítají šest typických rysů: odehrávají se v kontextu trvajících násilí, v kontextu „nových válek“, ujmají se úkolů civilního charakteru, musí v průběhu komplexních stavů nouze jednat s rostoucím počtem humanitárních aktérů, často zažívají změny ve svém mandátu, trpí značnou mezerou ve vztahu mezi jejich prostředky a výsledky (Kenkel 2013: 128). Tyto mise mívají rozsáhlejší mandát a mezi jejich úkoly patří například policejní dohled, asistence při demobilizaci a stahování vojsk, monitorování dodržování lidských práv a jejich vynucování, šíření informací, organizace a dohled při volbách, repatriace, reintegrace vězňů do společnosti, atp. (Ghoniem 2003: 5). Rostoucí počet úkolů, které jsou plněny v rámci těchto misí, je reflektován v dodatku dokumentu *Agenda for Peace*¹⁴ (United Nations 1995: 8–12). Jednotky v těchto misích jsou složeny z vojáků, policistů, ale i civilních expertů, kteří mezi sebou spolupracují a snaží propagovat politický dialog vedoucí k řešení konfliktu, asistují u obnovení vlády práva a legitimních institucí v zemi, propagují dodržování lidských práv a efektivní

¹⁴ originální název *Supplement to an Agenda for Peace*

vládu. Někteří autoři do této generace mírových operací řadí i misi MONUC¹⁵ v Kongu (Conley 2014: 17).

Ve snaze kodifikovat tyto změny *peacekeepingu* a potenciální reakce OSN na ně přišel v roce 1992 tehdejší generální tajemník OSN Butrus Butrus-Ghálí s již zmíněným dokumentem *Agenda for Peace* (Boutros-Ghali 1992). Jeho obsahem jsou široké závěry kolektivně-bezpečnostní role OSN po studené válce, které přisuzují hlavní roli mírovým operacím. Dokument dále stanovuje několik typů aktivit, které tvoří moderní mírové operace. Tato typologie je platná dodnes (Boutros-Ghali 1992: *passim*).

Tyto mise byly nejčastěji zřizovány pod Kapitoulou VI Charty OSN. Znamenalo to tedy, že neprošly žádnou změnou pravidel jejich nasazení a jejich úspěch závisel na dobré vůli stran konfliktu a z velké části také na váze přesvědčování ze strany OSN. Kde toto fungovalo, *peacekeepingové* mise druhé generace měly dobrý předpoklad pro úspěch. Jednalo se například o misi UNTAG v Namibii či ONUSAL v Salvadoru (Kenkel 2013: 129). Řada těchto misí nakonec ale skončila neúspěchem. Třemi nejznámějšími případy, kdy k tomu došlo, byla operace v Somálsku, Rwandě a bývalé Jugoslávii. Tyto operace patří k těm, kvůli nimž se na koncept *peacekeepingu* začal klást obrovský nátlak. Největší díl viny nese pravděpodobně intervence v Somálsku v letech 1992–1995, která změnila způsob, jak se svět na *peacekeeping* díval. Problémem tamní mise byla malá autorita, kterou získala mezi místními. To se projevilo v září 1993, kdy milice generála Aidida sestřelily americký vrtulník a zabily tři příslušníky *US Army Rangers*. V říjnu téhož roku bylo zabito 18 dalších amerických vojáků a více než 70 jich utrpělo zranění během patnáctihodinové bitvy o Mogadišu (Malan 1998).

¹⁵ MONUC = Mise OSN v Demokratické republice Kongo (*Mission de l'Organisation des Nations Unies en République démocratique du Congo*)

Nejhorším neúspěchem *peacekeepingu* OSN snad v celé jeho historii je mise UNAMIR¹⁶ ve Rwandě. Některých cílů mise se povedlo dosáhnout, například koordinace humanitární pomoci s civilními agenturami. Nejzásadnějším problémem však byl pozdní příchod jednotek, nedostatečné množství zdrojů a nedostatek mezinárodního odhodlání, což nakonec vedlo k úmrtí půl milionu lidí a na OSN se poté poměrně dlouhou dobu nahlíželo jako na pouhou loutku neschopnou zabránit takovým zvěrstvům (Dallaire – Poulin 1995: 66).

Případ mise UNPROFOR¹⁷ také poukázal na slabosti *peacekeepingových* operací OSN, kdy operace nebyla schopná udržovat neexistující mír nebo zastavit násilí a rozsáhlé etnické čistky (viz masakr ve Srebrenici). Bezmocnost této operace vedla ke zřízení misí IFOR¹⁸ a SFOR¹⁹, obou vedených Severoatlantickou aliancí s autorizací RB. Na základě neúspěchu mise UNPROFOR se celá řada států přiklonila k názoru, že by *peacekeepingové* operace měly vést spíše regionální organizace (např. NATO), nebo *ad-hoc* koalice s mandátem RB²⁰ (Sorenson – Wood 2005: 3). Tyto tři mise ukázaly, že je potřeba změnit principy *peacekeepingu*.

Na základě reflexe neúspěchů z misí v Somálsku, Rwandě a Bosně se postupně vyprofilovala třetí generace mírových operací. UNOSOM demonstrovala, že akce OSN s humanitárními cíli může být potřebná i v rozpadlých státech, kde neexistuje žádná vláda, která by s nasazením mise souhlasila, a že jednou udělený souhlas může časem vyprchat. UNPROFOR zase prokázala, že jednotlivé strany konfliktu mohou se souhlasem manipulovat tak, aby získaly čas na přezbrojení. V případě mise ve Rwandě byly prokázány problémy jak s principem nestrannosti i nepoužitím síly – jednotky v rámci této

¹⁶ UNAMIR = Pomocná mise OSN pro Rwandu (*United Nations Assistance Mission for Rwanda*)

¹⁷ UNPROFOR = Ochranná mise OSN (*United Nations Protection Force*)

¹⁸ IFOR = Implementační síly (*Implementation Force*)

¹⁹ SFOR = Stabilizační síly (*Stabilization Force*)

²⁰ Příkladem tohoto přístupu je mise ISAF v Afghánistánu.

mise nemohly použít zbraně k preventivní akci, díky čemuž došlo k masovému zabíjení, a koncentrace pachatelů na jedné straně sporu vedla k vytvoření morálního dilema o principu nestrannosti (Kenkel 2013: 130).

Na základě těchto událostí se tehdejší generální tajemník OSN Kofi Annan rozhodl k iniciování zhodnocení politiky a praxe *peacekeepingu* OSN. Pro tento účel vytvořil panel pod předsednictvím Lahkara Brahimiho, který v roce 2000 zveřejnil tzv. *Brahimi Report*²¹ (United Nations 2000). Její obsah je k *peacekeepingu* OSN značně kritický, nicméně uvádí 69 konkrétních doporučení v doktrínální a strategické oblasti, ale i v rámci plánování a podpory, informační politiky či kapacit nasazení. Hlavní doporučení uvedené v této zprávě jsou čtyři. Zaprvé by vojenská složka každé *peacekeepingové* operace měla být dostatečně robustní na to, aby se dovedla bránit a zároveň chránit civilisty. Zadruhé by měla existovat širší a častější komunikace mezi RB a jednotkami zúčastněných států. Zatřetí by RB neměla autorizovat mise do té doby, než nashromáždí prostředky k naplnění jejích cílů. Začtvrté by mělo dojít k reorganizaci plánování a managementu mírových operací tak, aby byla zlepšena koordinace, a zároveň by měli být členové mise rekrutováni na základě jejich odbornosti (Abusara 2010: 22–23).

Peacekeepingové mise třetí generace spočívají ve vykonávání robustního mandátu, kdy jednotky mohou použít veškeré potřebné prostředky k naplnění mandátu. Podle doktora Conleyho (2014: 18) jde o mírný, ale robustní mandát²². Pro tento typ misí je typické použití síly k vynucení mandátu operace, a fakt, že jsou nejčastěji zřizovány pod Kapitolou VII Charty OSN. I tyto mise jsou multidimenzionální, zahrnují aktivity politické, vojenské, humanitární, policejní, ale i ekonomické, soudní či rekonstrukční. Nemusí je vždy provádět OSN, mohou jich využít také regionální organizace jako například NATO či Africká unie. Do těchto operací se zapojují nevládní organizace, vojenští technici,

²¹ Také známá jako *The Report of the Panel on United Nations Peace Operations*

²² V anglickém originále: *soft, but robust mandate*

specialisti na zemědělství, civilní policie atp. (Spencer 2004: 8). Rozsah těchto misí jde od operací nízké vojenské úrovně, přes ochranu dodávek humanitární pomoci, až po vynucení příměří. V případě nutnosti mohou jednotky zasáhnout také v podobě autoritativní asistence ve znovuvybudování rozpadlých států. Jednotky se zde navíc musí vypořádávat s nedostatečným či žádným souhlasem stran konfliktu.

Tyto mise se dají dělit na tři typy. Tím prvním jsou operace, kdy se mezinárodní jednotky snaží nastavit řád bez významného souhlasu místních, kdy neexistuje jasná mírová smlouva a kdy musí porazit místní frakce. Druhým typem jsou mise, kde mezinárodní jednotky nedisponují jednohlasným souhlasem a rozhodly se uvalit různá opatření na strany konfliktu v průběhu pokračující války (například bezletové zóny, humanitární koridory). Zatřetí se jedná o situace, kdy mezinárodní jednotky používají sílu k implementaci podmínek komplexního míru, od nichž se jedna nebo více stran odchýlily (Doyle – Sambanis: 14).

Postupem času se počet *peacekeepingových* misí stále zvyšoval. V období mezi roky 1991–2012 se jich uskutečnilo více než 50. Ostatně nerozšiřuje se jen jejich počet, ale i spektrum úkolů, které mají. Jejich aktivity jsou komplexní a multidimenzionální, což vedlo k integraci aktivit organizací uvnitř i mimo půdu OSN. V tomto období došlo k nárůstu kvantity mírových operací, ale i nárůstu jejich kvality. A souvisí s tím samozřejmě i zvýšení rozpočtu na *peacekeepingové* aktivity OSN (Kobashi [nedatováno]: 2). Pokračovaly také reformní snahy ze strany samotné OSN. K těm nejdůležitějším dokumentům patří například *Peace Operations 2010* (United Nations 2006_a) obsahující reformní strategii pro *Department of Peacekeeping Operations*, nebo *Capstone Doctrine* (United Nations 2008), která nastiňuje principy a vodítka pro *peacekeepingové* jednotky OSN v místě nasazení.

Ruku v ruce se zvyšujícím se počtem *peacekeepingových* operací jde i to, že OSN pomalu, ale jistě přestala být schopná uspokojit poptávku po nich. Otevřel se tak prostor pro další aktéry, nejčastěji regionální organizace, kteří na sebe vykonávání těchto misí převzali. Příkladem může být například Severoatlantická aliance. Za její první operace *peacekeepingového* typu se označuje nasazení v bývalé Jugoslávii, nejnověji jde o misi ISAF v Afghánistánu (MacQueen 2006: 237–238).

Někteří autoři hovoří také o čtvrté generaci *peacekeepingu*. Ta se podle doktora Conleyho (2014: 18) vyznačuje tím, že jde o mise bez souhlasu hostujícího národa. Do této kategorie podle něj spadá například Rezoluce 1706/2006 RB (United Nations 2006_b) týkající se Somálska nebo případné využití *Responsibility to Protect*.

2.2 Postkonfliktní rekonstrukce

Téma rekonstrukce není v akademické sféře ničím novým. Již v 19. století jej vědci zkoumali, nutno však říci, že se jednalo hlavně o rekonstrukci ekonomickou. Imperialisté tehdy rekonstrukci spojovali s širším zapojením rozvinutých států do záležitostí jejich kolonií, liberálové vyzdvihovali spíše benefiční roli obchodu pro zapojení států a lidí v nich. Mezi autory, kteří se tímto tématem zabývali, patřil například David Ricardo. Ten v roce 1815 zkoumal poválečnou ekonomickou obnovu, ale i přeorientování toků kapitálu k mírovým aktivitám. Dalším autorem byl John Stuart Mill, který v roce 1848 zkoumal schopnost obnovy u jednotlivců (i když v rámci přírodních katastrof) (Tzifakis 2013).

Za jakýsi základ toho, jak je rekonstrukce vnímána v současné době, může být považováno znovuvybudování Jihu po porážce Konfederace v roce 1863. Prvním případem mezinárodní poválečné rekonstrukce jsou nicméně až aktivity

Společnosti národů v Rakousku po konci první světové války. Tento případ vedl k přerušení reparačních plateb, ale také iniciování ekonomických reforem a jmenování Vysokého komisaře pro státní ekonomiku. Dalším podobným případem může být Maďarsko, kde se třetí mezinárodní rekonstrukční program v meziválečném období soustředil na repatriaci vyloučených etnických Řeků z Turecka po válce v roce 1922 (Williams 2005: 541–548).

Poválečná rekonstrukce, která následovala po druhé světové válce, však patří k těm nejklasičtějším případům, od kterých se koncept post-konfliktní rekonstrukce vývojově odrazil²³. Nejdůležitější jsou pro nás rekonstrukce Japonska a Německa, jež jsou považovány za úspěšné. V obou případech byly státy okupovány zahraničními vojenskými jednotkami a demokratický systém byl v těchto zemích zřízen během poměrně krátké doby. Nejdůležitějším aktérem zde byly USA, které byly hlavním poskytovatelem pomoci (Cowen – Coyne 2005: 41). I přesto, že tyto případy chápeme v dnešním slova smyslu jako příklady poválečné rekonstrukce, tehdy byly označovány spíše jako budování národa²⁴. Tento termín je někdy používán jako synonymum termínu postkonfliktní rekonstrukce, nicméně je třeba brát v potaz, že nejsou totožné. Budování národa je procesem rekonstrukce vládnoucích institucí zahraniční společností, kdy prvek nasazení zahraničních jednotek je zcela klíčový. Tento termín není především o ekonomické rekonstrukci státu, ale spíše o politické transformaci. Jde tedy o krátkodobější proces soustřeďující se na demokratickou transformaci společnosti a státních institucí po nějakém konfliktu (Waisová 2009: 28–30).

Do poválečné rekonstrukce můžeme řadit také tzv. Marshallův plán. I v tomto případě hrály nejdůležitější roli USA. Plán spočíval v poskytnutí ekonomické pomoci ze strany Spojených států amerických řadě evropských

²³ Při používání pojmů poválečná a postkonfliktní rekonstrukce je důležité si uvědomit, že postkonfliktní a poválečná nejsou synonyma. Když ale zohledníme, že ne každý konflikt musí být válkou, je možné na ně nahlížet jako na slova zaměnitelná (Waisová 2009: 33).

²⁴ *nation-building*

zemí, díky které se dokázaly znovu postavit na vlastní nohy a některé z nich dokonce mezi roky 1948–1952 rostly nebývalou měrou (The George C. Marshall Foundation). Po vypuknutí studené války se však mnohé změnilo i na poli rekonstrukce. USA si postupně uvědomovaly, že na tyto humanitární aktivity nebudou stačit samy, a tak začaly spolupracovat s nevládními organizacemi²⁵. Stát akorát koordinoval jejich činnost (Ekbladh 2006: 22). V průběhu bipolárního rozdělení světa mezinárodní operace vedoucí k zotavení států spočívaly hlavně v rozvojové asistenci a pomoci při přírodních katastrofách. Návrat do politické agendy zažila postkonfliktní rekonstrukce po konci bipolární konfrontace, kdy se v mezinárodním systému začaly množit případy občanských válek. S tím se však objevil menší zádrhel. Potřeby obnovy těchto států, které si prošly občanskými válkami a vnitřními konflikty, se výrazně lišily od potřeb, jež byly typické pro státy postižené přírodními katastrofami, ale i od potřeb, jimiž se vyznačovaly země západní Evropy po konci druhé světové války. Nejpodstatnějším rozdílem je to, že země, které si prošly vnitrostátními konflikty, jsou obvykle slabé, či dokonce rozpadlé, a tudíž nutně potřebují vybudovat základní instituce (Tzifakis 2013).

Tento zvýšený zájem o poválečnou obnovu vedl k reformování a popularizaci teorie i praxe těchto aktivit. Základem této změny byl již zmiňovaný dokument *Agenda for Peace* vydaný v roce 1992. V něm se uvádí, že by OSN neměla zanedbávat poválečnou rekonstrukci²⁶ oblastí, které byly ovlivněny nějakým konfliktem. A to proto, že se jedná o podmínku udržitelnosti míru a stability. Autor textu Butrus Butrus-Ghálí zde definuje poválečnou obnovu (a *peacebuilding*) jako přístup zahrnující komplexní snahy identifikace a podpory struktur, které budou mít sklon ke konsolidaci míru a uspíší důvěru a prosperitu mezi lidmi (United Nations 1992). Tyto snahy mohou spočívat například v odzbrojení stran konfliktu, obnovení pořádku, repatriaci uprchlíků, poradenství

²⁵ dále NGOs

²⁶ Termíny poválečný a postkonfliktní můžeme chápat jako zaměnitelné, když připustíme, že ne každý konflikt musí být nutně válkou.

a asistenci určené bezpečnostním složkám, monitorování voleb, atp. (Waisová 2009: 33). Dalším významným člověkem, který se postkonfliktní rekonstrukcí zabýval, byl generální tajemník OSN Kofi Annan. Ten ji společně s *peacebuildingem* definoval jako iniciativy, které pomáhají iniciovat národní usmíření a spravedlnost, respekt pro lidská práva a vládu práva, organizaci svobodných a spravedlivých voleb (Annan 2000). Tyto dva koncepty podle Annana zahrnují prostředky k vytvoření příznivých podmínek pro udržitelný ekonomický růst, který je nezbytnou podmínkou rekonstrukce.

Konceptualizace postkonfliktní rekonstrukce byla nadále ovlivněna zkušenostmi členských států a agentur OSN, které získaly díky svému působení v rozvojových projektech v některých státech Afriky. Zde se totiž začala projevovat jistá spojitost mezi úrovní bezpečnosti a rozvoje (Waisová 2009: 34). Tyto dva koncepty nebyly řadu let chápány jako související. To se však změnilo právě díky zkušenostem z mírových a státotvorných operací například v Somálsku, Kosovu, či Východním Timoru. Právě díky nim došlo k integraci bezpečnostní a rozvojové politiky a zapojení ozbrojených sil do humanitárních a mírových operací. V tomto kontextu byla najednou nerozvinutost chápána jako bezpečnostní hrozba. Začalo se tedy prosazovat, že rozvojové aktivity jsou potřebné i v nebezpečném prostředí a to proto, že v nerozvinuté a chudé společnosti není možné udržet bezpečnost. Představa o propojenosti bezpečnosti a rozvoje se rozšířila především po roce 2001 v souvislosti s tím, jak mezinárodní společenství přistoupilo k rekonstrukci Afghánistánu a Iráku (Waisová 2011: 93).

V současné době někteří autoři spojují postkonfliktní rekonstrukci s modernizací, příkladem budiž norská doktorka Astri Suhrke. Podle ní se současná postkonfliktní rekonstrukce vyznačuje několika charakteristickými znaky. Zaprvé jsou tyto aktivity jen zřídka navrženy tak, aby jen rekonstruovaly. Většina z nich se soustřeďuje na důkladnou transformaci institucí, která má vést k vybudování transparentního a efektivního státu. Toho je většinou dosaženo propagací vlády práva a lidských práv, liberálně-

demokratických institucí, občanské společnosti a otevřené ekonomiky. Zadruhé platí, že se tyto aktivity staly vysoce standardizovanými, přičemž reflektují zkušenosti z předchozích případů. Staly se jakýmsi pravidly a principy, které propagují klíčové instituce poskytující mezinárodní pomoc jako Světová banka, UNDP nebo OECD. Zatřetí, současný model postkonfliktní rekonstrukce a modernizace se vyvíjel ze západních zkušeností liberálního, politického rozvoje a ekonomického růstu. Navíc platí, že v rámci post-washingtonského konsenzu vyzdvihujícího vhodné instituce a dobré vládnutí jakožto kritické podmínky obnovy a růstu byl stanoven jakýsi základní model. A aby model mohl začít fungovat, potřebuje spolupracující národní elity (Suhrke 2007: 1292).

2.2.1 Koncept postkonfliktní rekonstrukce

Stejně jako platí u mnoha dalších konceptů sociálních věd, ani postkonfliktní rekonstrukce nemá žádnou všeobecně uznávanou definici. Klíčovým problémem je fakt, že postkonfliktní rekonstrukce probíhá v zemích, jejichž „postkonfliktní“ kontext se výrazně liší. Neexistuje tedy žádný univerzálně platný postup plánování a vykonávání rekonstrukce. Navíc, mezi plánováním a skutečným naplněním úkolů je ve většině případů obrovská propast. S problematikou konceptu však souvisí i to, že o něm prozatím neexistuje žádná komplexní teorie (Jabareen 2012: 108). I přesto je ale možné tento koncept definovat. Autoři Cowen a Coyne (2005: 31) vnímají postkonfliktní rekonstrukci jako aktivity obnovy formálních a neformálních institucí. Zahrnují sem ale i znovuvybudování fyzické infrastruktury a zařízení, minimálních sociálních služeb a strukturální reformu politického, ekonomického, sociálního a bezpečnostního sektoru. Postkonfliktní rekonstrukce je také zacílena na adresování příčin konfliktu tak, aby se po odchodu jejích aktérů situace v zemi opětovně nezhoršila. Ve státech postižených konfliktem nejvíce trpí místní obyvatelé, včetně žen a dětí. A proto jsou rekonstrukční strategie vytvářeny tak,

aby tyto lidi opětovně dokázaly vrátit do společnosti a co nejvíce snížily jejich utrpení (Murithi 2006: 2).

Úspěchem rekonstrukčního procesu je v ideálním případě dosažení soběstačného liberálně demokratického státu s liberálními ekonomickými a sociálními institucemi. To znamená, že je stát schopný fungovat sám a není závislý na vnějších aktérech a jejich vojenské ani finanční podpoře. Postkonfliktní rekonstrukci bychom si však neměli plést s pojmy jako budování národa, budování státu nebo *peacekeeping*. Aktivita budování státu a národa jsou spíše jakousi podmnožinou rekonstrukce a zahrnují přenesení vládních schopností. Stejně tak je možné nahlížet na *peacekeeping* – i ten je spíše podmnožinou rekonstrukce, která zahrnuje stabilizaci společnosti poznamenané válkou (Coyne 2005: 326). Úspěšnému ukončení rekonstrukčních aktivit také přispěje to, že se rekonstrukční strategie bude držet několika principů a mechanismů. Tím prvním jsou priority místních. Je tedy zapotřebí, aby rekonstrukce probíhala tak, že budou respektovány potřeby místních lidí, kteří budou do aktivit sami zapojeni. Spadají sem opravy či budování fyzické infrastruktury, sanitační systém, telekomunikační zařízení, zavlažování, zřízení funkčního vzdělávacího a zdravotního systému. Integrační management je dalším principem, kdy musí být organizována spolupráce agentur a institucí. Třetím mechanismem je redistribuce zdrojů, kdy je zapotřebí znovu vybudovat státní instituce, přeorientování a přesměrování zdrojů a schopností na všech úrovních vlády. Dále je nutná selektivnost, tedy pečlivě vybírat, jaké projekty a úkoly se budou financovat. Měly by to samozřejmě být ty založené na potřebách místních. Pátým principem je vlastnictví, čili stavět na vedení, participaci a závazku rekonstruovaného státu a jeho lidech. Zašesté se jedná o partnerství, tedy úzkou spolupráci s vládami, komunitami, donory, NGOs, soukromým sektorem, mezinárodními organizacemi či univerzitami. Veškeré strategie by dále měly být vytvořeny tak, aby byly do budoucna udržitelné a schopné vydržet i po ukončení rekonstrukčního procesu, aby byly rekonstrukční aktivity flexibilní, transparentní

a efektivní. Posledním principem je, že by rekonstrukce měla být prováděna na několika úrovních, tedy nejen na té státní, ale i té lokální (Jabareen 2013: 121).

Je také možné definovat čtyři hlavní oblasti postkonfliktní rekonstrukce, jakýsi pilíře – bezpečnost, spravedlnost/usmíření, sociální/ekonomickou prosperitu a vládnutí/participaci. Bezpečnost adresuje veškeré aspekty veřejné bezpečnosti, konkrétně vybudování bezpečného prostředí a rozvoje legitimních a stabilních bezpečnostních institucí. Jde o zajištění bezpečnosti kolektivní i bezpečnosti jednotlivce, tedy docílit toho, aby životy civilistů nebyly ohrožovány bezprostředním a rozsáhlým násilím. Spočívá to také v dosažení výsledků v dalších třech pilířích. Pilíř spravedlnosti a usmíření se zabývá potřebou nestranného a schopného legálního systému, který bude schopný řešit dřívější zneužívání. Je tedy nutné vytvořit systém vynucování práva, otevřený soudní systém, spravedlivé zákony či formální a neformální mechanismy řešení křivd pramenících z konfliktu. Tyto úkoly zahrnují poskytování nástrojů, jež umožní napravovat křivdy, vyžadovat vhodné tresty za staré zločiny či budovat kapacity k vynucení vlády práva. Sociální a ekonomický blahobyt patří k základním sociálním a ekonomickým potřebám. Konkrétně se jedná o zajištění úlevy při krizích, obnovení základních služeb, položení základů pro životaschopnou ekonomiku a iniciaci udržitelného rozvoje. Řadí se sem také ochrana obyvatel před hladem, nemocemi atp. Posledním pilířem je vládnutí a participace, které spočívají v potřebě legitimních, efektivních politických a administrativních institucí a možnost se podílet na jejich činnosti. Vládnutí znamená nastavení pravidel a procedur politického rozhodování a transparentní a účinné doručení veřejných služeb (Center for Strategic and International Studies 2002: 3).

Aktivita postkonfliktní rekonstrukce lze také rozdělit do čtyř základních komponentů, z nichž se koncept skládá – politická a ekonomická rekonstrukce, sociální rekonstrukce nebo rekonstrukce místních komunit, poskytnutí bezpečnosti. V rámci politické rekonstrukce jde o to, aby došlo k vybudování legitimního a schopného státu. Je nutné soustředit se i na budování kapacit,

schopností, což posílí místní instituce, přeneše to technické schopnosti a povede to k propagaci vhodných politik. Základní premisou tohoto komponentu postkonfliktní rekonstrukce je, že efektivní intervence potřebuje fungující vládní struktury, které jsou obyvateli uznávané a podporované mezinárodním společenstvím. Ekonomická rekonstrukce spočívá ve vybudování fyzické infrastruktury země a vytvoření pravidel a institucí umožňujících fungování tržní ekonomiky. Mezi hlavní strategie patří propagování soběstačné ekonomiky se schopností poskytovat základní služby, obnovení nezbytné infrastruktury, a taková reforma ekonomiky, aby v budoucnu byla schopná fungovat. V ideálním případě by tyto změny měly vést k tomu, že se stát (znovu) stane členem mezinárodní ekonomické komunity a bude schopný obchodovat na mezinárodním trhu. Princip sociální rekonstrukce nabyl na významu hlavně v souvislosti s rekonstrukcí Iráku a Afghánistánu. Od té doby platí, že rekonstrukce místních komunit za pomoci místních lídrů může hrát klíčovou roli v zajišťování bezpečnosti a stability v zemi. Zahrnuje vytvoření nebo podpoření fungující občanské společnosti a politické kultury, která podporuje dobrovolnou spolupráci a omezování státní moci. Takováto občanská společnost může legitimizovat mezinárodní intervenci. V souvislosti s tím vším hraje důležitou roli zajištění bezpečnosti, bez níž se tyto rekonstrukční aktivity provádějí hůře (Jabareen 2013: 119–120).

Součástí postkonfliktní rekonstrukce jsou tzv. programy DDR²⁷, neboli odzbrojení, demobilizace a reintegrace. Kritickou roli hrají především v přechodu nějaké země ze stadia války do fáze míru. Staly se integrální součástí *peacekeepingových* operací a postkonfliktní rekonstrukce. Jedná se o proces demilitarizace oficiálních, ale i neoficiálních ozbrojených skupin tím, že dojde ke kontrole a snížení počtu zbraní v jejich vlastnictví, k rozpuštění nestátních ozbrojených skupin, dojde k obnovení státních bezpečnostních služeb a bývalí bojovníci budou navraceni zpět do běžného společenského života. Tyto

²⁷ *Disarmament, Demobilization, and Reintegration*

programy by měly vést k vytvoření vhodného prostředí, kde bude možné dlouhodobě udržet mír, politické a sociální usmíření a rehabilitované sociální a ekonomické poměry ve státě. Tyto aktivity ale nemusí vždy vést k zabránění znovuvypuknutí konfliktu. Stoprocentně není možné garantovat ani úspěšné navrácení bývalých bojovníků zpět do civilního života. Na DDR je nutné nahlížet jako na součást politického procesu konsolidace míru a propagování stability, a proto by tyto aktivity měly být vždy přizpůsobené místu působení (Ball – van de Goor 2006: 1).

Odzbrojením je myšlené dobrovolné či vnucené odevzdání zbraní bojovníků, ale i civilistů. Demobilizace je krátkodobým procesem spočívajícím v eliminaci vojenských struktur a jednotek, konkrétně propuštěním jednotlivých bojovníků z nich. Poté následuje jejich přechod do normálního života, přičemž jsou těmto lidem plněny jejich okamžité základní potřeby. Reintegrací je míněn proces, jenž by měl bývalým bojovníkům umožnit znovu se integrovat do společnosti – např. do jejich rodiny. Spadají sem nástroje jako finanční podpora, vzdělání, různé výcvikové programy, pracovní poradenství, atp. Jde o střednědobý až dlouhodobý proces. Někdy se sem řadí další dvě aktivity těchto procesů, na něž se odkazuje termínem DDRRR²⁸. Jedná se o znovuzavedení²⁹ a přesídlení. Znovuzavedení se skládá z krátkodobých, okamžitých potřeb bojovníků a jejich příbuzných, například zdravotní péče, potravinová pomoc, či dočasná finanční pomoc aj. Přesídlení zahrnuje transfer a repatriaci demobilizovaných bojovníků zpět do jejich běžného prostředí či na místo, kde se chtějí usadit. V případě, že v konfliktu působí bojovníci z jiného státu, kteří jsou poté přemístěni zpět do jejich země, používá se termín repatriace (Rufer 2005 : 9–10).

Než jsou tyto programy v nějaké zemi skutečně odstartovány, je nutné zhodnotit tři následující záležitosti. Zaprvé je důležité, aby lídři obou (či vícero)

²⁸ *Disarmament, Demobilization, Reintegration, Reinsertion, Resettlement*

²⁹ *reinsertion*

stran sporu byli zapojeni do mírových jednání, a aby jejich polní velitelé byli připraveni převzít na sebe odpovědnost za implementaci mírové smlouvy, včetně odpovědnosti za proces DDR. Také musí být připraveni velet tak, aby to bylo v souladu právě s implementací těchto procesů. Zadruhé je stěžejní dohodnout se na charakteru politiky a založení instituce, která bude na DDR proces dohlížet. Je nutné, aby panoval konsenzus ohledně charakteru politiky pro DDR, stejně jako ohledně organizace na tyto programy dohlížející. Jakmile je program odzbrojení, demobilizace a reintegrace součástí mírové smlouvy, je zapotřebí, aby s ním souhlasilo co nejvíce lidí. Když program součástí mírového vyjednávání není, nebo jsou detaily mírové smlouvy omezené, je důležité, aby existoval alespoň minimální souhlas s tím, že k implementaci DDR dojde. Zatřetí platí, že úspěšný proces DDR vyžaduje podporu klíčových aktérů při rozvíjení vyjednávání a uplatňování koordinovaného politického, ekonomického a bezpečnostního nátlaku na implementaci DDR v rámci mírového procesu. K tomu se nejčastěji používá fungování důkladné bezpečnostní komise vedoucí k podpoře implementace DDR nebo širších bezpečnostních opatření mírových smluv, nebo bilaterálních či multilaterálních bezpečnostních jednotek podpořených potřebným mandátem a politickou vůlí mezinárodní komunity k vynucení míru (Ball – van de Goor 2006: 5).

Existuje také několik univerzálních principů, které by měly procesy DDR dodržovat. Měly by být zaměřené na lidi a založené na právech, důležité je i to, aby byly flexibilní, integrované, transparentní a zodpovědné. Měl by je vlastnit stát jako takový. Podstatná je také jejich promyšlenost a řádné naplánování (Bryden – Scherrer 2012: 16). Autoři Nicole Ball a Luc van de Goor rozebírají ale i další principy, jichž by se měl proces DDR držet. Prvním z nich je důležitost národních aktérů, ať už vlády státu, bývalé opozice, či členů občanské společnosti. Ti na sebe totiž převezmou vedení a odpovědnost za rozhodnutí o cílech, politikách a strategiích tohoto procesu. Někdy je však nutná externí asistence při implementaci DDR, která bude národní vedení a odpovědnost

podporovat. Zadrhé by se mělo na procesy DDR nahlížet jako na součást širší bezpečnostní, stabilizační a rekonstrukční strategie, nejedná se o samotnou aktivitu stojící mimo všechny ostatní (Ball – van de Goor 2006: 7–8).

Tyto procesy je také možné využít v různých fázích konfliktu, což vytváří určitou typologii kontextů pro využití DDR.

Tabulka č. 1: Typologie kontextů využití DDR

Kontext	Typická intervence	Finanční podpora	Příklady
Před konfliktem	snížení počtu vojáků či policistů, či jiné upravení jejich počtu	bilaterální obranná spolupráce a / nebo multilaterální / bilaterální půjčky	Středoafriická republika, Džibutsko, JAR, Uganda (1992-1995)
Během konfliktu	limitovaná demobilizace a reintegrace kombinovaná s amnestií a trestním řízením	státem vedené, multilaterální financování	Kolumbie, Severní Uganda, Pobřeží Slonoviny, Mindanao (Filipíny)
Po přeshraničním konfliktu	demobilizace, znovuzavedení, reintegrace	státem vedené, multilaterální / bilaterální financování	Etiopie, Eritrea, Irák, Afghánistán
Po vnitrostátním konfliktu	odzbrojení, demobilizace, znovuzavedení, reintegrace společně s usmířením a rehabilitací	OSN nebo Světovou bankou vedené, DPKO nebo regionální zapojení, multilaterální / bilaterální financování, národně vedené	Angola, DRK, Rwanda, Východní Timor, Ačeh, Salvador, Kosov, Súdán

Zdroj: Muggah 2009: 5 (přeloženo autorkou)

S těmito procesy úzce souvisí reforma bezpečnostního sektoru³⁰. Tyto dva typy aktivit jsou propojené do té míry, že úspěch či neúspěch jednoho, ovlivňuje ten druhý (African Development Bank Group 2011: 2). OSN chápe bezpečnostní sektor jako termín popisující struktury, instituce a zaměstnance odpovědné za management, poskytování a dohlížení na bezpečnost v zemi. Všeobecně platí, že se do tohoto sektoru řadí obrana, vynucení práva, zpravodajské služby a instituce

³⁰ dále jen SSR (*Security Sector Reform*)

odpovědné za kontrolu hranic. Někteří sem zahrnují také soudnictví odpovědné za posuzování případů kriminálního chování a případů zneužití síly. Je možné sem zařadit také aktéry, kteří hrají klíčovou roli ve zvládnání a dohlížení na povahu a implementaci bezpečnosti, což jsou například ministerstva, legislativní tělesa či skupiny občanské společnosti (Security Sector Reform Unit 2012: 13–14).

Ve státech poznamenaných konfliktem je často bezpečnostní sektor zpolitizovaný, etnicky ovlivněný a zkorumpovaný. Často zde chybí profesionálové, se zdroji se nakládá neefektivně, dochází k nadměrným výdajům na obranu, bezpečnostní složky jsou jen zřídka schopné poskytovat ochranu občanů a hlídat řád v zemi. V některých případech jsou bezpečnostní složky příliš malé, někdy dokonce neexistují. A to je příležitost pro reformu bezpečnostního sektoru, která je stejně jako programy DDR velmi důležitou složkou postkonfliktní rekonstrukce (Brzoska – Heinemann-Grüder 2004: 121). SSR zahrnuje tři komponenty – zaprvé rozvoj institucionální základny integrující bezpečnostní a rozvojovou politiku, zadruhé posílení vládnutí v bezpečnostním sektoru a dohled nad ním, zatřetí vybudování zodpovědných, profesionálních a schopných bezpečnostních služeb. Úkolem tohoto procesu je přeorganizovat bezpečnostní instituce v kontextu rekonstrukce následující po vyrovnání a smíru v zemi. Zaměstnanci bezpečnostního sektoru zapojení do těchto aktivit budou pravděpodobně vyžadovat znovuzavedení a podporu při reintegraci. I přesto může dojít k restrukturalizaci bez komplexního procesu SSR (Ball – van de Goor 2006: 3).

K těm nejznámějším případům, kdy byla aplikována reforma bezpečnostního sektoru, patří Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Haiti, či Kosovo. Očekává se od ní úspěch na třech úrovních – poskytnutí bezpečnosti, vládnutí a vláda práva, efektivita a výkonnost. V rámci poskytnutí bezpečnosti by mělo být dosaženo zničení násilí prováděného státem či nestátními aktéry, snížení kriminality a aktivity ozbrojených opozičních skupin. Souvisí s tím také

docílení správného fungování soudů a vězeňského systému, ale i kontroly zbraní. Vláda práva na úrovni bezpečnostních institucí je jedním ze základních kroků, které bychom měli v rámci SSR udělat. Dále by v rámci nastavení principů vládnutí mělo dojít k profesionalizaci armády, která by měla být etnicky vyvážená a objektivně kontrolovaná. Efektivita a výkonnost může znamenat škrtý v počtu zaměstnanců bezpečnostních složek, ale také sladění výdajů na obranu s ekonomickými prostředky. Zároveň by mělo dojít k překonání klientelismu a mnohdy rozsáhlé korupce (Brzoska – Heinemann-Grüder: 122–124).

Také SSR má své principy, které by měly být dodržovány. V jejím průběhu by měl být podporován rozvoj a dodržování lidských práv. SSR by měla být nastavena tak, aby respektovala problematiku genderu, aby byla flexibilní, efektivní a ušitá přesně na míru státu či regionu. Mělo by docházet ke koordinaci aktivit národních a mezinárodních aktérů a důležitá je i její jasně definovaná strategie včetně identifikace priorit a časového plánu. Proces SSR by měl vlastnit stát (Bryden – Scherrer 2012: 16).

2.2.2 Aktéři a průběh postkonfliktní rekonstrukce

Státy postižené konfliktem začaly postupem času upoutávat pozornost celé řady aktérů. Takovéto země se musí často potýkat s chudobou, etnickým, politickým či náboženským soupeřením, šířením zbraní neexistující vládou a infrastrukturou. Představují tedy pro tyto aktéry prostředí plné výzev a problémů, se kterými se musí při aplikaci rekonstrukčních aktivit potýkat. I přesto se ale toto postkonfliktní období stalo pro mnoho z nich obdobím příležitostí (Anderlini – El-Bushra 2012: 52). Problémem je, že se do těchto aktivit zapojuje čím dál více externích aktérů. Některým z nich jde o blahobyť cílové populace, zajištění její bezpečnosti, ekonomické prosperity a funkčnosti státu, přibývá ale těch, kteří v těchto zemích působí kvůli svým vlastním ekonomickým či politickým

zájmům. Aktivity těchto aktérů nejsou nijak koordinované, což ústí v jejich překrývání, následnou neefektivitu a plýtvání lidskými a finančními zdroji. A přesně to by se mělo změnit.

Podle profesora Murithiho (2006: 2–3) by mělo dojít k vyšší úrovni vzájemné koordinace aktivit těchto aktérů, které by měly být založeny na porozumění potřebám místních obyvatel. Měla by tedy být vytvořena určitá míra symbiózy mezi rekonstrukčními snahami, která by byla výhodná pro všechny zúčastněné. Především by ale došlo k odstranění duplicity rekonstrukčních aktivit. Murithi proto navrhuje tři strategie, které by toho měly docílit. Zaprvé by se měla explicitněji artikulovat oddanost partnerství s ostatními aktéry postkonfliktní rekonstrukce v rámci jejich politik a mandátů. Zadruhé, kvůli tomu, že politika ne vždy odpovídá praxi, musí být instituční struktury založeny tak, aby zajišťovaly skutečnou existenci tohoto propojení. A zatřetí, jakmile budou tyto oficiální struktury existovat, je důležité, aby společně fungovaly také v praxi na území konfliktem postiženého státu.

K aktérům, kteří se postkonfliktní rekonstrukcí zabývají, můžeme řadit například Skupinu Světové banky, regionální rozvojové banky, které poskytují státům finanční asistenci a profesionální poradenství. Postkonfliktní pomocí se zabývá také Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí OSN, který má pravomoc vytvářet strategie pro humanitární pomoc mezi svými partnery, adresovat problémy v průběhu krize, což nemohou jiní aktéři. Dále se jedná o Rozvojový program OSN, *UN Department of Peacekeeping Operations*, řadu různých NGOs či státních agentur jako USAID nebo *Canadian International Development Agency* (Anderlini – El-Bushra 2012: 52–58).

Proces ustavení nějakých rekonstrukčních aktivit v zemi ve většině případů začíná poté, co je podepsána mírová smlouva. Jako výjimku můžeme zmínit například Afghánistán v roce 2002, kdy neexistovala žádná formální mírová dohoda mezi zneprátenými stranami a postkonfliktní rekonstrukce stejně

odstartovala. Prvním krokem pro celou řadu agentur a institucí je, že zjistí potřeby daného státu. Poté často dochází k vytvoření svěřeneckého fondu, do nějž přispívají státní či nestátní aktéři podílející se na rekonstrukci a ta může začít (Anderlini – El-Bushra 2012: 60–61).

Jakmile je rozhodnuto, že země projde postkonfliktní rekonstrukcí, dá se její průběh rozdělit do tří fází. Platí u nich však dvě zásady – často se překrývají a neplatí na 100 % ve všech případech. První fází je počáteční odpověď. Ta přichází v momentě, kdy je ukončeno rozsáhlé násilí. Spočívá v poskytnutí nouzových humanitárních služeb, stabilizační a vojenské intervenci, která zajistí základní bezpečnost. Tato fáze často obsahuje také nasazení *peacekeepingových* jednotek (Anderlini – El-Bushra 2012: 51). Druhé stadium, transformace, se soustřeďuje na rozvoj schopnosti legitimity a funkčnosti místních institucí. Zvláštní důraz je zde kladen na znovunastartování ekonomiky, zajištění spravedlnosti a usmíření a vytvoření mechanismů vládnutí a participace (Center for Strategic and International Studies 2002: 2). Dochází zde i k vytvoření institutů základního sociálního blaha, například vzdělávacího a zdravotního systému. Třetí finální fáze je obdobím podporujícím udržitelnost. V jejím průběhu by měly být upevňovány rekonstrukční snahy tak, aby zabránily opětovnému vypuknutí konfliktu. Vojenští aktéři se zde obvykle stahují ze země a společnost se začíná normalizovat (Anderlini – El-Bushra 2012: 51). Je velmi důležité, aby rekonstrukční aktivity byly prováděny tak, aby zamezily znovuvypuknutí konfliktu, protože by veškeré snahy mohly přijít vniveč. A pro postkonfliktní společnost je toto riziko velmi vysoké. Rozvojové země, které zažívají dlouhé období míru, mají průměrně devítiprocentní šanci, že se na jejich území objeví širokosáhlé násilí. Podle výzkumu autorů Colliera, Hoeffler a Sönderboma je však 40% šance vypuknutí konfliktu ve státech, které prožívají první desetiletí míru. Proto by mělo být hlavní prioritou vlády tomuto riziku předejít (Collier 2007: 2).

Kromě obrovského počtu aktérů, kteří se postkonfliktní rekonstrukci věnují, existuje i další problém. Hovoří se o tom, že příliv zahraniční pomoci do státu poznamenaného konfliktem může často vést k tzv. *aid curse*. Tato kletba spočívá v tom, že jakmile zahraniční aktéři poskytují státu pomoc, vláda nemusí od občanů vybírat daně, a zdroje, které dostane, využije ve svůj prospěch, nikoli na rekonstrukci (Girod 2015: 3). V extrémním případě může dojít až k tomu, že země bude na zahraniční pomoci tak závislá, až to bude kontraproduktivní. Jako příklad takovéto země může být právě Afghánistán (Wadsam 2014).

3 AFGHÁNISTÁN A MISE ISAF

Konflikt, války a neklid jsou pro Afghánistán v nedávné historii typické. Do povědomí snad celého mezinárodního společenství se země dostala až v důsledku 11. září 2001. Teroristické útoky na *World Trade Center* v New Yorku a na budovu Pentagonu vyvolaly obrovské pozdvižení. Ještě téhož večera tehdejší americký prezident George W. Bush požádal Kongres a vlády jiných států, aby se k němu připojily ve válce proti terorismu. Tehdy ještě nebyl znám viník útoků, ale Bush přislíbil, že až jej najdou, nebudou dělat žádné rozdíly mezi teroristy samotnými a těmi, kteří jim poskytují útočiště (Salem Press [nedatováno]: 2061–2064). Ze strany USA bylo 11. září vnímáno jako akt války, k čemuž se přiklonili také někteří další aktéři. RB následující den teroristické útoky jednohlasně odsoudila a přiznala USA právo na individuální či kolektivní obranu, která však musí být v souladu s Chartou OSN. Severoatlantická aliance 12. září poprvé v historii organizace uplatnila Článek V Washingtonské smlouvy. K odsouzení útoků se přidaly také Organizace amerických států či organizace ANZUS (The Heritage Foundation [nedatováno]). Kongres 18. září téhož roku vydal rezoluci umožňující prezidentovi USA použít veškerou potřebnou sílu proti

národům, organizacím či osobám, které plánovaly, umožnily nebo spáchaly teroristické útoky z 11. září 2001 či poskytovaly těmto organizacím či lidem útočiště (The United States Congress 2001: 1).

Hlavním podezřelým z útoků z 11. září se téměř okamžitě stala teroristická organizace Al-Káida. Ta si pro své dlouhodobé působení vybrala nestabilní Afghánistán, což mělo za následek, že USA stát obvinily z poskytování útočiště této organizaci (Roger 2004: 3). Na základě toho USA označily za konkrétního hlavního viníka Usámu bin Ládina, který se ukrýval na území Afghánistánu. USA opětovně naléhaly na afghánskou vládu, aby jim ho vydala, ale Tálibán to odmítl kvůli nedostatku důkazů, jimiž měla americká strana potvrdit své podezření (Middle East Times 2001).

Reakce ze strany USA a mezinárodního společenství na sebe nenechala dlouho čekat. Jako první odpověď může být chápána Spojenými státy vedená Operace Trvalá svoboda (*Operation Enduring Freedom*)³¹, která byla zahájena 7. října 2001. Operace spočívala v řadě leteckých útoků, které byly kombinované s akcemi speciálních sil a navazujícími aktivitami Severní aliance³². Letecké útoky zničily vojenské struktury Al-Káidy i Tálibánu, speciální komanda americké armády následně zničila úkryty vůdců Al-Káidy. Když se jednotky Severní aliance dostaly do Kábulu, vláda Tálibánu byla z města vyhnána a moci se ujala prozatímní vláda v čele s Hamidem Karzajem (Eichler – Hynek – Majerník 2012: 38–39). OEF sice neměla přímý mandát ze strany RB, nicméně tato organizace ji chápala jako legální vzhledem k jejímu předchozímu prohlášení, že USA mají právo se po útocích z 11. září bránit (Regehr 2010: 1).

V roce 2001 byla na základě konference v německém Bonnu zřízena mise ISAF. Konference se zúčastnili také lídři afghánské opozice, kteří začali proces rekonstrukce země vytvořením nové vlády, *Afghan Transitional Authority*.

³¹ dále OEF

³² Jedná se o afghánskou opoziční skupinu, jejímž cílem bylo v době vlády Tálibánu jej svrhnout (BBC 2001).

Smlouvy uzavřené na této konferenci vedly k vytvoření partnerství mezi novou afghánskou vládou, misí UNAMA³³ a misí ISAF (NATO 2015_b). Její zřízení autorizovala RB v rámci Rezoluce 1386 (United Nations 2001), v níž se uvádí, že hlavním úkolem této mise je asistovat nové afghánské vládě při zajišťování bezpečnosti v Kábulu a přilehlém okolí tak, aby vláda i zaměstnanci OSN mohli pracovat v bezpečném prostředí. RB dále uvedla, že by členské státy OSN měly pomoci afghánské vládě tím, že se postarají o založení a vycvičení nových afghánských bezpečnostních a ozbrojených složek. Důležitým bodem dané rezoluce je, že RB umožnila státům participujícím v ISAF použít veškeré prostředky potřebné k naplnění mandátu mise. Účast členských států na misi nebyla stanovena jako povinná, organizace na ně akorát apelovala, aby se jí zúčastnily (United Nations 2001: 2–3). Z rezoluce jde tedy vyčíst, že udělený mandát je poměrně široký, což umožňuje každému státu participujícímu na misi si svou účast specifikovat. Například Francie vyjádřila zájem se mise zúčastnit v podobě nasazení speciálních jednotek, které byly okamžitě schopné pomoci zajistit bezpečnost jednotlivců a ochranu budov afghánské vlády v Kábulu. Nabídla také poskytnout pomoc při výcviku Afghánců k odminování země, ale i výcviku afghánských bezpečnostních a ozbrojených sil. Téhož dne nabídlo pomoc také Německo, Nizozemí, Dánsko a Kazachstán, jehož pomoc spočívala v nabídnutí dodávek humanitární pomoci, tedy poskytnutí jídla, paliva a konstrukčních materiálů (United Nations 2003: 268). Velká Británie se ještě před vydáním rezoluce nabídla, že převezme velení nad misí, poskytne své vojáky k zajištění bezpečnosti v Kábulu a okolí, k asistenci afghánské vládě, ale i k výcviku bezpečnostních složek Afghánistánu (Straw 2001).

Mandát a velení mise ISAF byly zpočátku odděleny od OEF. Ta se soustředovala především na protiteroristické operace, později se ale přeorientovala na vykonávání rekonstrukčních aktivit, přičemž řada jejích jednotek přešla v říjnu 2006 pod vedení ISAF (Scott 2007: 3). V srpnu 2003

³³ UNAMA = Asistenční mise OSN v Afghánistánu (*United Nations Assistance Mission in Afghanistan*)

převzala velení nad misí ISAF Severoatlantická aliance, a to na žádost OSN a afghánské vlády. Téhož roku došlo k rozšíření mandátu mise, která se postupem času rozšířila na celou zemi (NATO 2015_b).

I přes obecný mandát Rezoluce 1386 a úpravy mandátu jednotlivými státy, které však musely být v souladu s touto rezolucí, lze říct, že mezi úkoly ISAF patřily tři typy aktivit. Ty byly zveřejněny v tzv. *Military Technical Agreement* (UN Security Council 2002), dokumentu, na němž se podílelo vedení ISAF a afghánská vláda. Jednalo se o asistování vládě při budoucím rozvoji bezpečnostních struktur, asistenci při rekonstrukci země a identifikování a sjednání výcviku a asistenčních úkolů budoucích bezpečnostních sil v zemi (UN Security Council 2002: 5). Pokud bychom měli úkoly jednotek participujících na misí ISAF popsat podrobněji, vykonávaly například protipovstalecké operace společně s Afghánskými národními bezpečnostními složkami (ANSF³⁴), kdy bylo cílem izolovat extremisty tím, že si jednotky vytvoří kladný vztah s běžnými Afghánci a tamní vládou. Jednotky měly poskytovat podporu tamní vládě a mezinárodní komunitě ve snaze docílit reformy bezpečnostního sektoru. Vykonávaly mentorské aktivity, výcvik a operační podporu Afghánské národní policii (ANP³⁵) a Afghánské národní armádě (ANA³⁶). Kampaň této mise byla zacílena na ochranu obyvatelstva před násilím, zastrašováním a jakýmkoli nepřátelskými skupinami, na propagování efektivního vládnutí, čili pomoci afghánské vládě stát se schopnou, přístupnou a přijatelnou pro tamní obyvatelstvo. Dále bylo důležité neutralizovat povstalecké sítě a degradovat jejich schopnosti na co nejnižší úroveň, aby se s nimi mohly ANSF vypořádat samy, ale i vybudovat profesionální, nezávislou a soběstačnou armádu a policii tak, aby byly schopné poskytovat bezpečnost a vynucování práva napříč celým státem (European Parliament 2010: 2). Další důležitou aktivitou bylo vykonávat rekonstrukční aktivity, například rehabilitace škol a zdravotnických zařízení,

³⁴ dále ANSF (*Afghan National Security Forces*)

³⁵ dále ANP (*Afghan National Police*)

³⁶ dále ANA (*Afghan National Army*)

obnovovat vodní zdroje a poskytovat podporu ostatním civilně-vojenským projektům. Jednotky měly mandát i k podpoře afghánské vlády v jejím boji proti narkotikům, které jsou v Afghánistánu snadno dostupné a jsou významným obchodním artiklem v zemi (NATO 2009_b).

Tyto aktivity měla na starosti různá uskupení. Prvním z nich jsou provinční rekonstrukční týmy. Jednalo se většinou o multinárodní jednotky, které byly složené z vojenské a civilní složky, což jim umožňovalo koordinovat bezpečnost a rekonstrukční aktivity. Každý vedl jeden národní kontingent a poměr zaměstnanců jeho vojenské a civilní složky se často lišil (Scott 2007: 3). Druhým typem uskupení byly poradní výcvikové týmy, jejichž hlavní činností bylo poskytovat výcvik a mentorskou činnost afghánské armádě. Sloužily také jako styčný bod pro komunikaci mezi jednotkami ISAF a ANA. Koordinovaly plánování operací a zajišťovaly, aby jednotky ANA dostaly potřebnou podporu, např. vzdušnou podporu či evakuaci obětí. Většinou měly poměrně malé početní obsazení z jednoho nebo vícera států (NATO 2009_a: 1). Dále se jednalo o vojenské poradní týmy, které měly na starosti poradenskou a asistenční činnost určenou především pro afghánskou armádu (Ministerstvo obrany ČR 2013).

Hlavními oblastmi úkolů mise ISAF tedy byla rekonstrukční činnost a rozvoj, budování kapacit a jejich předání afghánskému vedení. Budování kapacit spočívalo především v dokončení reformy bezpečnostního sektoru, což mělo vést k profesionalizaci afghánské policie a armády. Postupem času se opravdu schopnosti ANSF zlepšovaly a byla zahájena fáze přenosu zodpovědnosti za zajištění bezpečnosti ve státě právě na tyto bezpečnostní složky. Rekonstrukční a rozvojová činnost spadala hlavně pod hlavičku PRTs, které mimo jiné poskytovaly podporu také pro humanitárně-asistenční činnost různých aktérů. V rámci této oblasti činností se zvyšovala schopnost afghánských autorit posílit instituce nutné k dodržování principu dobrého vládnutí, vlády práva a dodržování lidských práv (NATO 2015_b). Jednotky ISAF byly dále pověřeny asistencí při humanitární činnosti. Vojáci distribuovali léky, jídlo a vybavení na zimu, aby

ulehčili místním lidem přežití v tomto období roku, které je v některých částech Afghánistánu obzvláště nehostinné (European Parliament 2010: 3).

Mise ISAF skončila koncem prosince 2014, kdy byl oficiálně dokončen proces předání zodpovědnosti za bezpečnostní situaci v zemi do rukou ANSF. ISAF byla jednou z největších koalic v historii, zúčastnilo se jí celkem 51 států, mezi nimiž byly členské země NATO, ale i partnerské státy Aliance. Byla také nejdelší alianční misí a sama organizace ji hodnotí jako nejnáročnější ve své historii. Dohromady se zde vystříдалo více než 130 000 vojáků. Touto misí však působení NATO v Afghánistánu neskončilo. Na aliančním summitu v Chicagu v roce 2012 se členské státy této bezpečnostní organizace dohodly s afghánskou vládou, že budou ve svém úsilí rozvíjet schopnosti afghánských bezpečnostních složek pokračovat. Toto rozhodnutí bylo potvrzeno na summitu ve Walesu v roce 2014. A tak i přesto, že se většina mezinárodních jednotek z Afghánistánu stáhla – některé před oficiálním koncem mise, jiné až během něj – některé státy zde působí nadále, tentokrát pod hlavičkou mise *Resolute Support*. Ta má civilní charakter a soustřeďuje se především na výcvik, asistenci a poradenskou činnost pro bezpečnostní instituce včetně afghánské armády a policie. NATO a jeho partnerské státy se již dohodly, že finanční pomoc budou Afghánistánu poskytovat až do konce roku 2017 a hovoří se o prodloužení tohoto závazku ještě o tři roky (NATO 2015_a).

Jak tomu často bývá, názory na ukončení mise ISAF se však liší. Například doktor Claudio Bertolotti (2014: 1) uvádí, že odchod většiny jednotek NATO ze země neměl na stát dobrý dopad. Podle něj to vedlo ke zhoršení bezpečnostní situace v podobě nárůstu aktivit ozbrojených povstaleckých skupin, zhoršily se i schopnosti samotných ANSF a proces budování státu nebyl v Afghánistánu dokončen, což zanechalo zemi bez primární infrastruktury důležité pro další rozvoj. Autoři Barakat a Smith-Windsor (2015: 1) také nemají ohledně ukončení mise ISAF příliš pozitivní názor. Tvrdí sice, že mezinárodní jednotky nechaly v zemi solidní základy, na kterých mohou ANSF a další afghánské bezpečnostní

instituce stavět, mezery v bezpečnostní architektuře ale přetrvávají. Navíc, hlavní bezpečnostní hrozba v zemi ve formě Tálibánu přetrvává, což má značně negativní vliv na další rozvoj. Afghánská vláda se snaží fungovat efektivně, stihla toho udělat už poměrně mnoho, nicméně v ovzduší stále zůstávají obavy z politického chaosu. A afghánská ekonomika je i nadále v určitých ohledech slabá a silně závislá na zahraniční pomoci, čemuž rozhodně nepomůže očekávaný pokles financí ze zahraničí.

4 VLV ISAF NA REFORMU BEZPEČNOSTNÍHO SEKTORU

V této části si rozebereme, jaký vliv měla mise ISAF na postkonfliktní rekonstrukci země. Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, oficiálními oblastmi aktivit participujících jednotek byla asistence vládě v budování a rozvoji bezpečnostních struktur, poskytování výcviku bezpečnostním složkám a asistence při rekonstrukci země. Tato kapitola pojednává především o vlivu mise na bezpečnostní sektor Afghánistánu, konkrétně tedy na jeho reformu.

Program reformy bezpečnostního sektoru v Afghánistánu odstartoval v roce 2001 poté, co došlo ke svržení vlády Tálibánu. Samotné procesy a aktivity v rámci SSR začaly na jaře následujícího roku, kdy se v Ženevě sešli zástupci uskupení G8 a vytvořili agendu reformy bezpečnostního sektoru, kterou rozdělili do pěti pilířů (Security Sector Reform Resource Centre [nedatováno]). Konkrétně se tedy jednalo o vojenskou reformu, reformu tamní policie, proces DDR, boj proti narkotikům a soudní reformu. Zprvu si tyto pilíře mezi sebe rozdělili donoři jako USA, Velká Británie, Německo, Itálie a Japonsko, později však přešla zodpovědnost za ANSF na misi ISAF. Jedním z cílů reformy bezpečnostního sektoru tedy bylo vytvořit takové bezpečnostní složky, které nakonec budou

schopné převzít zodpovědnost za bezpečnost státu do svých rukou, a zároveň vytvořit dostatečně bezpečné prostředí na to, aby to bylo možné. Na aliančním summitu v Lisabonu v roce 2010 byl stanoven rok 2014 jakožto datum, do kdy musí ANSF převzít zodpovědnost za bezpečnost Afghánistánu a jeho obyvatel. O dva roky později byl tento termín definitivně potvrzen na summitu NATO v Chicagu.

Vytvoření schopných a efektivních ANSF³⁷ bylo tedy jakousi podmínkou pro bezpečnou budoucnost státu a jeho obyvatel. A právě z tohoto důvodu se v práci zaměřím především na pilíř vojenské a policejní reformy, protože i NATO vnímalo reformu bezpečnostních institucí jako svůj primární zájem (Karp – Ponzio: 223). Věnovat se však budu také procesu DDR, který podle Nicol Ball a Luca van de Goora (2006: 1) hraje důležitou roli ve vytváření bezpečnějšího prostředí v zemi a v ideálním případě může vést až k předejití znovuvypuknutí konfliktu.

4.1 Vojenská reforma

Vojenská reforma jakožto jeden z nejzásadnějších pilířů obsáhlejší reformy bezpečnostního sektoru Afghánistánu spočívala ve vybudování schopné, efektivní a profesionální ANA, ale také v přeměně afghánského ministerstva obrany a generálního štábu afghánské armády na moderní bezpečnostní instituce (Howk 2009: 7). ANA musela být v rámci této iniciativy ISAF vytvořena *de facto* od základů. Ve své současné, moderní podobě tedy funguje od roku 2002. I přes její takto krátké funkční období lze říct, že právě jí byl přisouzen největší vliv na zajištění bezpečnosti země. Posouzení úspěšnosti vytvoření efektivní a schopné armády se liší³⁸, nicméně důležitá role ANA na dlouhodobý úspěch

³⁷ Do těchto bezpečnostních složek se řadí Afghánská národní armáda, Afghánská národní policie, hraniční policie, dálniční policie a uniformovaná policie (UK Ministry of Defense [nedatováno]).

³⁸ Více v podkapitole 4.1.3 Hodnocení úspěšnosti reformy.

centrální vlády je neodmyslitelná. Všeobecně se věří, že bez ní by se země vrátila do období chaosu, kdy by bylo jen otázkou času, než se někdo chopí moci – v tomto případě nejpravděpodobněji Tálibán (Younossi et al. 2009: 1–2).

Zpočátku bylo samozřejmě nutné stanovit nějaké základní cíle a plány na vybudování schopné a efektivní armády. To udělaly USA jakožto stát zodpovídající v prvních letech fungování ISAF za budování ANA (Howk 2009: 16). Podle nich bylo nutné zajistit chod velitelství *Central Corps* a jejich tři brigád, vytvořit institucionální systémy podpory pro chod afghánské armády včetně vzdělávacích zařízení, výcvikových center a potřebných budov. Důležité bylo také přetvořit afghánské ministerstvo obrany a generální štáb afghánské armády. Je však nutné počítat s tím, že jednotlivé plány vedoucí k vytvoření schopné armády se v průběhu ISAF několikrát změnily.

Následně se museli mezinárodní aktéři účastníci se mise ISAF dohodnout na konečné podobě ANA. Domluvili se tedy, že musí být etnicky vyvážená, profesionální, dobře vycvičená a vybavená tak, aby dokázala plnit potřeby Afghánistánu. O její velikosti se však ještě nějakou dobu vedly jisté diskuze. Některé státy navrhovaly vytvořit menší armádu, ale USA společně s některými dalšími zeměmi prosadily vytvoření armády větší. Původně se mělo jednat o 50 000 vojáků (US Government Accountability Office 2011: 2–3), jejich finální počet se ale ještě několikrát změnil. V září 2008 se již hovořilo o vytvoření armády o síle 134 000 vojáků (Younossi et al. 2009: 7).

Poté, co byl zajištěn alespoň základní počet nových rekrutů, přišel na řadu výcvik. V letech 2002–2005 spadal vývoj a výcvik ANA pod vedení USA. Konkrétně jej vedla *Office for Military Cooperation – Afghanistan*, jež se později přejmenovala na *Office of Security Cooperation-Afghanistan*, když převzala zodpovědnost i za výcvik ANP. V roce 2006 došlo k její reorganizaci a následné

změně názvu na *Combined Security Transition Command – Afghanistan*³⁹ (Younossi et al. 2009: 29–30). První vize podoby výcviku spočívala v konceptu malého dopadu, zanechání malých stop (*small footprint*). Jednalo se tedy hlavně o výcvik lídrů milic jakožto důstojníků na úrovni roty, dále výcvik tzv. warlordů jakožto generálů, a to vše na základě dohody o sdílení moci. V rámci této koncepce USA poskytovaly trénink, uniformy a vybavení afghánské armádě, která se z počáteční podoby rozptýlených milic v průběhu pěti let stala uspokojivou obrannou silou rozvíjející se země. Následně se přešlo ke strategii, kdy *Office for Military Cooperation – Afghanistan* začala nasazovat týmy čítající okolo 19 vojenských poradců, aby pracovaly a školily příslušníky ANA přímo v terénu. Jednalo se především o *Embebbed training teams* a poradní výcvikové týmy, které se ukázaly jako poměrně efektivní (Younossi et al. 2009: 14–15).

První *kandak*⁴⁰ afghánské armády podstoupil výcvik v květnu 2002. V té době mezinárodní společenství nemělo jasno o přesné velikosti a struktuře, bylo však zřejmé, že rekrutování bude probíhat na bázi dobrovolnosti a bude úzce koordinováno s programem DDR (Younossi et al. 2009: 29–30). Výcvikem byla pověřena americká *Task Force Phoenix*, která tuto činnost vykonávala společně s Výcvikovým velitelstvím Afghánské národní armády. Přispívaly samozřejmě i další národy účastníci se mise ISAF, například Velká Británie či Francie. Při výcviku se však mezinárodní jednotky musely vypořádat s řadou problémů. Příkladem budiž rozhodnutí, že výcvik bude poskytovat jen jedno středisko v Kábulu k tomu určené. To však kapacitně neodpovídalo cíli dosáhnout armády čítající 70 000 členů do určeného data, a tudíž to výcvikový proces a dosažení tohoto cíle značně zpomalilo (Younossi et al. 2009: 30–31). Nakonec byla v zemi zřízena celá řada výcvikových center, včetně Národní vojenské akademie Afghánistánu.

³⁹ Jedná se o divizní spojenecké velitelství pověřené zodpovědností za výcvik ANSF. Dohlíželo však i na rozvoj Afghánistánu jako takový, tedy posílení vlády práva a boj proti terorismu (Tucker 2016: 241).

⁴⁰ Jedná se o základní jednotku Afghánské národní armády odpovídající velikosti praporu o přibližně 600 vojácích (Institute for Study of War [nedatováno]).

Výcvik většinou spočíval v instruktáži základní orientace, naučení se základním bojovým aktivitám a následném pokročilém pěchotním či speciálním tréninku. Každý *kandak* poté prošel individuálním či společným výcvikem s dalšími jednotkami, teprve až poté se mohl zúčastnit bojové operace. Vojáci dostávali rady také přímo v poli. Po celou dobu výcvikové týmy fungující v rámci mise ISAF mimo jiné dohlížely na zajištění vysoké míry profesionality a předání zkušeností, jak pracovat se silami rychlé reakce, jak postupovat při evakuaci zraněných či akcích vyžadujících vzdušnou podporu (Institute for Study of War [nedatováno]).

Největší změna, která se v rámci výcviku jednotek afghánské armády udála, nastala v roce 2009, kdy zodpovědnost za něj přešla na misi ISAF vedenou Severoatlantickou aliancí, která zřídila *NATO Training Mission-Afghanistan* (NTM-A) pověřenou institucionálním výcvikem ANSF (US Government Accountability Office 2011: 5). Do té doby byl trénink *ad hoc* záležitostí. Mise byla pověřena asistencí při rozvoji tamního ministerstva obrany a ministerstva vnitra, ale hlavně vybudováním státních bezpečnostních složek, a to do konce roku 2014, aby afghánská armáda i policie mohly převzít zodpovědnost za bezpečnost země a jejích občanů do svých rukou. Zároveň tím měla nastavit politické a vojenské podmínky k odchodu aliančních jednotek z Afghánistánu. U některých velitelů ISAF zabývajících se výcvikem ANSF však byla zaznamenána určitá neochota pověřovat Afghánce důležitými úkoly, například je zahrnout do plánování operací. Někteří velitelé totiž nebyli ochotni podstoupit riziko možného neúspěchu operace, když za operaci zodpovídali oni (Barley 2015: 1, 8).

Už zpočátku úkolu vybudovat dlouhodobě fungující, legitimní a efektivní bezpečnostní složky bylo nutné čelit tomu, že na vytvoření a vycvičení takové armády je k dispozici krátké časové období. Jenže se nedalo nic jiného dělat, pokračující neklid v zemi vytvářel ohromný nátlak a vedl k rozhodnutí tyto síly zřídit v opravdu co nejkratším možném čase (Jebb – Lacquement 2009: 2). S tím

souvisí reálná situace, kdy efektivita afghánské armády trpí neadekvátním počtem kompetentních lídrů a štábních důstojníků jak na úrovni *kandaku*, tak na těch vyšších (Haynes 2013)⁴¹. A tomu vůbec nepomáhal rychlý růst armády, jak tvrdí plukovník americké námořní pěchoty Jeff Haynes (2013). O rychlém růstu příslušníků ANA vypovídá následující fakt. Reálný počet příslušníků afghánské armády díky rekrutaci nováčků a pomalu se zvyšující prestiži a důvěře v tuto instituci opravdu rostl velmi rychle. V roce 2003 jich bylo přibližně 6 000, o rok později 24 000, v roce 2006 celkem 36 000 (Scott Tyson 2007). Čísla z roku 2013 uvádí přibližně 185 300 afghánských vojáků včetně speciálních sil a 6 600 příslušníků afghánského letectva (NATO 2013: 1).

K vybudování schopné armády bylo důležité také její vybavení. Většinu zbraní zpočátku mise ISAF tvořily zmodernizované kusy ze zemí Varšavské smlouvy, navíc jich nebyl dostatek. Nové zbraně získaly ANSF až se začátkem alianční výcvikové mise, kdy se hlavním dodavatelem staly právě země NATO, především USA. Nejednalo se samozřejmě jen o zbraně, ale i jiné vybavení, jako například vozidla či infrastrukturní zařízení. Problémem však bylo, že se jednalo o zbraně tzv. prvního světa, které měly být používány v rámci ozbrojených složek země třetího světa. V rámci výcviku tedy bylo nutné poskytnout řádné školení o tom, jak se zbraněmi a vybavením zacházet. Poskytnutí nových zbraní a školení k nim však nevyřešilo jistý háček – podpůrné logistické systémy zůstávaly institucionálně nevyspělé a nedostatečně efektivní. A jisté pochybnosti budili také sami školitelé, kteří měli jen zřídka předchozí zkušenosti s Afghánistánem či rozvojem ANSF. Řada z nich byla převelena z jiných jednotek, které se na výcvik afghánských ozbrojených sil vůbec nezaměřovaly (Barley 2015: 3–7).

⁴¹ Důkazem může být například naprosto nesmyslné povyšování nekompetentních vojáků na generálské posty. Například prezident Karzaj jmenoval celkem 46 generálů, z nichž jen 10 bylo profesionálních vojáků. Někteří z nich ani nedokončili střední školu. U valné většiny byla navíc zjištěna stranická či skupinová příslušnost (Giustozzi – Quentin 2014: 31).

Jak již bylo řečeno, součástí vojenské reformy, s níž pomáhaly státy účastníci se mise ISAF v Afghánistánu, byla i reforma tamního ministerstva obrany. To je strategickou institucí, která představuje jakési velitelství Afghánské národní armády na strategické úrovni, zároveň spravuje rutinní politické funkce ANA jako plánování a obrannou logistiku. Hlavní pomoc spočívala v poskytnutí poradců, kteří dohlíželi na reformu instituce, asistovali při implementaci změn a pomáhali její chod usnadnit. Příkladem může být rok 2007, kdy NATO na afghánské ministerstvo obrany tým poradců, kteří měli tamní pracovníky naučit efektivně plánovat a navrhovat budoucí strukturu ANA (Karp – Ponzio 2007: 224–225).

Jedním z hlavních dokumentů pro reformu této instituce (a reformu generálního štábu afghánské armády) se stal *Master Ministerial Plan* (Dryden – Heiden 2011: 13). Zde bylo stanoveno, aby se ministerstvo stalo civilnější institucí. Mělo tím dojít k vyvážení poměru vojenských a civilních zaměstnanců, protože zde po dlouhou dobu pracovali v té době aktivně sloužící vojenští důstojníci. Rozvíjet se měla také celková úroveň ministerstva. Dále bylo stanoveno, že tato instituce musí být schopná řídit, formulovat a implementovat obrannou analýzu, politiku, strategii, program a rozpočet.

Jedním z úspěchů, kterých se na afghánském ministerstvu obrany dosáhlo za asistence poradců vyslaných státy působícími v misi ISAF, je vytvoření první afghánské Národní vojenské strategie, která byla přijata již v roce 2004. Píše se v ní, že velení a kontrola armády bude prováděna ve spolupráci se zvoleným parlamentem a prezidentem, a to v souladu s afghánskou ústavou a vládou práva. Prezident je zde stanoven jakožto hlavní velitel Afghánské národní armády. Strategie dále definuje speciální povinnosti armády, konkrétně vykonávání vojenské podpory afghánské vládě, postupné nahrazení všech frakčních, soukromých a nepravidelných milicí a jednotek, odzbrojení všech nelegálních ozbrojených skupin a boj s teroristy a ostatními podobnými skupinami ve spolupráci s koaličními jednotkami a jednotkami ISAF (Allen – Pullen 2004: 3).

Národní vojenská strategie se během fungování mise ISAF stihla reformovat, novější dokument byl vydán v srpnu 2014. Zmiňují se v ní tři široké oblasti priorit ministerstva do budoucna (U. S. Department of Defense 2014_a: 29–30). Tou první je posílení institucionálních schopností ministerstva obrany a Afghánské národní armády, druhou je profesionalizace jednotek a jako poslední se jedná o rozvinutí budoucích bezpečnostních vztahů. Je však důležité říct, že se jedná o revizi omezenou v případě, kdy by bylo mnohem příhodnější dokument revidovat více do hloubky. Ministerstvo dále spojilo své úsilí se zástupci generálního štábu afghánské armády a vrchními armádními velitelstvími, aby iniciovali reformu nasazení ANA při výcviku mimo Afghánistán.

Součástí vojenské reformy je však i přeměna generálního štábu afghánské armády. Ten vytváří, implementuje a dohlíží na politiky a operační rady na taktické úrovni jednotek. V průběhu mise ISAF to skutečně prováděl generální štáb, v budoucnu je ale v plánu vykonávat velení a kontrolu skrze velitelství pozemních sil. V rámci reformy by také bylo vhodné se vypořádat s problémovými vnitřními záležitostmi, například složením tamních zástupců. Někteří z nich byli důstojníky vycvičenými za éry Sovětského svazu, další jsou bývalými mudžahedíny nedisponujícími žádným či jen velmi krátkým výcvikem, a poslední skupinou jsou západními státy vyškolení důstojníci (Dryden – Heiden 2011: 6–7). Generální štáb by dále měl být schopný poskytnout jednotky připravené na boj, pokud se k tomu rozhodne afghánský prezident, ministr obrany či náčelník generálního štábu. Měl by také umět implementovat strategické a politické rady z ministerstva obrany a převádět tyto rady do strategicko-operačních plánů a rozkazů, které určují směr jednotkám v boji.

S tím vším samozřejmě souvisí otázka financování. Na rozvoj ANSF a celkově rozvoj bezpečnostních institucí přispívaly především USA prostřednictvím Fondu pro afghánské bezpečnostní složky⁴². Z tohoto fondu šly následně finance do čtyř oblastí: zaprvé na vybavení a prostředky na dopravu,

⁴² *Afghanistan Security Forces Fund*

včetně obstarání zbraní, vozidel a komunikačních prostředků, zadruhé na infrastrukturní projekty jako konstrukce základen, skladišť a výcvikových zařízení, zatřetí na výcvik a provoz, například na zařízení výcvikových institucí a najmutí kontraktorů k poskytnutí specializovaného tréninku, a začtvrté do oblasti udržitelnosti, kam se řadily platy a údržba vozidel a zařízení (US Government Accountability Office 2011: 7).

Finance a vybavení však nezajišťovaly jen USA, přispívalo více než 40 dalších států a mezinárodních organizací. Od začátku mise ISAF jen do října 2010 donoři poskytli vybavení v hodnotě téměř 470 milionů amerických dolarů a okolo 210 milionů dolarů jakožto peněžní pomoc (US Government Accountability Office 2011: 9–10). Finanční podpora Afghánistánu a jeho bezpečnostních složek neskončila stažením aliančních jednotek. Pokračuje dál a je plánována až do roku 2017 (McFarland [nedatováno]).

4.1.1 Schopnosti ANA

Při budování ANSF byl kladen velký důraz na jejich kvalitu, tedy jejich schopnosti, kterým se naučily pod výcvikem a dozorem států participujících na misi ISAF. Hodnocení schopností ANA tedy *de facto* značí úspěšnost (či neúspěšnost) daného výcviku. Jejich měření není ničím jednoduchým, i přesto je důležité. V letech 2005–2010 ISAF hodnotil schopnosti těchto bezpečnostních složek pomocí *Capability Milestone*, nástroje, který vyhodnocoval jednotky v oblastech jako zaměstnanci, vybavení, výcvik a příslušenství (SIGAR 2014: 1). Od roku 2010 však se začal používat nástroj *Commander's Unit Assessment Tool*⁴³, jenž hodnotil pracovní obsazení, výcvik a vybavení ANSF každého čtvrt roku. Pravděpodobně nejznámější institucí zabývající se hodnocením schopností

⁴³ dále CUAT = Nástroj pro vyhodnocování jednotek velitelů

ANSF je *Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction*⁴⁴ (SIGAR [nedatováno]).

Nástroj *Capability Milestone* byl založen na hodnocení celkového stavu a schopností afghánských bezpečnostních složek. Ty tak mohly dosáhnout známky od 1 do 4 (Campbell – Shapiro 2008: 11), přičemž platilo, že stupeň 1 znamenal, že ANSF jsou plně schopné nezávislých operací, stupeň 2 značil, že jsou bezpečnostní síly schopné plánování, vykonávání a podporování operací s mezinárodní podporou, stupeň 3 naznačoval, že ANSF jsou částečně schopné vykonávání operací s mezinárodní podporou, stupeň 4 znamenal, že jsou jednotky vytvořené, nicméně neschopné vykonávat operace. Stupně 4 většinou dosáhly nově zformované jednotky (Younossi et al. 2009: 40), které právě prošly výcvikem a potřebovaly značnou podporu a další výcvik. Čím více je jednotka vycvičená, tím se její schopnosti zlepšují a v rámci hodnocení se tedy pohybuje směrem ke stupni 1. Zároveň platilo, že při hodnocení 1 jsou jednotky personálně a technicky vybavené z více než 85 %, při hodnocení 2 to dělalo 70–84 % vybavenost, další stupeň značil 50–69 % vybavenost a stupeň 4 vybavenost menší než 50 % (Gimble – Krongard 2006: 16).

Vzhledem k tomu, že ANA byla budována v podstatě od nuly, pokrok směrem dopředu jí nelze upřít. V březnu 2008 byl z celkem 85 praporů afghánské armády ohodnocen známkou 1 jen jediný, ale stupeň 2 získalo 26 praporů, stupeň 3 také 26 praporů, 10 praporů dosáhlo známky 4 a 22 zbývajících praporů nebylo ohodnoceno, či čekalo na své vytvoření. V tomtéž roce se hodnotila také brigádní velitelství, kdy jich z celkem 14 získalo pět hodnocení 2, pět hodnocení 3, jedno stupeň 4 a tři spadaly do kategorie nehodnocených či nevytvořených. Jediné velitelství vzdušných sil v zemi tehdy získalo hodnocení 3. Poměrně dobře si vedla velitelství armádních sborů, kdy z celkových pěti

⁴⁴ Jedná se o instituci vytvořenou Kongresem USA, která má poskytovat nezávislý a objektivní dohled na rekonstrukční projekty a aktivity Afghánistánu.

získalo jedno známku 1, dvě stupeň 2 a dvě stupeň 3 (Campbell – Shapiro 2008: 11).

Hodnocení pomocí nástroje CUAT je založeno na posouzení pokroků a schopností v celkem 14 oblastech (SIGAR 2014: 14–15). Mezi tyto oblasti patří například velení, partnerství, výcvik a vzdělání, vybavení, logistika, infrastruktura, personál, údržba a zásobování, korupce a užití drog, komunikace, atp. Na základě evaluace těchto oblastí je umožněno rozdělit schopnosti ANSF do celkem šesti kategorií (SIGAR 2014: 16). První kategorií je nezávislý s poradci, jež značí, že je jednotka schopná plánovat a vykonávat své mise, udržovat vedení a kontrolu, využívat informace ve svůj prospěch. Personální a technická vybavenost těchto jednotek je větší nebo rovná 75 %, přičemž personál svede obsluhovat a udržovat zbraně sám. V případě nutnosti se tyto jednotky mohou dovolávat pomoci koaličních sil nebo s nimi kooperovat. Druhou kategorií je efektivní s poradci, kdy je jednotka schopná efektivního plánování, synchronizace, řízení a spolupráce s vyšší, nižší a stejnou úrovní jednotek. Koaliční síly zde poskytují jen omezené, příležitostné rady. Vybavení těchto jednotek dosahuje úrovně přibližně 75 %. Třetí kategorií je efektivní s partnery, kdy jednotky potřebuje obvyklé rady ohledně plánování, synchronizace a řízení operací, spolupráce s dalšími jednotkami. Koaliční síly mohou jednotkám poskytnout člověka, který jejich každodenní chod usnadní. Vybavení těchto jednotek je mezi 65–74 %. Další kategorie se nazývá rozvíjející se s partnery a ukrývá v sobě takové jednotky, které vyžadují přítomnost spřátelené jednotky kvůli asistenci při plánování a řízení operací a spolupráci s dalšími jednotkami. Vybavení je menší než 65 %. Pátou kategorií jsou založené jednotky, které byly vytvořeny a jsou teprve na začátku svého vývoje. Jsou jen stěží schopné plánování a řízení operací, a to i přes přítomnost spřátelené jednotky, která jim má chod usnadňovat. Tyto jednotky nemají příliš schopný personál, část z něj někdy může i chybět, stejně tak logistika či výcvik. Vybavení jednotek je menší

nebo rovno 50 %. Poslední kategorií jsou nehodnocené jednotky, u nichž chybí data ke kompletnímu zhodnocení (SIGAR 2014: 16).

A stejně jako předchozí způsob hodnocení, i tento vykazuje, že ANA ušla poměrně velký kus cesty směrem k lepšímu (viz Tabulka č. 2).

Tabulka č. 2: Hodnocení ANA dle CUAT (období leden 2012 – červen 2013)

Období	Hodnocení					
	Nezávislý s poradci	Efektivní s poradci	Efektivní s partnery	Rozvíjející se s partnery	Právě založený	Nehodnocené
leden – duben 2012	20	118	49	10	3	4
duben – červen 2013	93	89	8	2	3	121

Zdroj: SIGAR 2014: 5 (přeloženo autorkou)

V červenci 2013 *ISAF Joint Command*, které se mimo jiné stará o hodnocení schopností ANSF vytvořilo nový hodnotící systém nazvaný *Regional ANSF Status Report*. Ten používá šest barevně kódovaných úrovní hodnocení: nezávislý s poradci (zelená barva), efektivní s poradci (žlutá), efektivní s partnery (oranžová), rozvíjející se s partnery (červená), založené (šedá), a kategorie nehodnocených (bez barvy). Tento nástroj je více cílevědomý než předchozí hodnocení pomocí *Commander's Unit Assessment Tool (CUAT)*, protože se soustřeďuje na méně jednotek s větší důsledností než hodnocení stejné jednotky každý měsíc (SIGAR 2014: 7–8). Výsledky tohoto hodnocení vydával *Special Inspector General for Afghan Reconstruction*. Ke konci roku 2014 však nastal problém, kdy byla data potřebná pro zhodnocení schopností ANSF utajená. Od té doby nevyšlo žádné hodnocení schopností afghánských bezpečnostních sil, podle Anthonyho Cordesmana (2015: 111) z politických důvodů. Nejaktuálnějším

hodnocením jsou tedy výsledky ze září 2014, které lze vidět na Tabulce č. 3⁴⁵. Jedná se o hodnocení ANA na úrovni armádních sborů (U. S. Department of Defense 2014: 60).

Tabulka č. 3 – Hodnocení ANA (září 2014)

Úroveň hodnocení	Armádní sbor / divize	Regionální operační koordinační centra	Regionální vojenské školy	Brigáda mobilní úderné jednotky	Národní technická brigáda
Plně schopné	0	1	1	0	0
Schopné	7	6	2	1	0
Částečně schopné	0	0	2	1	0
Rozvíjející se	0	0	0	0	1
Založené	0	0	0	0	0
Nehodnocené	0	0	0	0	0

Zdroj: U. S. Department of Defense 2014: 60 (upraveno a přeloženo autorkou)

Počet lépe hodnocených sborů, tedy plně schopných, schopných a částečně schopných, je chápán jako pozitivní v rámci schopností ANA. Vývoj afghánské armády sice není u konce, ale tato čísla naznačují, že opravdu ušla kus cesty a to během relativně krátké doby. Rozvíjejících se sborů je minimum a teprve na začátku svého vývoje, tedy právě založený sbor, není ani jeden. Většina z hodnocených týmů získala dobré hodnocení, ne-li nejlepší možné k získání (U. S. Department of Defense 2014: 60).

4.1.2 Nynější stav afghánské armády a ministerstva obrany

V současné době je o stavu afghánské armády a tamním ministerstvu obrany možné říct, že se jedná o poměrně vyspělé instituce. Minimálně

⁴⁵ Hodnocení má trochu odlišné názvy úrovně hodnocení, ale odpovídá hodnocení podle nástroje *Regional ANSF Status Report*, přičemž kategorie „plně schopné“ odpovídají „nezávislý s poradci“, „schopné“ = „efektivní s poradci“, „částečně schopné“ = „efektivní s partnery“, „rozvíjející se“ = „rozvíjející se s partnery.“

v případě, když je srovnáme se stavem před začátkem mise ISAF. V roce 2003 bylo pracovníků spadajících pod ministerstvo obrany⁴⁶ celkem 6 000 (Livingston – O‘Hanlon 2015: 6). Jejich počet se postupně zvyšoval, až v červenci 2015 přesáhl 161 000. Schopnostem afghánské armády jsme se věnovali výše, a tak je s ohledem na onu část textu možné říct, že se razantně zlepšila i kvalita ANA. Sice nedosahuje schopností moderních armád zemí Západu, ale i tak je doložitelný pokrok směrem k lepšímu. Existují ale názory, že zahraniční asistence při budování schopné ANA nebyla bezproblémová. Autoři Giustozzi a Quentin (2014: 1) vidí jako její hlavní problém to, že státy Západu měly tendenci importovat externí modely fungování do země, které chybí strukturální a vzdělanostní kapacity na to, aby je přijala a realizovala.

I přesto dosáhlo pokroku za asistence mezinárodních poradců také afghánské ministerstvo obrany, a to i přes celkem ambiciózní plány pro jeho reformu. Zpráva amerického ministerstva obrany (U. S. Department of Defense 2014_a: 28) uvádí, že se schopnosti této afghánské instituce čím dál více zlepšují. Ministerstvo je například schopné plánovat a vykonávat dlouhodobé i nahodilé operace, například poskytování bezpečnosti při volbách, jednání tamního parlamentu, mezinárodních návštěvách a jiných událostech. Při volbách navíc ministerstvo potvrdilo, že je schopné koordinovat svou činnost s ministerstvem vnitra, což vedlo k úspěšnému zajištění bezpečnosti při této akci (U. S. Department of Defense 2014_a: 29)⁴⁷. Ministerstvo obrany zlepšuje také své schopnosti efektivní správy majetku a svých financí, jak přebírá do svých rukou zodpovědnost za jeho rozpočet. Již nějakou dobu usiluje o identifikaci přebytečných zařízení, operačních základen atp. Ve zprávě Ministerstva obrany USA (2014_a: 32) se však uvádí, že afghánské ministerstvo obrany se stále vyrovnává s rozvojem transparentnosti, zodpovědnosti a dohlížecími

⁴⁶ civilních i vojenských

⁴⁷ Zdroje uvnitř ANA a afghánské ministerstva obrany však tvrdí, že koordinace a spolupráce při společných projektech není zase tak valná. „Poté, co ze země odešli zahraniční poradci, koordinace mezi ANA, ANP a Národním bezpečnostním direktorátem skončila. Je jí zapotřebí, ale bez zahraničních poradců jí nejsou afghánští úředníci a generálové schopní,“ tvrdí (Ali – Giustozzi 2015: 5).

procedurami. Instituce se s tím sice snaží bojovat, již založila několik dodatečných protikorupčních komisí, které dohlíží na transparentnost a zodpovědnost, jenže jsou zatím ve fázi rozvoje schopností. Další, s čím se instituce snaží vypořádat, je problematické zásobování municí a její distribuce (U. S. Department of Defense 2015: 41). Ministerstvo se proto snaží zlepšit mechanismy, díky kterým bude schopno lépe sledovat skutečné využívání munice a které podpoří lepší systém hlášení o používané munici. S tím částečně souvisí také problém nedostatku personálu, který by se staral o údržbu vybavení ANA. Většina údržbářských pozic zůstává prázdná, mechanici jsou často posíláni na pěchotní pozice, protože jich je také spousta neobsazených. Ministerstvo se tomu snaží zabránit, například připravovanou Národní údržbovou strategií, pravděpodobně se ale jedná o běh na delší trať.

Jistý pokrok se odehrál i na půdě generálního štábu afghánské armády, nicméně i zde je stále co zlepšovat. V současné době se jedná o instituci, která poskytuje velení a kontrolu všem afghánským pozemním a vzdušným silám, a to včetně šesti armádních sborů, 111. divize hlavního města, dvou brigád mobilních úderných jednotek a národní technické brigády. Řídí vězeňské operace, afghánské letectvo, velitelství speciálních operací a tzv. křídlo speciálních operací provádějící operace na boj s narkotiky a teroristy (U. S. Department of Defense 2015_a: 45). Nicméně, vedení generálního štábu afghánské armády nemá příliš dobrý obrázek skutečné pracovní síly a hodnoty připravenosti a vybavenosti jsou nízké. Ministerstvo se s tím snaží vypořádat, avšak komise, kterou pro tento účel vytvořilo, se neschází pravidelně a prozatím nevyprodukovala žádný mechanismus na vyřešení tohoto problému (U. S. Department of Defense 2015_a: 39).

Jak lze tedy shrnout, ISAF a jeho jednotlivé participující státy hrály klíčovou roli v rámci této oblasti postkonfliktní rekonstrukce Afghánistánu hlavně při poskytování výcviku Afghánské národní armády, při poskytování

vybavení a finančních prostředků, ale také při reformování afghánského ministerstva obrany a generálního štábu ANA.

4.1.3 Hodnocení úspěšnosti reformy

Jak již bylo řečeno, vojenská reforma spočívala především ve vytvoření schopné, efektivní a profesionální armády. Už jsme si ukázali, že co se kvantitativně Afghánské národní armády týče, úspěch nelze popřít. Začínala *de facto* na nule, ale počet jejích členů se postupem času zvýšil, až v říjnu 2015 dosáhl 170 000 (U. S. Department of Defense 2015_a: 45). Tento počet zároveň zahrnuje více než 6 600 příslušníků afghánského letectva. V dokumentu se navíc uvádí, že počet nových rekrutů za měsíc se stále zvyšuje. Dalším neodmyslitelným úspěchem je, že jen několik let od svého založení v roce 2002 afghánská armáda na konci roku 2015 fungovala v rozsahu jedné divize, šesti regionálních armádních sborů a dvou mobilních brigád, které jsou schopné rychlého nasazení v ofenzivních operacích (U. S. Department of Defense 2015_a: 46–47).

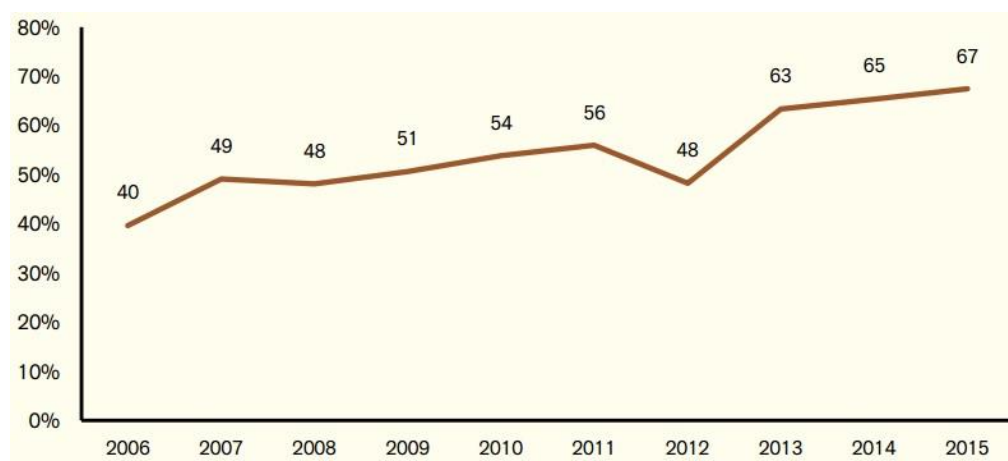
Schopnosti ANA se v průběhu mise ISAF také postupně zlepšovaly. I přesto je však nutné zmínit, že armáda má stále co dohánět. Například doktor Claudio Bertolotti (2014: 3) tvrdí, že už před ukončením ISAF byly armáda postižena strukturálními a operačními omezeními a postrádala schopnosti, efektivitu a soudržnost. A tyto problémy přetrvávají do současnosti. Viditelné je to například na tom, že povstalcům nedělalo žádné velké problémy převzetí města Kundúz do svých vlastních rukou v roce 2015. Několik následujících měsíců od převzetí kontroly nad městem se ze strany ANA vůbec nic nedělo. Reakce přišla až v září téhož roku, kdy byla afghánská armáda k odpovědi *de facto* donucena. Sice se jí vedlo poté dva týdny o Kundúz bojovat a získat nad ním kontrolu, ale největší úspěch této operace se přisuzuje americkým speciálním silám. O tom, že afghánská armáda postrádá jisté potřebné schopnosti, svědčí i fakt, že není příliš schopná operovat sama. Kvůli působení zahraničních poradců

v průběhu mise ISAF se u ní vyvinul silný tzv. syndrom závislosti, který se v průběhu roku 2015, kdy už bylo zajišťování bezpečnosti v Afghánistánu zcela na ní, plně projevil. Viditelné je to například na hodnocení mise *Resolute Support*, jež pravidelně získává nízké hodnocení od členů ANA, protože je ve svém působení oproti *NATO Training Mission – Afghanistan* limitovaná⁴⁸. Podle Aliho a Giustozziho (2015: 2) by Afghánské národní armádě pomohlo, kdyby měla za co bojovat. Nejedna z jejich zdrojů zevnitř armády a ministerstva obrany potvrdil, že vojáci ANA, kteří se dostanou pod tlak, většinou opustí svá místa a prchnou. „Tálibán má ideologii. Jenže vojáci ANA ji nemají, nemají tudíž motivaci proč bojovat a bránit Afghánistán,“ uvádí jejich zdroj z ministerstva (Ali – Giustozzi 2015: 14). Příkladem může být boj o město Maimana. Jakmile vypukly boje v Kundúzu, afghánská armáda ztratila morálku a město téměř padlo do rukou povstalců. Nestalo se tak jen díky místním lidem a džihádským velitelům, kteří ANA pomohli město udržet. O nějaké bojové morálce se tedy nedá příliš hovořit. K praktické ukázce toho, že ANA není po odchodu poradců pracujících v rámci mise ISAF a *NATO Training Mission – Afghanistan* příliš schopná fungovat jako efektivní a moderní armáda, kterou z ní chtěla Severoatlantická aliance mít, lze doložit také na boji o město Kundúz v roce 2015. Členů ANA bylo tehdy okolo 7 000, měli tedy obrovskou početní převahu nad přibližně stovkou povstalců. Avšak povstalci i přes tuto nevýhodu dokázali v podstatě bez problémů převzít město Kundúz do svých rukou během méně než 24 hodin. Pro ANA se jedná o velký vojenský debakl a obrovské zahanbení (Wolf 2015). Další ukázkou neschopnosti členů ANA je obléhání pevnosti Bala Hisar v rámci boje o Kundúz. Členové afghánské armády se do pevnosti ukryli před povstalci, kteří je ale nakonec obklíčili. A vojáci místo toho, aby požádali o podporu své kolegy, místo toho, aby je kolegové přišli zachránit, místo toho, aby se pokusili nevzdat se jen tak a bojovat, tak část z nich uprchla a zbytek se vzdal bez jakéhokoli odporu (Smith 2015: 5).

⁴⁸ K závislosti ANA na zahraniční podpoře viz níže.

Bertolotti upozornil také na to, že vysoký počet obětí v řadách armády (ale i dalších složek ANSF) ji negativně ovlivnil a oslabil. Podle něj byla armáda schopná garantovat alespoň minimální úroveň bezpečnosti v městských oblastech, ale nikoli na venkově a v periferiích. A viditelná je také snižující se schopnost ANA zajistit bezpečnost země. Pro podložení jeho pochyb o schopnostech ANA poukazuje na fakt, že jen málo jejích jednotek je schopných operovat nezávisle s poradci⁴⁹. Od odchodu jednotek ISAF se udála celá řada bojů a ofenzív, ať už se jedná o již zmíněný boj o strategicky umístěný Kundúz a provincii, jíž je hlavním městem, o boj o Sangin, který byl součástí ofenzívy v provincii Helmand, nebo ofenzívu v provincii Nangarhár. Kontrola nad určitými oblastmi v Afghánistánu se střídá, jednou jsou v rukou Tálibánu, jindy v rukou státních ozbrojených sil. O zhoršující se bezpečnostní situaci v zemi částečně vypovídá nejnovější průzkum veřejného mínění, který každoročně provádí *The Asia Foundation*. V dokumentu z minulého roku (2015: 34) tato nevládní organizace uvádí, že celkem 67,4 % Afghánců se bojí o svou osobní bezpečnost vždy, často nebo někdy. Toto procento za posledních několik let vzrostlo, jak lze vidět na Tabulce č. 4.

Tabulka č. 4: Strach o osobní bezpečnost

Zdroj: The Asia Foundation 2015: 34

⁴⁹ Odkazuje tím na kategorii hodnocení schopností dle nástroje CUAT.

Kritice schopností ANA se věnuje také Beata Górka-Winter (2015: 4). Neschopnost ANA plánovat a provádět operace je podle ní stále příliš vysoká. Jako příčinu označuje to, že mnoho lídrů a důstojníků afghánské armády bylo při výcviku jednotkami mise ISAF vynecháno z procesu plánování a z operačních aktivit celkově jen kvůli úspěchu operace. S tím úzce souvisí další kritický bod, který komentuje, a to výcvik ANA. Tvrdí, že většina jejich příslušníků prošla krátkým, nedostačujícím výcvikem, jenž jim znemožnil dosáhnout relevantní kvalifikace. Problém vidí v permanentním nedostatku kvalifikovaných lidí poskytujících výcvik, jež by byli na určitou dobu včleněni do vnitřních struktur armády. Dokládá to na zprávě *International Crisis Group*, která uvádí, že více než polovina z tehdejšího počtu *Operation Military Liaison Teams* nemohla být z důvodu restrikcí nasazena v poli, tudíž se jejich skutečný vliv na výcvikový proces razantně snížil. Tyto týmy také podléhaly rotacím, které však nekorespondovaly s výcvikovým cyklem *kandaků*.

Autorka souhlasí i s problematikou, kterou v sobě nese počet obětí v řadách afghánské armády. V článku (2015: 2) označuje úbytek vojáků ANA za kritický problém. V roce 2014 zemřela nebo byla zajata téměř třetina tehdejšího počtu vojáků. V prvních čtyřech měsících roku 2015 utrpěly řady afghánských vojáků a policistů ztrátu 1 800 svých členů, přičemž 3 400 dalších jich bylo zraněno a tím pádem minimálně na nějakou dobu neschopno služby (Górka-Winter 2015: 2). Autorka upozorňuje také na to, že odchod jednotek ISAF zanechal afghánskou armádu napospas jistým problematickým skutečnostem, s nimiž se musí vyrovnat v době, kdy se snaží soustředit na efektivní boj s povstalcí. Jedná se například o logistické nedostatky, nedostatek zdravotních pracovníků a prostředků pro evakuaci zraněných, nedostatek letecké podpory atp. Problematiku nedostatečné letecké podpory potvrdili autoři Giustozzi a Quentin (2014: 14), konkrétně závislost ANA na ní. Dokládají to na příkladu, kdy afghánští vojáci odmítli opětovat palbu na povstalce i přes nařízení zahraničních poradců. Na místo toho

žádali o vzdušnou podporu, která měla povstalce zneškodnit. Částečně za tuto skutečnost viní to, že afghánské letectvo není na takovýto typ úkolů připraveno a hlavně vybaveno. Avšak uvědomují si, že vybudování letectva *de facto* od základů je opravdu dlouhý a komplexní proces (Giustozzi – Quentin 2014: 19). Z praxe lze tento problém opět doložit na boji o město Kundúz. Bitva sice skončila vítězstvím Afghánské národní armády, která získala kontrolu nad městem, ale za vítězství v pravém slova smyslu se to nedá považovat. Bez letecké podpory USA (a pomoci jejich speciálních sil) by ANA nikdy město nezískala (Blank 2015).

Problém potvrdil i nejmenovaný vysoce postavený generál z afghánského ministerstva obrany (Ali – Giustozzi 2015: 7). „Když zahraniční jednotky bojovaly společně s ANA, tak jakmile se naše armáda dostala pod nátlak ze strany Tálíbanu, požádala o leteckou podporu a ta dorazila během deseti minut. Když o leteckou podporu požádá ANA nyní, často nepřijde ani během dvou dní. ANA tím pádem pojala podezření, že se o ni vláda nezajímá, a proto se vojáci nezajímají o jejich vojenské posty,“ (Ali – Giustozzi 2015: 7). Stejně tak jiný generál z ministerstva obrany potvrzuje nedostatek transportních prostředků k zajištění logistiky. Uvádí, že ANA sice možná disponuje dostačujícím množstvím vojenského vybavení, ale většina z něj je zničená a afghánské ministerstvo obrany nemá mechanismus na jejich opravu. Jako příklad uvádí vojenské jednotky ze základny *Shaheen*, které disponují 200 ozbrojenými vozidly, ale aktivních je jich jen 20 nebo 30 (Ali – Giustozzi 2015: 8). Další problém, kterému musí ANA čelit, je nedostatek vybavení. Po roce 2001 se s tím řada států rozhodla něco udělat, nicméně jejich dodávky nebyly systematické, natož řádně naplánované. Nepomohla tomu ani neschopnost afghánského ministerstva obrany v této sféře systematicky plánovat. První řádná investice do vybavení afghánské armády přišla až v letech 2009–2011 (Górka-Winter 2015: 2).

Górka-Winter kritikou nešetří ani špatný management v oblasti vojenské infrastruktury a jako za sebe dostatečně výmluvný příklad uvádí výstavbu rozlehlého vojenského areálu univerzity v oblasti *Washir Leatherneck*, který stál přibližně 34 milionů amerických dolarů (Górka-Winter 2015: 4), ale nikdy nebyl použit k operačním účelům. O špatném využívání prostředků hovoří i v případě spalovny na předsunuté operační základně v Sharaně, která stála přes 5 milionů amerických dolarů (Górka-Winter 2015: 4), ale ani ta se však nepoužívá. Za nejvíce závažný takovýto případ označuje situaci okolo zahájení činnosti mobilní úderné jednotky. ANA získala většinu vozidel pro chod jednotky, jenže se objevily problémy s poskytováním náhradních součástí, a aby toho nebylo málo, tak i s výcvikem jejích budoucích členů.

Všechny tyto skutečnosti jsou podle Górké-Winter (2015: 5) natolik vážné, že by v budoucnu mohly negativně ovlivnit schopnost armády bojovat s Tálibánem, který by se mohl během svých útoků zaměřit na civilisty. A to by v dlouhodobé perspektivě mohlo vyústit ve ztrátu jejich těžce získané veřejné podpory. Za Achillovu patu v celé vojenské oblasti však Górka-Winter označuje management a řízení na úrovni armády i na tamním ministerstvu obrany. Ministerstvo obrany je hodnoceno obzvláště špatně, především kvůli úrovni jeho strategického a operačního plánování, vytváření a implementaci rozpočtových návrhů, komplikovaným byrokratickým procedurám a managementu lidských zdrojů. Obě instituce čelí obrovské korupci, tento problém se však nevyhýbá ani zahraničním a afghánským kontraktorům. Na základě celé její kritiky je tudíž pochopitelné, že těmito informacemi vznáší otázku ohledně skutečné schopnosti ANA a ANP zajistit bezpečnost v zemi.

Zkorumpovanost a neférovost jednání je doložitelná například na tom, že během roku 2013 nebyl souzen ani jeden člen Afghánských bezpečnostních složek, a to byla případů špatného zacházení a mučení civilistů registrována spousta (Human Rights Watch 2015). Nesprávné jednání ANA je možné doložit i tím, že řada vysoce postavených armádních představitelů častokrát vydala

rozkaz, aby jejich vojáci nebrali žádné vězně a raději všechny povstalce rovnou zabíjeli. Své rozhodnutí odůvodňovali tím, že vládní politika a korupce ve vládních řadách by jim nezajistila řádný soud, především by jim ale nezabránila v návratu boje proti ANSF (Human Rights Watch 2015). Korupci přiznávají i lidé uvnitř armády, a to už na úrovni praporů. Nejmenovaný plukovník afghánské armády uvedl: „Poté, co zahraniční poradci odešli, neexistují zde pravidla a řád, velitelé se ke svým vojákům nechovají dobře. Když tu působili zahraniční poradci, nebyla zde korupce. Teď je ale korupce přítomná v hodně praporech,“ (Ali – Giustozzi 2015: 5). O zkorumpovanosti a nesprávném chování příslušníků ANA vypovídá také fakt, že ANA a ministerstvo obrany se potýká s tím, že tamní vláda do těchto úřadů dosazuje své vlastní lidi. Zdroj z ministerstva obrany to potvrdil. Problémem těchto lidí je, že neřeší žádné hierarchické struktury, tudíž neposlouchají výše postavené velitele. Často nemají pomalu ani základní vojenský výcvik, neumí číst v mapě. Tyto posty vykonávají jen proto, že vláda chce mít uvnitř armády své lidi, nezáleží jim na tom, jestli bude jejich země osvobozena od nepřátel, jen si chtějí vydělat peníze (Ali – Giustozzi 2015: 5). Tuto skutečnost potvrzuje příklad z praxe, kdy byl 26letý voják ze zámožné rodiny povýšen na post plukovníka poté, co strávil pouhé dva týdny na vojenské akademii (Giustozzi – Quentin 2014: 30). A problematické je i to, že armáda a ministerstvo obrany jsou vnitřně rozdělené, ať už vzdělanostně, kvůli korupci, nebo etnicky. Ali a Giustozzi (2015: 11) uvádí další praktickou ukázkou fungování z praxe. Když je jeden velitel příslušníkem jedné etnické skupiny a druhý velitel příslušníkem jiné skupiny, nedochází mezi nimi ke sdílení informací, což armádu silně poškozují. Jistým problémem je podle Giustozziho a Quentina (2014: 38) také stranická příslušnost příslušníků armády⁵⁰.

Na nepříliš dobrý stav schopností ANA (a ANSF celkově) poukazuje již krátce zmiňovaná pomalu se zhoršující bezpečnostní situace v zemi. Počítalo se s tím, že po ukončení mise ISAF budou její jednotky dostatečně vycvičené, aby

⁵⁰ Ta byla velmi viditelná například tehdy, když byl velitel Ahmad Šáh Masúd, jeden z dřívějších lídrů politické strany *Jamiat-e Islami*, vyobrazen na kasárnách a dokonce i na vojenských vozidlech.

se o bezpečnost státu a jeho obyvatel staraly samy. Jenže i když tuto zodpovědnost ANA vykonává již nějakou dobu, bezpečnostní situace v zemi se zhoršuje. Doložit to lze na počtu obětí povstaleckých útoků. Během roku 2015 počet obětí dosáhl nejvyšší úrovně od roku 2009. Během daného roku bylo evidováno celkem 11 002 civilních obětí, z čehož bylo 3 545 úmrtí a 7 457 raněných (UNAMA 2016), což je celkem čtyřprocentní nárůst oproti minulému roku. O schopnostech ANA také vypovídá zvyšující se počet útoků. Jen za období od 15. února do 30. května 2015 OSN zaznamenala 5 033 incidentů ohrožujících bezpečnost v celé zemi, což dělá nárůst o 6 % oproti stejnému časovému období v roce 2014 a zvýšení o 45 % oproti stejnému období v roce 2013 (UN General Assembly 2015: 4). Jistý vliv na toto zhoršení může mít podle Giustozziho a Aliho (2015: 1, 3) také fakt, že ANA v posledních několika měsících bojuje s fenoménem tzv. členů-duchů. Ten spočívá v tom, že řada vojáků afghánské armády je oficiálně vedených jako její členové, aktivně ale neslouží. Daný problém byl z velké většiny vymýcen do roku 2014, ale na afghánském ministerstvu obrany jej začali opětovně registrovat v průběhu roku 2015. Giustozzi a Ali ve svém článku přikládají i výpověď vysoce postaveného úředníka ministerstva obrany. Ten tvrdí následující: „V ANA máme nyní méně vojáků a nemáme dostatek vybavení a letecké podpory. Můžeme převzít kontrolu nad provinciemi a oblastmi jako Musa Qala, ale nemáme dostatek schopností, abychom je udrželi pod svou kontrolou delší dobu,“ (Ali – Giustozzi 2015: 3).

Hodnocení schopností ANA se však liší autor od autora, instituce od instituce. Například americké ministerstvo obrany⁵¹ (2014_a: 1) uvedlo, že afghánské bezpečnostní složky stále více dokazují, že jsou schopné plánovat a vykonávat samostatné a kombinované operace, jež dokazují jejich rozličné dovednosti. Ministerstvo dále tvrdí, že ANA úspěšně provádí protipovstalecké operace a chrání afghánské obyvatelstvo. Jednotky mimo jiné prokázaly svou

⁵¹ U takových to typů institucí je nutné počítat s tím, že se jen zřídka kdy přikloní ke kritice své práce a provedení úkolů, za něž jsou zodpovědné, ať už jsou výsledky jakkoli špatné. Je tudíž zapotřebí se na takovéto informace dívat kriticky.

zlepšující se schopnost tím, že zajistily bezpečnost během státních voleb, a to s minimální podporou jednotek ISAF⁵². ANSF se podle ministerstva úspěšně ubránily útokům Tálibánu, kterému se tím pádem nepovedlo dosáhnout svých cílů, například přerušení prvního a druhého kola afghánských prezidentských voleb. Ve své zprávě z dubna 2014 (U. S. Department of Defense 2014_b: 25) ministerstvo uvádí, že afghánské bezpečnostní složky tou dobou kontrolovaly 34 hlavních měst tamních provincií a několika dalších důležitých měst, a to právě díky schopnostem afghánské armády. Toto zhodnocení podporuje zpráva americké nevládní organizace *East West Institute* (Gady 2015), která tvrdí, že Afghánská národní armáda díky svým schopnostem poskytuje ochranu celkem 80 % tamní populace a kontroluje hlavní strategická místa v zemi. Fakt, že na tom Afghánská národní armáda nemůže být tak špatně, potvrzuje i dobré veřejné mínění, které Afghánci o této instituci mají. Na konci minulého roku Ministerstvo obrany USA (2015: 45) informovalo, že více než 66 % afghánské veřejnosti má na tamní armádu dobrý či velmi dobrý názor, což je výsledek, který se v podstatě nezměnil od roku 2013.

Existují i takové názory lidí, kteří naprosto nesouhlasí s tím, že Afghánská národní armáda není schopná, dobře vycvičená a vybavená. Mezi ně patří například Paul D. Miller (2014), který ve svém článku uvádí, že budoucnost ANA bude záviset na pokračující podpoře mezinárodních aktérů ve formě dodávek zbraní a vybavení, logistické podpory a mentorské činnosti. Dodává, že nevidí žádný náznak toho, že by mezinárodní podpora Afghánské národní armády měla skončit, a proto nehrozí žádné její ohrožení. Proto přišel s tvrzením, že by velitelé ANA po vzoru Mali a Egypta mohli nabýt dojmu, že jsou natolik

⁵² I přesto nedokázaly zajistit bezpečnost ve všech směrech. 7. dubna 2014 došlo k bombovému útoku v oblasti Maywand. Hlavním podezřelým byl Tálibán, který ještě před volbami prohlásil, že volbám zabrání. Skupina se ale k útoku nepřihlásila a na místo toho vinila zahraniční jednotky. Zamřelo celkem 15 lidí (Khan 2014). Je pochopitelné, že ANA všem útokům zabránit nemůže, nicméně v případě kandidátů na prezidenta mohla být obezřetnější. 6. června 2014 došlo k pokusu o vraždu Abdulláha Abdulláha. Neutrpěl téměř žádná zranění, o život ale přišli tři členové jeho osobní stráže. Ani k tomuto útoku se veřejně nepřihlásila žádná skupina, nicméně společnost přičítala vinu Tálibánu (Graham-Harrison 2014).

silní, aby se pokusili převzít moc v zemi. Své tvrzení podkládá statistikami z roku 2013, které ukazují, že Afghánistán zažil nebývalý nárůst vojenských výdajů, a to až o celých 77 % oproti roku 2012. Jednalo se o největší nárůst ze všech zemí světa (Miller 2014)

Názory se liší také ohledně efektivity, schopností a funkčnosti afghánského ministerstva obrany. I když se této instituci nedá popřít určitý vývoj směrem k lepšímu, i přesto například Ministerstvo obrany USA (2015: 36) uvádí, že mají Afghánci stále co vylepšovat. Hlavními mezerami je podle Spojených států vytváření požadavků pro jednotky, získávání služeb a statků, ale hlavně plánování a vykonávání aktivit napsaných v rozpočtu v rámci omezeného množství zdrojů. Nejviditelnější je prý však odmítání přijmout nové technologie, závislost na neefektivních procesech a papírových systémech, a centralizované rozhodování, které zpomaluje efektivitu byrokratických procesů na ministerstvu obrany. Neochota přijímat nové technologie je doložitelná i v praxi. Příkladem budiž systém zásobování ANA. K tomu, aby mohli úředníci poslat zásoby armádě, potřebují podpisy přibližně 20 vysokých představitelů, takže celá procedura trvá okolo 20 dní. Kapitán sloužící na ministerstvu obrany uvedl, že jim Američané ukázali internetový systém, jehož pomocí by se dal tento proces zrychlit. Jenže většina afghánských úředníků jsou starší lidé, jejichž schopnost vstřebat takovéto změny a novinky je velmi malá. A to nemluvíme o jejich neochotě tyto nové věci přijímat (Ali – Giustozzi 2015: 10).

Do budoucna je navíc potřeba dále se snažit o rozvoj udržitelného plánování, programování, rozpočtové činnosti a vykonávání procesů. Všechny tyto procesy budou také vyžadovat kulturní změnu na všech úrovních samotného ministerstva. Zpráva (U. S. Department of Defense 2015: 42) dále zmiňuje, že i po skončení mise ISAF a jistých pokrocích jak na úrovni generálního štábu afghánské armády, tak na úrovni tamního ministerstva obrany, tyto instituce fungují za pomoci strategických a politických poradců. Ti jim pomáhají zlepšovat schopnost koordinovat, plánovat a vykonávat národní bezpečnostní cíle. Snaží se

také o to, aby generální štáb afghánské armády byl schopný přijmout strategické poradenství od ministerstva obrany a předělat jej do vojenské akce ANA. Tataž zpráva (U. S. Department of Defense 2015_a: 43) však neuvádí jen kritiku. Oceňuje například výcvik, vybavení a pracovní sílu ministerstva obrany, které jsou podle ní na dostatečně dobré úrovni, aby bylo schopné provádět procesy veřejných záležitostí, strategickou komunikaci a informační operace.

4.2 *Policejní reforma*

Policejní reforma se stala důležitým pilířem reformy bezpečnostního sektoru Afghánistánu. Počátky snah mezinárodních aktérů reformovat policejní sektor se datují do roku 2002. Silný nárůst zaznamenaly v roce 2006, především díky rostoucímu významu vytvoření efektivní policejní síly, která by pomohla při protipovstaleckých operacích hlavně v jižním Afghánistánu, ale i proto, že rané reformy byly označeny za neadekvátní (Wilder 2007: 29).

Je nutné hned zpočátku zmínit, že zapojení NATO do reformy ANP se výrazně lišilo od jeho zapojení do vývoje a reformy ANA. Při budování operačních schopností afghánské policie se Aliance prosazuje hlavně jakožto poskytovatel školitelů a poradců pověřených výcvikem policistů z ANP. Teoreticky bylo misi ISAF povoleno vyvíjet určitá opatření mezi ní a jednotkami ANP na lokální úrovni, které se týkaly vykonávání společných patrol, mentorské činnosti a budování nepolicejních schopností policejních jednotek. Operačně bylo za reformu policie a ministerstva vnitra zodpovědné *Combined Security Transition Command – Afghanistan*. Časem se do policejní reformy zapojily také USA (Karp – Ponzio 2007: 224–225). ISAF se však *de facto* stala vedoucím aktérem v rozvoji policie. I přesto však nebyla jediná, angažovala se zde například i Evropská unie v rámci mise EUPOL (Hughes 2015: 2).

Jakožto oficiální cíle policejní reformy byly stanoveny tyto oblasti: založení pěti policejních regionálních velitelství vytvořených v koordinaci s regionální strukturou ANA, revidování organizačního schématu policie tak, aby zahrnovalo regionální velitelství a minimalizovalo roli regionálních guvernérů, vytvoření rovnováhy v rámci policejní síly tak, aby došlo k nasazení dalších policejních jednotek na jihu Afghánistánu kvůli asistenci v protipovstaleckých operacích, eliminace některých policejních sil (např. Afghánská silniční policie) a vytvoření nových (Afghánská národní pomocná policie a Afghánská národní pořádková policie), reforma oficiálního seznamu požadovaného počtu členů ANA a ANP podle jejich hodnosti a umístění⁵³, a zvýšení počtu policistů z již schválených 62 000 na 82 000 (Wilder 2007: 37). Součástí této obsáhlé reformy byly také snahy zreformovat afghánské ministerstvo vnitra. Do nich se společně pustily USA a Německo, jenže jejich představitelé se nebyli příliš schopní dohodnout na společném komplexním přístupu. Jednalo se tedy především o nějaké *ad hoc* snahy v podobě vysílání mentorů, kteří měli pomáhat služebně starším zaměstnancům ministerstva vnitra. V roce 2006 USA své snahy na poli reformy této instituce zesílily, když vytvořily systém na zlepšení praktik v patnácti kritických oblastech výcviku představitelů ANP (Wilder 2007: 37).

Jedním z cílů policejní reformy tedy bylo vytvořit efektivní, dobře organizovanou, soběstačnou, profesionální policii zohledňující etnické složení obyvatel Afghánistánu. Měla být dobře vycvičená a vybavená tak, aby mohla poskytovat bezpečné prostředí pro obyvatelstvo, zároveň měla být oddána vládě práva (Gimble – Krongard 2006: 5). Hlavní role v policejní reformě připadla Německu. Jeho zástupci přišli s komplexním plánem na vytvoření národní policejní služby, který se zaměřoval na pět oblastí: poradenství ohledně struktury a organizace policie, rehabilitace policejní akademie v Kábulu, rekonstrukce policejních budov a institucí, poskytnutí vybavení jako policejní vozidla, a koordinace aktivit ostatních donorů týkajících se policejního dohledu. První

⁵³ V originálním znění: *tashkil*

německý tým policejních důstojníků dorazil do Kábulu v březnu 2002 (Sedra 2003: 33). Ten samý měsíc byla otevřena *German Coordination Office*, jejímž úkolem bylo dohlížet na rekonstrukci policejní akademie. Ta začala opět fungovat v srpnu 2002, kdy se do tamního pětiletého školícího programu přihlásilo celkem 1 500 kadetů. Tehdy měla afghánská prozatímní vláda za cíl vytvořit policii s celkem 70 000 důstojníky (Perito 2009: 3–4), jenže za pomoci německého programu by vyškolení takovéto policejní síly trvalo několik dekád. Proto se USA rozhodly s cílem vyškolení takové množství policistů pomoci a vytvořily oddělený program zaměřený na výcvik těch policistů, kteří již aktivně sloužili (Perito 2009: 4). V jeho rámci zřídily policejní výcvikové centrum v Kábulu, podle něž se napříč zemí vytvořilo celkem sedm regionálních center. Americký policejní asistenční program vedlo *Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs*, nicméně konstrukce výcvikového zařízení, nábor instruktorů a projektový management spadal pod *DynCorp International Corporation* (Project 2049 Institute 2011: 7). Tento program USA výrazně urychlil dosažení daného počtu členů afghánské policie, kteří prošli nějakým výcvikem, v červenci 2007 jich bylo celkem 71 147 (Perito 2009: 4).

V roce 2005 přešla odpovědnost za výcvik a školení důstojníků afghánské policie z Ministerstva zahraničí USA na americké ministerstvo obrany. Za implementaci výcvikového programu bylo najednou zodpovědné *Combined Security Transition Command – Afghanistan*, které již odpovídalo za výcvik ANA (Perito 2009: 4). Hlavní činnost této instituce spočívala v poskytování výcviku, mentorských aktivitách a organizaci ANP tak, aby byla schopná vykonávat celé spektrum tradičních aktivit na vynucení míru. Policejní reforma se však netýkala jen výcviku a budování schopné ANP, ale i reformy policejní sekce afghánského ministerstva vnitra. Jejím cílem bylo poskytnout výcvik a rady tamním členům tak, aby se tento úřad stal efektivní národní bezpečnostní institucí (Wilder 2007: 20).

V listopadu 2007 americký policejní asistenční program prodělal drobné změny. *Combined Security Transition Command – Afghanistan* se jimi snažilo vyřešit nedostatky programu. Spočívalo to ve vytvoření iniciativy nazvané *Focused District Development*, v jejímž rámci probíhal výcvik všech členů uniformované policie v jedné oblasti najednou. Před začátkem výcviku vždy američtí vojenští a civilní policejní experti provedli zhodnocení policejních aktivit v oblasti, vztahu policie a tamního obyvatelstva a stav dopravní infrastruktury. Následně se všichni afghánští policisté z dané oblasti dostavili do regionálního výcvikového centra, kde jim byl poskytnut základní nebo pokročilý policejní výcvik skládající se z vojenské taktiky, instruktáže k používání zbraní, strategií přežití, taktiky protipovstaleckých operací atd. Policisté také dostali nové uniformy a zbraně (Perito 2009: 5–6). V době jejich výcviku působila v oblasti, z níž policisté přijeli, elitní Afghánská národní pořádková policie, která v regionu fungovala jakožto stabilizující síla a připravovala půdu pro návrat jednotky, jež mezitím podstupovala výcvik (Project 2049 Institute 2011: 8–9). Po ukončení části výcviku v regionálním výcvikovém centru byla celá jednotka opět nasazena v dané oblasti pod dohledem policejního mentorského týmu, který se skládal z civilních policejních poradců, vojenského podpůrného personálu a vojenských expertů. Tento tým následně hodnotil schopnosti jednotky, poskytoval jejím členům rady a dále je školil v terénu. Celá procedura trvala přibližně devět měsíců (Perito 2009: 5–6). Iniciativa *Focused District Development* byla hodnocena jako poměrně dobrý kompromis mezi americkou snahou vyprodukovat co největší množství policistů a časově intenzivní německou snahou vyprodukovat spíše malé množství policistů, kteří ale měli být kvalitně vycvičení (Project 2049 Institute 2011: 9).

Německo se tedy v rámci policejní reformy angažovalo v podobě poskytnutí policejních instruktorů, pořádáním policejních konferencí, budováním policejní infrastruktury, poskytováním vybavení a finanční podpory. Společně s USA se podílelo také na reformě policejní složky na afghánském ministerstvu

vnitru. Ze strany USA se jednalo o poskytování výcviku a školení nových a stávajících členů ANP, poskytování výrazné finanční částky na policejní reformu, budování policejních zařízení (např. policejních stanic) a poskytování vybavení jako uniforem, zbraní či vozidel (Wilder 2007: 19–20). Výcvik afghánské policii nebyl poskytován jen ze strany USA a Německa jakožto členů NATO a států participujících v misi ISAF, konkrétně za pomoci školitelů a odborných poradců působících v rámci afghánské policejní akademie a regionálních výcvikových center. Pomáhaly také poradní výcvikové týmy skládajících se ze zástupců jiných států účastnících se ISAF. Byly tvořeny přibližně 15 až 20 členy z různých zemí (např. Německa, USA, Kanady, Velké Británie, aj.), přičemž každý z nich byl přiřazen k jedné jednotce afghánské policie, s níž strávil minimálně půl roku. Jejich úkolem bylo trénovat, poskytovat rady a mentorovat policisty, v případě nutnosti mohly zasáhnout do operačního plánování policejní jednotky (NATO 2010: 1).

Zásadním milníkem pro výcvik ANP byl listopad 2009, kdy byla vytvořena *NATO Training Mission – Afghanistan*. Ta dostala za úkol adresovat urgentní výzvy pramenící z nedostatku zdrojů a poměrně omezeného mandátu. Následovala změna v rámci metody výcviku, kdy se začal používat princip rekrutace, výcviku a přidělení místa, který nahradil dřívější princip rekrutace a následného přidělení místa. Znamenalo to, že se tato mise v podstatě snažila poskytnout profesionální výcvik všem novým členům afghánské policie (Project 2049 Institute 2011: 9). Mise se soustřeďovala hlavně na výcvik policejních lídrů a celkově výcvik ANP tak, aby byla schopná, profesionální a kompetentní. Snažila se dále podporovat rekrutaci nových kadetů, poskytovat finanční zdroje policejním jednotkám v poli, ale i rozvinout institucionální základnu pro budoucí generace policistů týkající se vzdělávání a výcviku. Její činnost se však dotýkala i rozvoje systémů ministerstva vnitra (Cordesman 2010: 135).

Jedním z úspěchů policejní reformy je, že k říjnu 2015 čítala afghánská policie přibližně 146 000 členů, což dělá 93 % schváleného záměru disponovat

policejní silou se 157 000 zaměstnanci (U. S. Department of Defense 2015: 70). I přesto je však viditelný pokles členů policie v porovnání s první polovinou roku 2015, kdy se přišlo na to, že téměř 6 000 policistů bylo započítáno dvakrát (U. S. Department of Defense 2015: 70). Kvantita ANP však neříká nic o její kvalitě. K tomu poslouží hodnocení schopností, které jsme si představili v předchozí kapitole. Následující hodnocení je z roku 2008, přičemž platí, že kritéria tohoto hodnocení odpovídala kritériím nástroje *Capability Milestone*. Z celkem 365 okrsků uniformované policie dosáhlo hodnocení 2 šest z nich, hodnocení 3 také šest a hodnocení 4 celkem 296 z nich. Zbývajících 57 praporů nebylo hodnoceno nebo stále vytvořeno. Z praporů hraniční policie bylo všech 33 praporů ohodnoceno stupněm 4, deset jednotek věnujících se boji proti narkotikům získalo hodnocení 3, tři hodnocení 4 a deset jich spadalo do kategorie nehodnocených/nevytvořených. V případě praporů pořádkové policie dosáhlo šest z nich stupně 2, dva stupně 3, dva stupně 4 a 10 jich nebylo hodnoceno či vytvořeno. V Tabulce č. 5 je viditelné hodnocení schopností ANP pomocí již zmiňovaného nástroje *Commander's Unit Assessment Tool* z let 2012 až 2013.

Tabulka č. 5: Hodnocení ANP dle CUAT (období leden 2012 – červen 2013)

Období	Hodnocení					
	Nezávislý s poradci	Efektivní s poradci	Efektivní s partnery	Rozvíjející se s partnery	Právě založený	Nehodnocené
leden – duben 2012	65	168	81	23	5	24
duben – červen 2013	64	43	8	1	0	401

Zdroj: SIGAR 2014: 5 (přeloženo autorkou)

Na základě tohoto hodnocení se tedy dovídáme, že v červnu 2013 je jen 64 hodnocených jednotek schopno plánovat a vykonávat své mise, využívat schopností velení a kontroly, a že jejich úroveň technické a personální

vybavenosti dosahuje 75 %. I přesto se jedná o kategorii hodnocení, kdy jednotka není schopná plně fungovat sama bez poradenské činnosti ze strany mezinárodních jednotek. 43 jednotek ANP bylo v červnu 2013 schopno efektivně fungovat s poradci, kdy jsou schopné efektivně plánovat, řídit a spolupracovat s dalšími jednotkami. Pozitivem je, že čím dál méně jednotek ANP je hodnoceno jako rozvíjející se, či právě založené a všechno se teprve učící za pomoci externích aktérů (SIGAR 2014: 16).

Aktuálnějším hodnocením je to za pomoci nástroje *Regional ANSF Status Report*, který jsme zmiňovali již v předchozí kapitole⁵⁴. Kritéria byla totožná, stejně tak hodnotící stupně. Stav schopností ANP je vidět v Tabulce č. 6. Určité schopnosti a určité složky ANP se za dobu působení školitelů působících v rámci mise ISAF zlepšily. Výsledky však nejsou tak dobré, jako v případě Afghánské národní armády.

Tabulka č. 6 – Hodnocení ANP (září 2014)

Úroveň hodnocení	Afghánská pomocná policie	Afghánská hraniční policie / velitelství	Afghánská pořádková policie
Plně schopné	1	0	0
Schopné	4	5	1
Částečně schopné	1	1	0
Rozvíjející se	0	0	0
Založené	0	0	0
Nehodnocené	1	1	0

Zdroj: U. S. Department of Defense 2014: 60 (upraveno a přeloženo autorkou)

Jako pozitivní je v rámci tohoto hodnocení chápat počet schopných policejních sborů, tedy těch, které nejsou při své práci životně závislé na zahraničních poradcích. Ti stále hrají důležitou roli, ale i přesto jsou tyto sbory ANP schopné operovat, plánovat a vykonávat policejní činnost relativně samy. Malý počet sborů hodnocených jako rozvíjející se nebo právě založené a tudíž

⁵⁴ Viz strana 61.

teprve získávající klíčové schopnosti, je také jistým pozitivem. Čím více sborů je hodnocených jako schopných, plně schopných, ale i částečně schopných, tím lépe pro celkové schopnosti a působení ANP (U. S. Department of Defense 2014: 60).

4.2.1 Současný stav ANP a hodnocení úspěšnosti reformy

V současné době je ANP institucí, která se snaží plnit své úkoly na poli vynucování pořádku, prevence a vypořádávání se s nelegálními narkotiky, ochrany civilního obyvatelstva a naplňování jejich bezpečnostních potřeb. Soustředí se hlavně na spolupráci s Afghánskou národní armádou, s níž se snaží společně bojovat proti povstalcům. Kvůli tomu se často její zástupci ocitají v předních bojových liniích během protipovstaleckých operací. Dlouhodobějším cílem ANP i nadále zůstává vyvinutí se do fáze profesionální, tradiční policie, protože i dnes je tato instituce hodnocena jako nedostatečně vycvičená a vybavená na tradiční protipovstaleckou taktiku, což je důvodem k vyššímu počtu obětí v jejích řadách. Příčinou je však i slabá schopnost plánovat a to, jaké postavení musí zaujímat – její členové fungují hlavně na statických kontrolních místech, kde jsou velmi zranitelní (U. S. Department of Defense 2015_a: 70).

K říjnu 2015 měla ANP celkem 146 000 členů (U. S. Department of Defense). Stejně jako ANA se však potýká s fenoménem členů- Duchů. Problémem je, že se neví, do jaké míry tito policisté zvyšují čísla členů ANP. Příkladem může být průzkum z roku 2008, kdy se ukázalo, že z proklamovaných 3 300 policistů reálně slouží jen 1 200 (Cordesman 2010: 140). S tím částečně souvisí problém vysokého počtu důstojníků, kteří z policie odchází. V roce 2009 dosáhla míra odchodů od policie skoro 20 %, přičemž v řadách civilní pořádkové policie to k dubnu 2010 dělalo celkem 70 % ročně. Od té doby to postupně kleslo na 50 % (Cordesman 2010: 140–141) a klesá dál, ale i nadále jsou tato čísla vysoká. Začátkem roku 2014 opustilo ANP téměř 16 % jejích zástupců (Sedra 2014). Tento fakt a mnohé další způsobují v ANP značné problémy, které poté

řada autorů považuje za problematické a hodnotí tak schopnosti afghánské policie značně negativně (viz dále).

Je zřejmé, že i přes to, že ANP nedosahuje kvalit policejních sborů západních států, jistý pokrok od roku 2002 jí nelze upřít. To, že se afghánští policisté přiučili novým schopnostem, bylo možné vidět například při povstaleckém útoku v provincii Bayman v dubnu 2015. Během několika hodin byla afghánská policie schopná útok odrazit a povstalce zahnat (Ghafoori 2015). Jisté schopnosti přičítá ANP například Michelle Hughes (2014: 1). Upozorňuje však, že by nebylo vhodné tzv. usnout na vavřínech, protože i přes nezpochybnitelný pokrok kupředu je stále co zlepšovat. ANP se stále nepřeměnila na vhodný policejní model, který bude schopný profesionálně spolupracovat s ministerstvem vnitra a operujícími jednotkami. K tomu, aby ANP byla úspěšná, je tedy zapotřebí uznat a posílit vztah mezi policejním dohledem a vládnutím (Hughes 2014: 1). O tom, že na tom Afghánská národní policie není tak špatně, svědčí také zpráva amerického ministerstva obrany z června 2015 (U. S. Department of Defense 2015_b). Dokládá totiž záznamy o tom, že důvěra v afghánskou policii roste. V posledním průzkumu ukazovala, že v tuto instituci věří 76 % Afghánců. ANP se i nadále snaží zlepšovat své schopnosti, na něž stále dohlíží poradci z různých zemí světa. Své poměrně rozvinuté schopnosti ukázala policie při schůzi *Loya Jirga*⁵⁵, celostátních volbách, ale i volbě prezidenta v roce 2014 (U. S. Department of Defense 2015_b, 77). I přes poměrně kladné hodnocení je zde vhodné připomenout, že ANP ve spolupráci s ANA nedokázala zabránit jistým bezpečnostním incidentům během prezidentských voleb v roce 2014, které jsme již zmiňovali v předchozí kapitole. Jedná se především o neschopnost předejít a zabránit atentátu na prezidentského kandidáta Abdulláha Abdulláha (Graham-Harrison 2014).

⁵⁵ Shromáždění přibližně 2 500 afghánských kmenových starších a ctěných osob, zahrnuje členy obou komor afghánského parlamentu, zvolené vrchní představitele regionálních administrativ. Jedná se o poradní orgán, nikoli zákonodárnou instituci. I přesto však má důležité pravomoci, může například obžalovat prezidenta a rozhodovat o záležitostech národní suverenity (BBC 2013).

Stejně jako se liší názory na úspěšnost vojenské reformy, liší se samozřejmě názory na úspěšnost reformy policejní. Například Mark Sedra (Sedra 2014) je ohledně schopností ANP značně skeptický. Své tvrzení, že ANP není dostatečně efektivní a schopná, dokládá například na počtu obětí v řadách policistů. V srpnu 2014 afghánské ministerstvo vnitra uvedlo, že za tehdejší půlrok zaznamenalo největší počet úmrtí a zranění policistů. Zemřelo jich celkem 1 368 a 2 370 jich bylo zraněno (Sedra 2014). Dalším příkladem může být počet obětí z řad policistů v období tří měsíců bojů v oblastech provincie Helmand. Zemřelo jich zde celkem 700 a dalších 500 jich bylo zraněno (CBC News 2015).

S tím částečně souvisí také fakt, že Afghánská národní policie je oproti ANA méně vybavena zbraněmi a technikou. Dodávky vybavení pro ANP sice stále pokračují, i tak to nestačí, takže boj s povstanci není a ani nemůže být příliš efektivní. Oproti ANA ale zaostává afghánská policie ve více oblastech. Její schopnosti a celkový vývoj jsou pozadu, a tak se instituce nemůže soustředit na zapojení se do operací Afghánské národní armády (U. S. Department of Defense 2015_b: 85). Autoři Perito a Planty (2013: 2) přičítají nedostatek policejních schopností tomu, že ANP byla skoro po celou dobu svého výcviku trénována a vybavována k protipovstaleckým operacím. To se samozřejmě projevuje na tom, že její členové nemají přílišné schopnosti na poli vynucování práva. Za mnohem méně kompetentní a funkční složku Afghánských národních bezpečnostních složek považuje ANP také *International Crisis Group* (2010: 1). Jako nepříliš kompetentní se afghánská policie ukázala například při povstaleckém útoku v oblasti Sangin v prosinci 2015. Útok se svou silou nevymykal jiným, nicméně stejně vyústil v to, že se policisté zabarikádovali uvnitř tamní základny a odmítali se vrátit do ulic a bojovat s povstanci. Nechtěli s nimi bojovat sami, bez posil, které afghánská vláda přislíbila, ale neposlala. Povstalecké obklíčení základny se povedlo prolomit a povstalce zahnat až díky pomoci britských vojáků a díky americkým leteckým útokům. Projevilo se zde v praxi to, že na rozdíl od armády

policistům chybí zbraně a jiné vybavení, a to v situacích, kdy jak vojáci, tak policisté plní stejný druh úkolů (CBC News 2015).

S tím, že ANP zaostává za ANA, souhlasí také Anthony Cordesman (2010: xxvi), který tvrdí, že tomu tak bylo již od začátku mise ISAF. Ostatně, je vždy jednodušší vytvořit něco od základu podle našich představ, než pozměnit něco již existujícího k našemu obrazu. ANP však čelí ještě jednomu vážnému problému, a to užívání drog v jejich řadách⁵⁶. Afghánistán je jedním z největších producentů opia, a tak není pro policisty nijak těžké se k němu dostat. Počty policistů, kteří užívají opium a hašiš, je velmi obtížné s přesností zjistit. I přesto je jasné, že se jedná o vysoké číslo a velmi závažný problém, protože užívání drog negativně ovlivňuje schopnosti ANP. Jeden z pěti policejních důstojníků testovaných na drogy je většinou pozitivní. Někteří odhadují, že míra užívání drog dosahuje v řadách policistů 60 %, jiní odhadují 25 % (Cordesman 2010: 155).

Podle Roberta Perita (2009: 4) nepomohl profesionalizaci afghánské policie ani způsob, jakým probíhal americký výcvikový program. Podle něj měl hned několik problematických skutečností. Zaprvé, školitelé při lekcích mluvili anglicky a nepřiliš kvalitní afghánští překladatelé nebyli seznámeni s policejní terminologií. Zadruhé, jen hrstka amerických instruktorů byla profesionálními policejními školiteli a jen zřídkakdy používali techniky pro vzdělávání dospělých lidí. Zatřetí, více než 70 % kadetů bylo negramotných, takže si prošli jen relativně krátkým kurzem⁵⁷. Začtvrté, program působil dojmem přílišného nepromyšlení. Většina Afghánců neměla zkušenost se školní výukou a jejich neschopnost číst a psát jim znemožňovala vstřebat informace, které jim školitelé dávali například k psaní zpráv o nehodách, zaznamenávání výpovědí svědků atp. Největší problém však představovalo to, že policistům se často nedostávalo

⁵⁶ Problém se ale nevyhýbá ani členům ANA.

⁵⁷ USA v rámci svého programu nabízely několik typů kurzů, které se lišily svou délkou a tím, pro koho byly určeny. Pro gramotné důstojníky byl určen osmitýdenní program základních policejních schopností, pětítýdenní kurz byl pro negramotné policisty a patnáctidenní kurz byl určen pro policisty s rozsáhlými zkušenostmi.

školení a výcviku v terénu. Hodně z nich bylo navíc převeleno do jednotek, kde museli sloužit pod zkorumpovanými veliteli, kteří výcvikem neprošli. Perito (2009: 4) však nenechává bez kritiky ani německou iniciativu v poskytování výcviku Afghánské národní policii. Oba dva programy podle něj trpěly nedostatečnou komunikací mezi jejich představiteli, kteří se nedokázali shodnout na strategických cílech a koordinaci mezi programy. Problematické bylo také to, že ze strany prozatímní afghánské vlády se sice dostávalo podpory výcviku policistů, ale její vedení bylo slabé a poskytování financí nedostatečné.

K efektivnímu fungování policie nepřispívá ani vysoká míra korupce, kterou se nedaří z instituce vymýtit. V minulých letech byli obyvatelé Afghánistánu dotazováni, kterou instituci vnímají jako nejzkorumpovanější. Policie a soudní systém se tenkrát umístily na dvou předních pozicích (Sedra 2014). Mark Sedra uvádí příklad z praxe dosvědčující vysokou korupci policistů, kdy se sám zástupce guvernéra provincie Ghazní v prosinci 2013 přiznal, že policie v provincii prodává velké množství svého vybavení Tálibánu. Šlo především o munici a vojenské vybavení, ale i vozidla, generátory a solární systémy (Sedra 2014). O korupci a nesprávném jednání hovoří také zpráva *Human Rights Watch* (2015), která je ilustruje na příkladu z praxe. V roce 2014 zástupce policejního šéfa provincie Kandahár Abdul Wadood Sarhadi Jajo vyhrožoval afghánské básnířce Meeně Intizar, že ji znásilní a zabije ji i ostatní členy její rodiny, protože si stěžovala na to, že jeho jednotky vtrhly do jejího domu, ukradly elektroniku, šperky a peníze. Jajo byl dříve obviněn ze sexuálního napadení, tento incident se však nikdy neřešil a nikdy za něj nebyl odsouzen. O nesprávném jednání afghánské národní policie dotýkající se problému existující korupce svědčí i to, že její členové, stejně jako zástupci Afghánské národní armády, dostávali od svých velitelů rozkazy, aby nebrali žádné rukojmí. I velitelé v řadách ANP totiž věřili, že soudní systém nezajistí rukojmím spravedlivý soud a raději tzv. vzali spravedlnost do svých vlastních rukou (Human Rights Watch 2015). Příklad z praxe uvádí i Anthony Cordesman (2010: 136–137). Během jeho

rozhovoru s americkým generálmajorem Robertem Conem, důstojník vysoký počet zkorumpovaných osob potvrdil. Podle něj bylo tehdy na ministerstvu vnitra příliš mnoho zaměstnanců, kteří neváhají zvednout telefon a na rozkaz volajícího přemístit určitý počet policistů někam jinam, nebo úmyslně nějakou událost nevnímat. Korupce a nesprávné jednání se tak objevuje na vysokých postech státní správy, ale i na úrovni běžných policistů. O to těžší bude se jí v budoucnu zbavit.

Příliš dobré hodnocení nemůže mít policejní reforma také kvůli reformním snahám na afghánském ministerstvu vnitra. Samotné Ministerstvo obrany USA (2015_b: 77) uznává, že tyto snahy byly slabým článkem celé reformy policejního sektoru. Ministerstvo vnitra Afghánistánu strádá zejména na poli lidských zdrojů, managementu dodávek zásob, ale i v oblasti logistiky. Ministerstvo vnitra nedisponuje integrovaným systémem personálu a plateb. Snaží se ale o to, aby byly výplaty bezchybné a ve správné výši. Usiluje také o větší zodpovědnost a transparentnost financí poskytnutých donory. Ministerstvo sice zvládá vykonávat základní dodávky a distribuci, problém však je, že se spoléhá na papírové systémy, které závisí na nadbytečné byrokracii. A schopnost ministerstva ovlivňovat operační a taktické výsledky a aktivity mimo hranice Kábulu se razantně liší. Dalo by se říct, že čím dále od hlavního města, tím méně efektivní je kontrola, tím slabší je schopnost kontrolovat (U. S. Department of Defense 2015_b: 77–78). A stejně jako zaostává ANP za ANA, tak zaostává ve svém vývoji, schopnostech a integritě afghánské ministerstvo vnitra za ministerstvem obrany (Cordesman 2010: 136).

Jedním z důvodů, proč nebyla reforma ministerstva vnitra tolik úspěšná, bylo, že silně pokulhávala za reformami policie. Velkým problémem i v rámci této instituce byla míra korupce, nepomáhaly tomu ani nevelké institucionální schopnosti na všech úrovních. Tato reforma trpěla malou mírou koordinace mezi hlavními mezinárodními donory a poradci, kteří se na ní podíleli. Úředníci na ministerstvu pak často dostávali rozdílné rady od různých poradců z několika

zemí najednou. I přesto se však považuje alespoň částečné reformování instituce za úspěch (Perito 2009: 12). Nepomáhalo tomu ani to, že se USA a Německo nemohly shodnout na tom, jak by reforma policejního sektoru měla vypadat. Německo volalo po vytvoření civilní policie, která bude prosazovat vládu práva. *Combined Security Transition Command – Afghanistan*, tedy USA, usilovalo spíše o co nejrychlejší zvýšení počtu policistů, jenž by disponovali paramilitárními schopnostmi pro boj s Tálibánem (Wilder 2007: 27).

Policejní reforma se celkově spíše soustředí na rekrutaci kadetů, výcvik a vybavení policistů, kteří by poté měli být schopni základních bezpečnostních funkcí společně se členy Afghánské národní armády. Výsledkem však je, že se na ministerstvu vnitra množí takové případy, kdy jeho policejní zaměstnanci jsou členy uniformované policie, kteří se na základě rotace střídají mezi operačními a administrativními povinnostmi. Podle Michelle Hughes (2014: 5) to brání kontinuitě a vede to k vytvoření představy, že je ministerstvo vojenskou institucí spíše než civilní byrokracií. Další, co autorka vidí jako problematické, je to, že jak ministerstvo vnitra, tak Afghánská národní policie trpí malým pokrokem v oblasti lidských zdrojů a administrativě personálu. Tamní lidé postrádají některé klíčové schopnosti, například ti, kteří rozumí vytváření rozpočtu, se dají spočítat na prstech dvou rukou (Hughes 2014: 6).

4.3 Proces demobilizace, odzbrojení a reintegrace (DDR)

O procesu DDR v Afghánistánu se hovořilo již na konferenci v Bonnu, nicméně v závěrečné smlouvě z ní o procesu nebyla ani zmínka. Mezinárodní společenství však začalo na uskutečnění procesů DDR naléhat. Plánů, jak je provést, bylo hned několik, nakonec ale došlo k implementaci plánu sponzorovaného misí UNAMA, americkým velvyslanectvím a několika dalšími aktéry. Spočíval ve vytvoření ANA *de facto* od nuly a jen velmi omezeném nabírání nových členů z řad milic (Giustozzi – Rossi 2006: 4). Cílem procesu

DDR bylo umožnit afghánské vládě vytvořit monopol na užití síly tím, že dojde k přerušení vazeb mezi veliteli afghánských milic a jejich vojáky, bývalým bojovníkům bude umožněno vrátit se zpět do civilního života a dojde k odzbrojení těchto bývalých bojovníků (Hartzell 2011: 1).

Vedením DDR byla pověřena OSN, konkrétně její instituce UNDP, která pro tuto příležitost vytvořila *Afghanistan New Beginning Program*. Následně mezinárodní společenství určilo počet bývalých bojovníků, kteří měli být demobilizováni. Nejprve se jednalo o 100 000, později však byl počet snížen na 60 000, čímž se redukovala schopnost lídrů milic používat demobilizaci a reintegraci jako nástroj mecenášství a obohacování sebe samých (Giustozzi – Rossi 2006: 4). Mise ISAF tedy nehrála v DDR klíčovou roli, již od svého počátku byla určena především k plnění vojenských záležitostí a úkolů v rámci postkonfliktní rekonstrukce Afghánistánu (Sanz 2009: 17). I přesto se do tohoto důležitého procesu zapojovala alespoň okrajově a to tak, že pomáhala Japonsku a misi UNAMA v jejich aktivitách (Maloney 2005: 304). Jednotky ISAF asistovaly při zajišťování základních podmínek pro prvotní fázi procesů DDR v oblasti Kábulu, pomáhaly identifikovat jednotky pro demobilizaci a vedení ISAF navrhlo plán pro zajišťování a skladování těžkých zbraní získaných při odzbrojování. Následně pomáhalo při jeho implementaci (Sedra 2004: 10). Dále se ISAF podílela na sdílení informací v rámci dalších aktivit v procesu DDR.

Hlavní iniciativou ISAF byl tedy celostátní plán nazvaný *Heavy Weapons Cantonment*, na němž se zástupci mise v lednu 2004 dohodli s afghánským ministerstvem obrany. Jednalo se o plán snažící se demilitarizovat bývalé bojovníky a příslušníky milic, šlo především o jejich odzbrojení. Hlavními finančními přispěvateli tohoto programu byly NATO, USA a Kanada. Do podoby programu se promítl průzkum z léta 2004, kdy bylo v oběhu zjištěno celkem 5 606 těžkých zbraní v několika kategoriích – děla, protitankové zbraně, bojové tanky, minomety, střely povrch-vzduch či obrněná vozidla. V praxi byly za sběr zbraní odpovědné týmy k tomu speciálně vytvořené, které se staraly o

vypátrání funkčních a opravitelných zbraní, vyjednávání s veliteli ohledně vydání zbraní a o jejich transport do jednoho z 15 regionálních zařízení k tomu určených. Následně byly skladované zbraně zbaveny klíčových součástí tak, aby je dále nebylo možné použít, o což se starala společnost *HALO Trust*. ISAF v rámci tohoto programu nabídla logistickou podporu a státy participující na této misi poskytovaly krytí skrze sítě provinčních rekonstrukčních týmů (Bhatia – Sedra 2008: 132–133).

Tato iniciativa však nebyla jediná, která se soustředovala na demilitarizaci tamních milic. V Afghánistánu jich bylo provedeno v letech 2003 až 2006, kdy probíhal proces DDR, hned několik. Týkaly se například rozpuštění ilegálních ozbrojených skupin či sbírání, deaktivaci a ničení munice a explozivního materiálu napříč zemí (Sedra 2011: 252). Odzbrojení bývalých bojovníků je v Afghánistánu považováno za poměrně úspěšné, například Patricia Gossman (2009: 2) chápe jako hlavní důvod úspěchu zapojení Severoatlantické aliance a jednotek USA v zemi, které pomohlo předejít obnovení konfliktu mezi rivalskými frakcemi. Ve prospěch jejího názoru a celkově ve prospěch úspěšnosti tohoto procesu DDR hrají čísla týkající se počtu odzbrojených bývalých členů milic, počet demobilizovaných bojovníků atp. V červnu 2006 obdrželo reintegrační balíček celkem 56 365 bývalých bojovníků, bylo zabaveno a uvedeno mimo provoz celkem 12 248 těžkých zbraní, tedy přibližně dvojnásobek zbraní identifikovaných v průzkumu (Bhatia – Sedra 2008: 131–133).

S úspěšným vykonáním odzbrojovacích, ale i demobilizačních a reintegračních aktivit v rámci tohoto programu však nesouhlasí doktorka Derksen (2015: 5). Ta sice tvrdí, že program vedl k odzbrojení a zadržení určitého množství těžkých zbraní, vedl k dočasnému zlepšení bezpečnostní situace v zemi, ale rozhodně se mu skrze snížení počtu ozbrojených skupin nepovedlo zajistit stabilitu Afghánistánu, i když to bylo v plánu. Uvádí několik důvodů, proč tomu tak bylo. Zaprvé, program nebral v potaz historickou zkušenost státu inkorporovat milice a ozbrojené skupiny do státního aparátu či občanské

společnosti. Zadruhé, státní aparát neměl v zemi od roku 2001 monopol na užití síly, byl slabý a jeho moc byla zpochybňována. V takovém prostředí je snaha o to, aby stát tento monopol vlastnil, *de facto* dopředu ztracená. Řada vůdců Afghánských vojenských sil místo demobilizace a demilitarizace přešla díky svým známým do atraktivních vládních pozic, hodně z nich skončilo v ANP. Takovýto druh „reintegrace“ ale mezinárodní společenství určitě na mysli nemělo. Někteří z bývalých členů milic začali bojovat proti afghánské vládě, určití jedinci se zapojovali do povstalecké činnosti (Derksen 2015: 5–10). Neúspěch procesu DDR dokazuje autorka na zhoršující se bezpečnostní situaci v Afghánistánu. Nemá však důvod věřit, že by tomu tak muselo být i nadále. Ponechává si možnost změny názoru v budoucnu, nicméně v roce 2014 poukazovala na fakt, že před odchodem mezinárodních jednotek ze země a před prezidentskými volbami větší část obyvatel zbrojila, než odzbrojovala (Derksen 2014: 1).

5 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zjistit, jak mírová mise ISAF přispěla postkonfliktní rekonstrukci Afghánistánu v letech 2001 až 2014. Zaměřila jsem se především na rekonstrukční aktivity spadající do reformy bezpečnostního sektoru, sama Severoatlantická aliance považuje totiž bezpečnostní aspekt rekonstrukce Afghánistánu za primární. Jednalo se tedy konkrétně o vojenskou a policejní reformu a proces demobilizace, odzbrojení a reintegrace bývalých bojovníků zpět do společnosti. S ohledem na výše stanovený cíl si kladu výzkumnou otázku: Čím přispěla mírová mise ISAF postkonfliktní rekonstrukci Afghánistánu, konkrétně reformě bezpečnostního sektoru?

V práci jsem postupovala tak, že jsem nejprve rozebrala dva klíčové koncepty, a to *peacekeeping* a postkonfliktní rekonstrukci. Poté jsem popsala situaci předcházející ustavení mise ISAF, následně její mandát a to, čeho měla podle mezinárodního společenství dosáhnout. V této kapitole jsem také definovala, co přesně bylo chápáno pod reformou bezpečnostního sektoru.

Hlavními oblastmi úkolů mise ISAF v oblasti reformy bezpečnostního sektoru byl rozvoj a budování kapacit ANSF tak, aby se z nich staly efektivní a profesionální bezpečnostní síly schopné zajišťovat bezpečnost v zemi bez přičinění mezinárodních jednotek. Má se totiž za to, že jsou to právě schopné a efektivně fungující státní bezpečnostní složky, které zajistí bezpečnost země a jejích občanů, pomohou vládě státu k účinnému řízení státu a mohly by mít také vliv na předejití opětovnému vypuknutí konfliktu v zemi. Díky působení mezinárodních jednotek se postupem času začaly schopnosti ANSF zlepšovat, a tak ISAF začala s předáváním zodpovědnosti za bezpečnost do rukou afghánských vojáků a policistů. Bylo to nutné i z toho důvodu, že se blížilo datum stažení mezinárodních jednotek ze země.

Vojenská reforma se zaměřovala na vytvoření schopné, efektivní, profesionální ANA, která musela být vytvořena *de facto* od základů. Když měla armáda dostatečný počet nových členů, mohlo se přejít k jejich výcviku. A právě v této oblasti hrála mírová mise ISAF klíčovou roli. Nejprve se o výcvik afghánské armády staraly USA jakožto jeden z vedoucích států mise, následně přešla zodpovědnost na Severoatlantickou alianci, která převzala institucionální záštitu nad ISAF. Výcvik spočíval v poskytnutí teoretických znalostí, ale hlavně v mentorských a poradenských aktivitách, které byly mezinárodními výcvikovými týmy poskytovány afghánským vojákům přímo v terénu. Klíčovou změnou ve výcviku ANA bylo zřízení výcvikové mise *NATO Training Mission-Afghanistan*, která byla součástí mise ISAF a její vedení tedy spadalo pod NATO. K vytvoření schopné armády však bylo zapotřebí také zajistit jí dostatečné vybavení. Jeho hlavním dodavatelem se staly právě země

Severoatlantické aliance, hlavně USA. Jednalo se jak o zbraně, tak o vozidla či infrastrukturní zařízení. Součástí vojenské reformy však bylo také reformovat afghánské ministerstvo obrany a generální štáb ANA. Hlavní pomoc ze strany ISAF spočívala v poskytnutí poradců, kteří dohlíželi na reformu, asistovali při implementaci změn a pomáhali usnadnit chod reformy. Změny se týkaly především zlepšení schopností plánování, vytváření klíčových strategií, vedení a managementu ANA. Velmi podobné změny se týkaly i generálního štábu.

Policejní reforma měla od začátku těžší podmínky. Je totiž vždy jednodušší něco podle našich představ vytvořit od základů, než transformovat něco již fungujícího. Na rozdíl od *de facto* neexistující afghánské armády totiž policejní složky v zemi existovaly. Cílem reformních aktivit v této oblasti tudíž bylo udělat z tamní policie profesionální, efektivní a schopné síly, které budou společně s ANA zajišťovat bezpečnost země. Jednotky ISAF zde opět hrály roli především při výcviku Afghánské národní policie, ať už se jednalo o přeškolení již sloužících policistů či trénink nových kadetů. Zprvu bylo za výcvik zodpovědné Německo, následně se přidaly USA a od roku 2009 trénink spadl do pravomocí NATO, potažmo *NATO Training Mission-Afghanistan*. Jednotky ISAF se podílely i na náboru nových kadetů. Rekrutace nových policistů a jejich výcvik však k vytvoření schopné a profesionální ANP nestačil, i zde bylo zapotřebí poskytnout řádné vybavení, o což se staralo jak Německo, USA, tak i další státy participující na misi ISAF. Nedílnou součástí pomoci, a to jak v případě policejní, tak vojenské reformy, bylo poskytování finanční pomoci. I zde bylo součástí zreformovat také příslušné ministerstvo, v tomto případě ministerstvo vnitra. Cílem bylo poskytnout výcvik a rady zaměstnanců tamní policejní sekce tak, aby byl tento úřad schopný fungovat jako efektivní národní bezpečnostní instituce.

V rámci procesu DDR hrály jednotky mise ISAF jen okrajovou roli. Klíčovou roli v této oblasti zastávala OSN prostřednictvím mise UNAMA a její instituce UNDP. I přesto se ISAF do procesu zapojovala pomáháním OSN

v jejich aktivitách. Její jednotky asistovaly při zajišťování základních podmínek pro prvotní fázi procesu DDR, vedení mise navrhlo plán pro zajišťování a skladování těžkých zbraní získaných ve fázi odzbrojování společnosti a následně pomáhalo při jeho implementaci. V rámci tohoto plánu se jim podařilo zabavit přes 12 000 těžkých zbraní, které následně úmyslně poškodili, aby se nedaly opětovně využít. Zapojení NATO do odzbrojení bývalých bojovníků někteří autoři chápou jako klíčové, i přesto se však najdou tací, kteří s úspěchem nesouhlasí a dokonce tvrdí, tyto plány k zajištění stability Afghánistánu opravdu nevedly.

Většina úřadů západních států hodnotí vojenskou a policejní reformu víceméně pozitivně, nutno podotknout, že se často jedná o instituce zodpovědné za rekonstrukci Afghánistánu, které samy jen těžko uznají neúspěch. Schopnosti ANA a ANP výrazně zlepšily díky působení mezinárodních mentorů a poradců a řada jejich jednotek je již schopná vykonávat operace víceméně samostatně, to ANSF nelze upřít, ale je důležité zmínit, že jejich schopnosti zkrátka neodpovídají schopnostem moderních profesionálních armád. V práci zmiňují hned několik autorů, kteří tento názor zastávají a podkládají jej fakty z praxe. Jde například o poměrně snadné převzetí kontroly nad městem Kundúz povstalci v roce 2015, a to i přesto, že je členové ANA svým počtem značně převyšovali. Armádě se nakonec povedlo získat kontrolu nad městem zpět, ale až poté, co se několik měsíců z její strany vůbec nic nedělo. Úspěch operace je navíc přičítán hlavně zásahu a podpoře ze strany amerických speciálních sil, leteckých útoků a dalších externích aktérů. Častokrát se také stává, že ANA odmítá sama bojovat a raději se stáhne, zbarikáduje či vůbec nic nedělá a mezitím čeká na pomoc ze strany mezinárodních jednotek. Mezi další problémy, kterým ANA stále musí čelit, se řadí vysoká míra korupce, vysoká míra odchodů z armády, problém tzv. členů-duchů, vysoký počet obětí v jejích řadách, neschopnost plánovat, závislost na letecké podpoře, ale i logistické nedostatky, stále nedostačující počet vybavení a hlavně neschopnost zajistit jejich opravu a údržbu, špatný management

v oblasti vojenské infrastruktury, aj. Všechny tyto skutečnosti mají negativní dopad na schopnosti ANA a na její aktivity a bezpečnostní situace v zemi se mezitím stále zhoršuje. Problémy přetrvávají i na úrovni ministerstva obrany, nejinak je tomu ale i na ministerstvu vnitra.

Policie na tom není o moc lépe. I ona zaznamenala jistý pokrok a úspěchy i při jejích operacích a aktivitách. Jenže se zdá, že převládají spíše negativa. Řada autorů pokazuje na to, že schopnosti ANP zaostávají za ANA, a proto spolu mnohdy nemohou ani spolupracovat. O jejích pochybných schopnostech hovoří mnoho autorů, kteří své názory opět podkládají příklady z praxe. Například při povstaleckém útoku v oblasti Sangin se ANP zabarikádovala uvnitř tamní základny a odmítala vrátit se do ulic a s povstalcí bojovat, protože čekali na pomoc ze strany mezinárodních jednotek. Navíc, i v řadách ANP se musí potýkat s vysokou zkorumpovaností, vysokou mírou odchodů, vysokým počtem obětí a tzv. členů-duchů, ale i problémy s nedostatečnou vybaveností, užívání drog v jejích řadách, nesprávným jednáním velitelů, atp.

Závěrem bychom tedy mohli říct, že mírová mise ISAF hrála klíčovou roli v rámci postkonfliktní rekonstrukce Afghánistánu v oblasti reformy bezpečnostního sektoru, hlavně v reformě vojenské a policejní. Bez její pomoci, aktivit a iniciativy by ANSF nedisponovaly ani těmi základními schopnostmi, které získaly během let 2002 až 2014. Nedosahují sice úrovně bezpečnostních sil západních států, nicméně bez aktivit ISAF by byla jejich úroveň stále tragická. Podobně je hodnocená odzbrojovací iniciativa ISAF, bez níž by bylo v zemi stále spousta těžkých zbraní, které by mohly vést až k opětovnému vypuknutí konfliktu v zemi. V tomto smyslu je úspěch mise ISAF a jejích aktivit v rámci reformy bezpečnostního sektoru neodmyslitelný. Současná bezpečnostní situace v zemi po odchodu jednotek ISAF není sice příliš dobrá, bude ale záležet na hlavně na tom, jestli budou ANSF dále na svých schopnostech pracovat a zlepšovat je. Mají před sebou dlouhou cestu a hodně práce, to však platí pro celý Afghánistán.

6 ZDROJE

Knižní zdroje, odborné články, oficiální dokumenty

Abusara, Adel (2010). *UN Peacekeeping Missions between Glorious Past and Uncertain Future*. Western Balkans Security Observer (http://mercury.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/117065/ichaptersection_singledocument/ee763ab5-9a8b-48a4-98fd-b9fe4d5af8a6/en/Chap2.pdf, 14. 1. 2016).

Ali, Ali Mohammad – Giustozzi, Antonio (2015). *The Afghan National Army After ISAF*. Afghanistan Research and Evaluation Unit (<http://www.areu.org.af/Uploads/EditionPdfs/1603E%20The%20Afghan%20National%20Army%20after%20ISAF.pdf>, 10. 3. 2016).

Anderlini, Sanam N. – El-Bushra, Judy (2012). *Post Conflict Reconstruction* (https://www.inclusivesecurity.org/wp-content/uploads/2012/04/39_post_conflict.pdf, 29. 1. 2016).

Annan, Kofi (2000). *Report of the Secretary-General on the Work of the Organization* (<http://www.un.org/documents/sg/report00/ch1.htm>, 27. 1. 2016).

Ball, Nicole – van de Good, Luc (2006). *Disarmament, Demobilization and Reintegration*. Netherlands Institute of International Relations (http://www.clingendael.nl/sites/default/files/20060800_cru_paper_ddr.pdf, 1. 2. 2016).

Barakat, Sultan – Smith-Windsor, Brooke (2015). *Post-ISAF Afghanistan: The Early Months*. Brookings (<http://www.brookings.edu/~media/research/files/reports/2015/05/bdc-afghanistan-nato-report/bdc-nato-event-report.pdf>, 12. 2. 2016).

Bellamy, Alex J. – Williams, Paul D. (2010). *Understanding Peacekeeping* (Cambridge: Polity Press).

- Bertolotti, Claudio (2014). *The Consequences of the End of the ISAF and More Generally of NATO's Military Engagement in Afghanistan*. Italian Institute for International Political Studies (<http://www.ispionline.it/en/pubblicazione/consequences-end-isaf-and-more-generally-natos-military-engagement-afghanistan-10683>, 12. 2. 2016).
- Bhatia, Michael – Sedra, Mark (2008). *Afghanistan, Arms and Conflict: Armed groups, disarmament and security in a post-war society* (Abingdon: Routledge).
- Bloch, Brandon (2010). *Local Conflict, Global Intervention: The Origins of the United Nations Peacekeeping Force* (http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1004&context=uhf_2010, 13. 1. 2016).
- Bryden, Alan – Scherrer, Vincenza (2012). *Disarmament, Demobilization and Reintegration and Security Sector Reform* (Zürich: Lit Verlag).
- Brzoska, Michael – Heinemann-Grüder, Andreas (2004). Security Sector Reform and Post-Conflict Reconstruction under International Auspices. In: Bryden, Alan – Hänggi, Heiner (2004). *Reform and Reconstruction of the Security Sector* (Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces).
- Bureš, Oldřich (2007). Hledání teorie mezinárodního peacekeepingu. *Mezinárodní vztahy* 2007 (4).
- Boutros-Ghali, Boutros (1992). *An Agenda for Peace* (<http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/shared/Winter/protected/Boutros%20Boutros%20Ghali%20Agenda%20for%20Peace.pdf>, 9. 2. 2016).
- Cahn, Naomi R. (2006). Women in Post-Conflict Reconstruction: Dilemmas and Directions. *William and Mary Journal of Women and the Law* 12 (2).
- Campbell, Jason H. – Shapiro, Jeremy (2008). *Afghanistan Index. Tracking Variables of Reconstruction and Security in Post-9/11 Afghanistan*. Brookings (<http://www.brookings.edu/~media/Programs/foreign-policy/afghanistan-index/index20090121.PDF>, 29. 2. 2016).

- Center for Strategic and International Studies (2002). *Post-Conflict Reconstruction. Task Framework* (<http://csis.org/files/media/isis/pubs/framework.pdf>, 28. 1. 2016).
- Collier, Paul (2007). *Post-Conflict Recovery: How Should Policies be Distinctive?* (<http://users.ox.ac.uk/~econpco/research/pdfs/PostConflict-Recovery.pdf>, 31. 1. 2016).
- Conley, Marshall (2014). *Security for Peace Operations Personnel*. Peace Operations Training Institute (http://cdn.peaceopstraining.org/course_promos/security/security_english.pdf, 14. 1. 2015).
- Cordesman, Anthony H. (2015). *Afghanistan at Transition. Lessons of the Longest War* (Lanham: Rowman and Littlefield).
- Cordesman, Anthony H. (2010). *Afghan National Security Force. What It Will Take to Implement the ISAF Strategy*. Center For Strategic and International Studies (http://csis.org/files/publication/101115_Cordesman_AfghanNationalSecurityForces_Web.pdf, 18. 3. 2016).
- Cordesman, Anthony H. (2015). *Afghanistan at Transition. Lessons of the Longest War* (Lanham: Rowman and Littlefield).
- Cowen, Tyler – Coyne, Christopher J. (2005). Postwar Reconstruction: Some Insights from Public Choice and Institutional Economics. *Constitutional Political Economy* 16.
- Coyne, Christopher J. (2005). The Institutional Prerequisites for Post-Conflict Reconstruction. *The Review of Australian Economics* 18 (3/4).
- Cramer, Christopher – Goodhand, Jonathan (2002). Try Again, Fail Again, Fail Better? War, the State, and the ‚Post-Conflict‘ Challenge in Afghanistan. *Development and Change* 33 (5).
- Dallaire, Romeo A. – Poulin, B. (1995). UNAMIR. Mission to Rwanda. *JFQ* 1995 (<http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a423206.pdf>, 22. 1. 2016).

Department of Peacekeeping Operations (2008). *United Nations Peacekeeping Operations. Principles and Guidelines* (http://www.zif-berlin.org/fileadmin/uploads/analyse/dokumente/UN_Capstone_Doctrine_ENG.pdf, 14. 1. 2016).

Department of Peacekeeping Operations (2012). *Civil Affairs Handbook* (http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/civilhandbook/Civil_Affairs_Handbook.pdf, 13. 1. 2016).

Derksen, Deedee (2014). *Reintegrating Armed Groups in Afghanistan. Lessons from the Past*. United States Institute of Peace (<http://www.usip.org/sites/default/files/PB168-Reintegrating-Armed-Groups-in-Afghanistan.pdf>, 26. 3. 2016).

Derksen, Deedee (2015). *The Politics of Disarmament and Rearmament in Afghanistan*. United States Institute of Peace (<http://www.usip.org/publications/2015/05/20/the-politics-of-disarmament-and-rearmament-in-afghanistan>, 26. 3. 2016).

Doyle, Michael W. – Sambanis, Nicholas. *Making War and Building Peace: The United Nations since the 1990's* (http://www.yale.edu/macmillan/hsp/faculty_reports/Sambanis.pdf, 25. 1. 2016).

Dryden, George – Heiden, Charles (2013). *Afghan Ministry of Defense and Afghan National Army General Staff Master Ministerial Development Plan* (<https://info.publicintelligence.net/NTM-A-MoD-MasterPlan.pdf>, 4. 3. 2016).

Eichler, Jan – Hynek, Nik (2010). The Czech Provincial Reconstruction Team in Afghanistan: Context, Experiences and Politics. *Defence Studies* 10 (3).

Ekbladh, David (2006). From Consensus to Crisis: The Postwar Career of Nation-Building in U. S. Foreign Relations. In: Fukuyama, Francis (2006). *Nation-building: beyond Afghanistan and Iraq* (Baltimore: The Johns Hopkins University Press).

- Hansen, Wibke – Ramsbotham, Oliver – Woodhouse, Tom (2004). *Peacekeeping and Conflict Resolution*. Berghof Research Centre for Constructive Conflict Management (https://www.pksoi.org/document_repository/Lessons/HawksDoves_Peacekeeping_ConflictResolution-LMS-580.pdf, 23. 11. 2015).
- Eichler, Jan – Hynek, Nik – Majerník, Lubomír (2012). *Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů).
- Girod, Desha (2015). *Explaining Post-Conflict Reconstruction* (Oxford: Oxford University Press).
- Gimble, Thomas F. – Krongard, Howard J. (2006). *Interagency Assessment of Afghanistan Police Training and Readiness*. U. S. Department of State (<https://oig.state.gov/system/files/76103.pdf>, 29. 2. 2016).
- Giustozzi, Antonio – Rossi, Simonetta (2006). *Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-combatants (DDR) in Afghanistan: Constraints and Limited Capabilities*. Crisis State Research Centre (<http://r4d.dfid.gov.uk/PDF/Outputs/CrisisStates/CrisisStateswp2.2%5B1%5D.pdf>, 26. 3. 2016).
- Giustozzi, Antonio – Quentin, Peter (2014). *The Afghan National Army: Sustainability Challenges beyond Financial Aspects* (https://www.ecoi.net/file_upload/1226_1400655058_ana-20issues-20paper.pdf, 11. 3. 2016).
- Górka-Winter, Beata (2015). Afghan National Army: Improved but Still in Need of Massive Support. *PISM Policy Paper* 20 (122) (https://www.pism.pl/files/?id_plik=20032, 3. 3. 2016).
- Gossman, Patricia (2009). *Transitional Justice and DDR: The Case of Afghanistan*. International Center for Transitional Justice (<https://www.ictj.org/sites/default/files/ICTJ-DDR-Afghanistan-ResearchBrief-2009-English.pdf>, 26. 3. 2016).

- Hartzell, Caroline A. (2011). *Missed Opportunities. The Impact of DDR and SSR in Afghanistan*. United States Institute of Peace (http://www.usip.org/sites/default/files/SR270-Missed_Opportunities.pdf, 25. 3. 2016).
- Hatto, Ronald (2013). From peacekeeping to peacebuilding: the evolution of the role of the United Nations in peace operations. *International Review of the Red Cross* 95 (891/892).
- Haynes, Jeff (2013). *Reforming the Afghan National Army (ANA)*. Foreign Policy Research Institute (<http://www.fpri.org/article/2013/02/reforming-the-afghan-national-army-ana/>, 3. 3. 2016).
- Hillen, John F. (1994). *UN Collective Security: Chapter Six and a Half*. Strategic Studies Institute of the US Army War College (<http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/Articles/1994/1994%20hillen.pdf>, 21. 1. 2016).
- Howk, Jason C. (2009). *A Case Study in Security Sector Reform: Learning from Security Sector Reform/Building in Afghanistan*. Strategic Studies Institute of US Army War College (<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB949.pdf>, 3. 3. 2016).
- Hughes, Michelle (2014). *The Afghan National Police in 2015 and Beyond*. United States Institute of Peace (http://www.usip.org/sites/default/files/SR346_The_Afghan_National_Police_in_2015_and_Beyond.pdf, 20. 3. 2016).
- Jabareen, Yosef (2012). Conceptualizing „Post-Conflict Reconstruction“ and „Ongoing Conflict Reconstruction“ of Failed States. *International Journal of Politics, Culture, and Society* (26).
- Joint Chiefs of Staff (1995). *Joint Doctrine for Military Operations Other Than War. Joint Pub 3-07* (http://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/jp3_07.pdf, 9. 2. 2016).
- Kaldor, Mary (2007). *New and Old Wars* (Stanford: Stanford University Press).

- Karp, Candace – Ponzio, Richard (2007). NATO, SSR and Afghanistan. In: Law, David (2007). *Intergovernmental Organisations and Security Sector Reform* (Zürich: LIT VERLAG).
- Kenkel, Kai M. (2013). Five Generations of Peace Operations: From the „Thin Blue Line to „Painting a Country Blue“. *Revista Brasileira de Política Internacional* 56 (1).
- Kobashi, Fumiyuki [nedatováno]. *A Perspective on Improvement of Accountability in United Nations Peacekeeping Operations* (<http://www.mod.go.jp/js/jsc/jpc/research/image/eng03.pdf>, 11. 3. 2016).
- Livingston, Ian S. – O’Hanlon, Michael (2015). *Afghanistan Index*. Brookings (<http://www.brookings.edu/~media/Programs/foreign-policy/afghanistan-index/index20151130.pdf?la=en>, 6. 3. 2016).
- MacQueen, Norrie (2006). *Peacekeeping and the International System* (Abingdon: Routledge).
- Malan, Mark (1998). Peacekeeping in the New Millenium: Towards ‚Fourth Generation‘ Peace Operations? *African Security Review* 7 (3) (<https://www.issafrika.org/pubs/ASR/7No3/Malan.html>, 19. 1. 2016).
- Maloney, Sean M. (2005). *Enduring the Freedom: A Rogue Historian in Afghanistan* (Dulles: Potomac Books, Inc.).
- Miller, Paul D. (2014). *Afghanistan’s Coming Coup? The Military Isn’t Too Weak – It’s Too Strong*. Foreign Affairs (<https://www.foreignaffairs.com/articles/afghanistan/2014-04-02/afghanistans-coming-coup>, 4. 3. 2016).
- Montgomery, John D. – Rondinelli, Dennis A. (2004). *Beyond Reconstruction in Afghanistan* (New York: Palgrave MacMillan).
- Morelli, Vincent – Belkin, Paul (2009). *NATO in Afghanistan: A Test of the Transatlantic Alliance* (<https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33627.pdf>, 30. 11. 2015).

- Muggah, Robert (2009). *Security and Post-Conflict Reconstruction* (Abingdon: Routledge).
- Murithi, Tim (2006). Towards a Symbiotic Partnership: The UN Peacebuilding Commission and The Evolving African Union/NEPAD Post-Conflict Reconstruction Framework. In: Adebajo, Adekeye – Scanlon, Helen eds. (2006). *A Dialogue of the Deaf: Essays on Africa and the United Nations* (Johannesburg: Jacana).
- Nasu, Hitoshi (2009). *International law on peacekeeping: a study of article 40 of the UN charter* (Boston: Martinus Nijhoff Publishers).
- NATO (2009_b). *ISAF Mandate* (<http://www.nato.int/isaf/topics/mandate/>, 19. 2. 2016).
- Perito, Robert M. (2009). *Afghanistan's Police. The Weak Link in Security Sector Reform*. United States Institute of Peace (http://www.usip.org/sites/default/files/afghanistan_police.pdf, 17. 3. 2016).
- Perito, Robert M. – Planty, Donald J. (2013). *Police Transition in Afghanistan*. United States Institute of Peace (<http://www.usip.org/sites/default/files/SR322.pdf>, 23. 3. 2016).
- Pirnie, Bruce R. – Simons, William E. (1996). *Soldiers for Peace. An Operational Typology*. RAND Corporation (http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2007/MR582.pdf, 25. 1. 2016).
- Ram, Sunil (2008). *The History of United Nations Peacekeeping Operations During the Cold War: 1945 to 1987*. Peace Operations Training Institute (http://cdn.peaceopstraining.org/course_promos/history_of_peacekeeping_1/history_of_peacekeeping_1_english.pdf, 12. 1. 2016).
- Rogers, Paul (2004). *A War on Terror. Afghanistan and After* (London: Pluto Press).

- Rufer, Reto (2005). *Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR): Conceptual approaches, specific settings, practical experiences*. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (http://mercury.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/30359/ipublicationdocument_singledocument/a591685f-006d-4468-aae0-8e4a8a62c1e0/en/RUFER_final.pdf, 1. 2. 2016).
- Sanz, E. (2009). Afghanistan (DDR, 2003–2008). In: Caramés, Albert – Sanz, Eneko (2009). *Analysis of Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR) Programmes in the World during 2008* (<http://escolapau.uab.cat/img/programas/desarme/mapa/afganistan09i.pdf>, 26. 3. 2016).
- Scott, Cameron (2007). *Assessing ISAF: A Baseline Study of NATO's Role in Afghanistan*. British American Security Information Council (<http://www.basicint.org/sites/default/files/afghanistan.pdf>, 8. 2. 2016).
- Sedra, Mark (2003). Police Reform in Afghanistan: An Overview. In: Sedra, Mark ed. (2003). *Confronting Afghanistan's Security Dilemma* (https://www.bicc.de/uploads/tx_bicctools/brief28.pdf, 14. 3. 2016).
- Sedra, Mark (2004). *Securing Afghanistan's Future: Accomplishments and the Strategic Path Forward. Disarmament, Demobilization, and Reintegration of Ex-Combatants* (http://www.marksedra.com/Mark_Sedras_Site/Consulting_files/DDR%20Technical%20Annex.pdf, 26. 3. 2016).
- Sedra, Mark (2011). Afghanistan and the DDR – SSR Nexus. In: Civic, Melanne A. – Miklaucic, Michael (2011). *Monopoly of Force: The Nexus of DDR and SSR* (Washington, D. C.: National Defense University Press).
- Sedra, Mark (2014). *An Uncertain Future for Afghanistan's Security Sector* (<http://www.stabilityjournal.org/articles/10.5334/sta.ei/>, 17. 3. 2016).
- Schnabel, Albrecht – Thakur, Ramesh (2001). *United Nations peacekeeping Operations: Ad hoc missions, permanent engagement* (Tokyo: United Nations University Press).

SIGAR (2014). *Afghan National Security Forces. Actions Needed to Improve Plans for Sustaining Capability Assessment Efforts*. SIGAR 14-33 Audit Report (https://www.sigar.mil/pdf/audits/SIGAR_14-33-AR.pdf, 29. 2. 2016).

Sorenson, David S. – Wood, Pia C. (2005). *The Politics of Peacekeeping in the Post-Cold War Era* (Abingdon: Frank Cass).

Spencer, Metta (2004). From Peacekeeping to „Peace Operations“. *Peace Magazine* 2004.

Straw, Jack (2001). *International Security Assistance Force For Kabul* (http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20121212174735/http://www.operations.mod.uk/afghanistan/newsItem_id=1298.htm, 24. 2. 2016).

Suhrke, Astri (2007). Reconstruction as modernisation: the ‚post-conflict‘ project in Afghanistan. *Third World Quarterly* 28 (7).

The United States Congress (2001). *S.J.Res.23 – Authorization for Use of Military Force* (<https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ40/pdf/PLAW-107publ40.pdf>, 12. 2. 2016).

Tucker, Spencer C. (2016). *U. S. Conflicts in the 21st Century* (Santa Barbara: ABC-CLIO).

UN General Assembly (2015). *Approved resources for peacekeeping Operations for the period from 1 July 2015 to 30 June 2016* (http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/C.5/69/24, 21. 1. 2016).

UN Security Council (2002). *Afghanistan: Military Technical Agreement between the International Security Assistance Force (ISAF) and the Interim Administration of Afghanistan* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/9B11C79DE13BB700C1256B5300381E4F-unsc-afg-25jan.pdf>, 24. 2. 2016).

UN Women (2011). *Implementation of the UN Security Council Resolutions on the Women, Peace, and Security Agenda in Latin America and the Caribbean*.

Peace Operations Training Institute (http://cdn.peaceopstraining.org/course_promos/wps_lac/wps_lac_english.pdf, 21. 1. 2016).

United Nations (1990). *The Blue Helmets: A Review of United Nations Peacekeeping* (New York: United Nations).

United Nations (1992). *An Agenda for Peace: Preventive diplomacy and related matters* (<http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r120.htm>, 10. 2. 2016).

United Nations (1995). *Supplement to an Agenda for Peace* (<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/UNRO%20S1995%201.pdf>, 9. 2. 2016).

United Nations (2000). *Report of the Panel on United Nations Peace Operations* (<http://www.effectivepeacekeeping.org/sites/default/files/04/Brahimi%20Report.pdf>, 9. 2. 2016).

United Nations (2001). *Resolution 1386 (2001)* (http://www.rs.nato.int/images/stories/File/official-texts/resolution_1386.pdf, 24. 2. 2016).

United Nations (2003). *Yearbook of the United Nations 2001* (New York: United Nations Publications).

United Nations (2006)_a. *Peace Operations 2010 Reform Strategy* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/po2010.pdf>, 9. 2. 2016).

United Nations (2006)_b. *Resolution 1706 (2006)* (<http://responsibilitytoprotect.org/files/Resolution%201706%20Darfur%20July%202006.pdf>, 9. 2. 2016).

United Nations (2008). *UN Peacekeeping Operations Capstone Doctrine* ([https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/DPKO%20Capstone%20doctrine%20\(2008\).pdf](https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/DPKO%20Capstone%20doctrine%20(2008).pdf), 9. 2. 2016).

United States Institute of Peace [nedatováno]. *Guide for Participants in Peace, Stability, and Relief Operations. UN Peacekeeping* (<http://www.usip.org/node/5542>, 21. 1. 2016).

U. S. Department of Defense (2014_a). *Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan* (http://archive.defense.gov/pubs/Oct2014_Report_Final.pdf, 3. 3. 2016).

U. S. Department of Defense (2014_b). *Report on Progress towards Security and Stability in Afghanistan* (http://archive.defense.gov/pubs/April_1230_Report_Final.pdf, 3. 3. 2016).

U. S. Department of Defense (2015_a). *Enhancing Security and Stability in Afghanistan* (http://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/1225_Report_Dec_2015_-_Final_20151210.pdf, 3. 3. 2016).

U. S. Department of Defense (2015_b). *Report on Enhancing Security and Stability in Afghanistan* (http://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/June_1225_Report_Final.pdf, 20. 3. 2016).

Waisová, Šárka (2008). Poválečná obnova Afghánistánu – proměny vztahu vlády a nevládních organizací. *Mezinárodní vztahy* 43 (2) (<https://mv.iir.cz/article/download/299/304>, 30. 11. 2015).

Waisová, Šárka (2009). *Post-War Reconstruction and Peace-Building. Roles and Strategies of International Non-Governmental Organisations* (Ljubljana: FDV).

Waisová, Šárka (2011). Bezpečnostně-rozvojový vztah: Typologie, historie a implementace měnícího se paradigmatu. *Obrana a strategie* 11 (2).

Wilder, Andrew (2007). *Cops or Robbers? The Struggle to Reform the Afghan National Police*. Afghanistan Research and Evaluation Unit (https://www.ecoi.net/file_upload/432_1186393076_cops-or-robbers-reforming-the-anp-ip-1.pdf, 14. 3. 2016).

Williams, Andrew J. (2005). ‚Reconstruction‘ before the Marshall Plan. *Review of International Studies* 31 (3).

Wolf, Siegfried O. (2015). *The Battle Over Kunduz and its Implications* (<http://www.indrastra.com/2015/10/FEATURED-Battle-Over-Kunduz-and-its-Implications-by-Dr-Siegfried-O-Wolf-299.html>, 13. 3. 2016).

Younossi, Obaid et al. (2009). *The Long March. Building an Afghan National Army*. RAND Corporation (http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2009/RAND_MG845.pdf, 24. 2. 2016).

Internetové zdroje

African Development Bank Group (2011). *The Role of Disarmament, Demobilization and Reintegration Programs in Post-Conflict Reconstruction: Some Lessons Learnt* (<http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Project-and-Operations/2011%20Role%20of%20Disarmament-%20Reintegration%20Programs%20in%20Post-Conflict%20Reconstruction.pdf>, 1. 2. 2016).

Allen, Harry P. – Pullen, Randy (2004). *First Afghan National Military Strategy Signed* ([http://www.ddrafg.com/pdfs/DASH-A/DASH-A%20National%20Military%20Strategy%20Signed\[1\].pdf](http://www.ddrafg.com/pdfs/DASH-A/DASH-A%20National%20Military%20Strategy%20Signed[1].pdf), 5. 3. 2016).

Barley, Nick (2015). *The NATO Training Mission-Afghanistan: A Game-Changer; Lest We Forget*. Small Wars Journal (<http://smallwarsjournal.com/printpdf/34653>, 26. 2. 2016).

BBC (2001). *Who are the Northern Alliance?* (http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1652187.stm, 7. 2. 2016).

BBC (2013). *Afghanistan's Loya Jirga: Q&A* (<http://www.bbc.com/news/world-asia-25024163>, 20. 3. 2016).

Blank, Stephen (2015). *The Battle for Kunduz and Its Repercussions* (<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Articles/Detail/?id=194609>, 13. 3. 2016).

- CBC News (2015). *Afghan cops refuse to face Taliban in their heartland* (<http://www.cbsnews.com/news/afghanistan-police-refuse-fight-taliban-helmand-sangin-district/>, 23. 3. 2016).
- European Parliament (2010). *NATO's role in Afghanistan* (http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede250110natoroleafghanistan_/sede250110natoroleafghanistan_en.pdf, 23. 11. 2015).
- European Parliament (2010). *NATO. ISAF's Mission in Afghanistan* (http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede240413isaf_/sede240413isaf_en.pdf, 8. 2. 2016).
- Gady, Franz-Stefan (2015). *Can the Afghan Army Prevail on the Battlefield?* (<http://www.eastwest.ngo/idea/can-afghan-army-prevail-battlefield>, 3. 3. 2016).
- Ghafoori, Saboor (2015). *Insurgents Attack Police Post in Bamyan* (<http://www.tolonews.com/en/afghanistan/19055-insurgents-attack-police-post-in-bamyan-fighting-underway>, 23. 3. 2015).
- Ghoniem, Amira A. (2003). *United Nations Peacekeeping Operations: Improvements for Mission Success* (<http://web.stanford.edu/class/e297a/United%20Nations%20Peacekeeping%20Operations.pdf>, 15. 1. 2016).
- Graham-Harrison, Emma (2014). *Afghan presidential election candidate survives assassination attempt* (<http://www.theguardian.com/world/2014/jun/06/afghan-presidential-election-candidate-survives-assassination-attempt-kabul>, 11. 3. 2016).
- Human Rights Watch (2015). *World Report 2015: Afghanistan* (<https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/afghanistan>, 10. 3. 2016).
- Institute for Study of War [nedatováno]. *Afghanistan National Army (ANA)* (<http://www.understandingwar.org/afghanistan-national-army-ana>, 25. 2. 2016).

International Crisis Group (2010). *A Force in Fragments: Reconstituting the Afghan National Army* ([http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-asia/afghanistan/190%20A%20Force%20in%20Fragments%20-%20Reconstituting%20the%20Afghan%20National%20Army.ashx](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/asia/south-asia/afghanistan/190%20A%20Force%20in%20Fragments%20-%20Reconstituting%20the%20Afghan%20National%20Army.ashx), 23. 3. 2016).

Jackson, Robert J. (1997). *NATO and Peacekeeping* (<http://www.nato.int/acad/fellow/95-97/jackson.pdf>, 23. 11. 2015).

Jebb, Cindy – Lacquement, Richard (2009). *NATO Training Mission-Afghanistan/Combined Security Transition Command-Afghanistan: Building a Sustainable, Legitimate, Effective Afghanistan Security Force: A Holistic Perspective*. Small Wars Journal (<http://www.smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/342-jebb.pdf>, 26. 2. 2016).

Khan, Mirwais (2014). *Roadside bomb kills 15 people in Afghanistan* (<http://www.bostonglobe.com/news/world/2014/04/07/roadside-bomb-kills-people-afghanistan/8y3JtRfgWLZqhBmzlZ4gBM/story.html>, 11. 3. 2016).

Middle East Times (2001). *Taliban defies Bush as debate rages over bin Laden's fate* (http://web.archive.org/web/20040614100258/http://www.metimes.com/2K1/issue2001-38/reg/taliban_defies_bush.htm, 7. 2. 2016).

Ministerstvo obrany ČR (2013). *Military Advisory Team ve Wardaku již zahájil činnost* (<http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/afghanistan-wardak/zprav-wardak/military-advisor-team-ve-wardaku-jiz-zahajil-svou-cinnost-83027/>, 8. 2. 2016).

NATO (2009_a). *NATO's Operational Mentor and Liaison Teams (OMLTs)* (<http://www.nato.int/isaf/topics/factsheets/omlt-factsheet.pdf>, 8. 2. 2016).

NATO (2010). *NATO's Police Operational Mentor and Liaison Teams (POMLTs)* (http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2010_06/20110310_100610-media-backgrounder-POMLT.pdf, 17. 3. 2016).

NATO (2013). *Afghan National Security Forces (ANSF)* (http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2013_10/20131018_131022-MediaBackgrounder_ANSF_en.pdf, 24. 2. 2016).

NATO (2015_a). *NATO and Afghanistan* (http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm, 23. 11. 2015).

NATO (2015_b). *ISAF's mission in Afghanistan (2001-2014)* (http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm, 8. 2. 2016).

PBS (2011). *A Historical Timeline of Afghanistan* (<http://www.pbs.org/newshour/updates/asia-jan-june11-timeline-afghanistan/>, 5. 2. 2016).

Peace Operations Monitor [nedatováno]. *The Ongoing Evolution of Peacekeeping* (<http://pom.peacebuild.ca/bestpracticesevol.shtml>, 15. 1. 2016).

Project 2049 Institute (2011). *The Police Challenge: Advancing Afghan National Police Training* (https://project2049.net/documents/police_challenge_advancing_afghan_national_police_training.pdf, 17. 3. 2016).

Regehr, Ernie (2010). *Afghanistan, ISAF, and Conditions for Effective Multilateral Peace Support Operations* (<http://afghanpathways.org/wp-content/uploads/2012/05/Afghanistan-ISAF-and-Conditions-for-Effective-Multilateral-Peace-Support.pdf>, 30. 10. 2015).

Salem Press [nedatováno]. *George W. Bush's Address to the Nation on September 11, 2001. Milestone Documents in American History* (http://salempress.com/store/pdfs/address_to_the_nation.pdf, 5. 2. 2016).

Scott, Cameron (2007). *Assessing ISAF: A Baseline Study of NATO's Role in Afghanistan*. British American Security Information Council (<http://www.basicint.org/sites/default/files/afghanistan.pdf>, 30. 11. 2015).

Scott Tyson, Ann (2007). *More Recruits, U.S. Army Planned for Afghan Military* (<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/12/04/AR2007120402086.html>, 24. 2. 2016).

Security Sector Reform Resource Centre [nedatováno]. *SSR Country Snapshot: Afghanistan* (<http://www.ssrresourcecentre.org/countries/afghanistan/>, 2. 3. 2016).

Security Sector Reform Unit (2012). *The United Nations SSR Perspective* (<http://www.un.org/en/events/peacekeepersday/pdf/securityreform.pdf>, 2. 2. 2016).

SIGAR [nedatováno]. *About SIGAR* (<https://www.sigar.mil/about/index.aspx?SSR=1>, 7. 3. 2016).

Smith, Josh (2015). *Afghan forces' urban warfare deficiencies evident in Kunduz* (http://epub.stripes.com/GSS_GSS_141015/GSS_GSS_141015.pdf, 13. 3. 2016).

The Asia Foundation (2015). *A Survey of the Afghan People. Afghanistan in 2015* (<https://asiafoundation.org/resources/pdfs/Afghanistanin2015.pdf>, 4. 3. 2016).

The George C. Marshall Foundation [nedatováno]. *History of the Marshall Plan* (<http://marshallfoundation.org/marshall/the-marshall-plan/history-marshall-plan/>, 26. 1. 2016).

The Heritage Foundation [nedatováno]. *The US and International Response to 9/11* (<http://www.heritage.org/research/projects/enemy-detention/response-to-911>, 5. 2. 2016).

Tzifakis, Nikolaos (2013). *Post-Conflict Economic Reconstruction* (<https://pesd.princeton.edu/?q=node/260>, 26. 1. 2016).

UK Ministry of Defense [nedatováno]. *Afghan National Security Forces* (<http://www.army.mod.uk/operations-deployments/22813.aspx>, 24. 2. 2016).

UN Information Service [nedatováno]. *Looking Back / Moving Forward* (<http://www.unis.unvienna.org/unis/en/60yearsPK/>, 14. 1. 2016).

UNAMA (2016). *Civilian Casualties Hit New High in 2015* (<https://unama.unmissions.org/civilian-casualties-hit-new-high-2015>, 4. 3. 2016).

UN General Assembly (2015). *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (http://www.ecoi.net/file_upload/1226_1434530263_n1516911.pdf, 10. 3. 2016).

United Nations [nedatováno]^a. *What is peacekeeping?* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/peacekeeping.shtml>, 13. 1. 2016).

United Nations [nedatováno]^b. *Peace and security* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/peace.shtml>, 13. 1. 2016).

United Nations [nedatováno]^c. *Principles of UN peacekeeping* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/principles.shtml>, 13. 1. 2016).

United Nations [nedatováno]^d. *Role of the Security Council* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/rolesc.shtml>, 15. 1. 2015).

United Nations [nedatováno]^e. *Role of the General Assembly* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/rolega.shtml>, 15. 1. 2016).

United Nations [nedatováno]^f. *Financing peacekeeping* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/financing.shtml>, 15. 1. 2016).

United Nations [nedatováno]^g. *Background Resources. How is UN peacekeeping financed?* (<http://www.un.org/en/ga/fifth/pkofinancing.shtml>, 15. 1. 2015).

United Nations [nedatováno]^h. *Forming a new operation* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/newoperation.shtml>, 18. 1. 2016).

United Nations [nedatováno]ⁱ. *Department of Peacekeeping Operations* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/about/dpko/>, 18. 1. 2016).

United Nations [nedatováno]^j. *Department of Field Support* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/about/dfs/>, 18. 1. 2016).

United Nations [nedatováno]^k. *Mandates and the legal basis for peacekeeping* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/pkmandates.shtml>, 21. 1. 2016).

United Nations [nedatováno]. *The early years* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/early.shtml>, 14. 1. 2016).

UN Department of Peacekeeping Operations (2008). *United Nations Peacekeeping Operations. Principles and Guidelines* (http://www.zif-berlin.org/fileadmin/uploads/analyse/dokumente/UN_Capstone_Doctrine_ENG.pdf, 23. 11. 2015).

US Government Accountability Office (2011). *Afghanistan Security. Afghan Army Growing, but Additional Trainers Needed; Long-term Costs Not Determined* (<http://www.gao.gov/new.items/d1166.pdf>, 24. 2. 2016).

Wadsam (2014). *Afghans fear an economic collapse* (<http://wadsam.com/afghan-business-news/afghans-fear-an-economic-collapse-232/>, 1. 2. 2016).

7 RESUMÉ

Afghanistan is a country widely affected by years of conflicts and unrest. When Taliban took control over the country, the local situation did not get much better. Nevertheless, then September 11th, 2001 happened and changed country's situation and pretty much everything else. Since that day, Afghanistan has become the object of interest of international community, in a negative and positive meaning of the word. After a coalition led by the United States deposed Taliban, the place has opened for a post-conflict reconstruction of the country.

This work is named The Role of Peacekeeping Mission in Post-conflict Reconstruction of Afghanistan and its aim is to answer the research question: What role did the ISAF mission play in the post-conflict reconstruction of Afghanistan, particularly in reform of Afghan security sector?

To be able to answer the research question as much as possible, I divided the thesis into three parts. In the first one there are introduced two main concepts of the text. Their conceptualization, historical circumstances and evolution of those concepts are mentioned there. The second part deals with the establishment of ISAF mission, its mandate and core functions. The last part is dedicated to answering the research question and examines military and police reform in Afghanistan and local process of demobilization, demilitarization and reintegration of ex-combatants to society.